

๖. มหากปีชาตกถา (๕๑๖)

พาราณสีย์ อหุ ราชติ อิทธิ
สตถา เขตวานะ วิหรนุโต เทวทตตสสุ
สิลาปวิฑฐมฺ อารพุก กเถสิ.

เตน หิ ชนุกุคเห ปโยเขตวา
อปรรมาเค สิลาย ปวิฑฐาย ภิกขุหิ
เทวทตตสสุ อวณฺเณ กเถเต สตถา
“น ภิกขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ
เทวทตฺโต มยฺหํ สิลํ ปวิฑฐิเยวา”ติ
วตฺวา อตีตํ อหาริ

อตีเต พาราณสียํ พุรัมหมตฺเต
รชฺชํ กาทเรนฺเต กาสิกคามเก เอโก
กสฺสกพุราหฺมโณ เขตตํ กสิตฺวา โคณ
วิสขุเขตฺวา กุฑฺฑาลกมฺมํ กาคฺคํ อารภิ.
โคณา เอกสฺมี คจฺจนฺ ปณฺณานิ
ชาทนฺดา อนุกฺกเมน อฏฺวี ปวิสิตฺวา
ปลายิสฺสุ. โส เวลํ สลฺลกุเขตฺวา
กุฑฺฑาลํ ฐเปตฺวา โคณ โอลฺลเกนฺโต
อทิสฺวา โทมณฺสสุปฺตโต ปรีเยสนฺโต
อนฺโตอฏฺวียํ ปวิสิตฺวา อหิณฺนฺโต

๖. พรรณนามหากปีชาดก (๕๑๖)

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ณ พระ
มหาวิหารเชตวัน ทรงปรารภการกลิ้งศิลา
ของพระเทวทัต จึงตรัสชาดกนี้ว่า ได้มี
พระราชานุญาตพาราณสี ดังนี้ เป็นต้น.

แท้จริง เมื่อภิกษุทั้งหลาย กล่าว
โทษพระเทวทัต เพราะเธอประกอบ
นายขมังธนู และเพราะกลิ้งศิลา ใน
เวลาต่อมา พระศาสดาจึงตรัสว่า “ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ไม่ใช่แต่บัดนี้เท่านั้น แม้
ในปางก่อน เทวทัตก็กลิ้งศิลาใส่เรา
เช่นเดียวกัน” แล้วทรงนำอดีตนิทานมาว่า

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัต
ครองราชสมบัติ ในเมืองพาราณสี
พราหมณ์ชาวนาคนหนึ่ง ในหมู่บ้าน
ตำบลกาสิ โถนาแล้ว ปล่อยโค เริ่ม
กระทำการงานด้วยการขุดดินด้วยจอบ.
โคทั้งหลาย เคี้ยวกินไปไม่ที่พุ่มไม้พุ่มหนึ่ง
หนึ่งเข้าไปสู่ดง โดยลำดับ. พราหมณ์นั้น
กำหนดเวลา วางจอบ มองดูโคทั้งหลาย
เมื่อไม่พบก็ถึงความโทมัส จึงไปเที่ยว
แสวงหาเข้าไปในดง ท้องเที่ยวไปอยู่

สงวนลิขสิทธิ์ พุทธทศบาล ๒๕๒๐-๑๖

คุณพจน์ กุวานนท์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

หิมวณฺโฑ ปาวีสึ. โส ตตฺถ ทิสามุโฬห
 หุตฺวา สตุตฺตาหํ นีรหาลโร วิจฺรณฺโตะ
 เอกตฺติณฺชุกฺกุฏขํ ทิสฺวา อภฺริยุหฺ ฝลาณิ
 ขาทนฺโตะ ตฺติณฺชุกฺกุฏขโตะ ปรีคฺลิตฺวา
 สญฺฐิหฺตฺเถ นรฺกปฺปาเต ปติ. ตตฺถสฺส
 ทส ทิวสา วีตฺติวตฺตา.

ตทา โโพธิสตุโต กปิโยนิยํ
 นิพฺพุตฺเตตฺตฺวา ฝลาฝลาณิ ขาทนฺโตะ ตํ
 ปุริสํ ทิสฺวา สึลาย โยตฺตํ^๑ กตฺวา
 ตํ ปุริสํ อฺภูทฺธิ สึลาย มตฺถเก
 นิสึทาเปตฺตฺวา เอวมาห “โก พุรฺาหฺมณ
 อหํ กิลมามี มุหฺตฺตํ นิตฺุทายิสฺสสามิ มํ
 รกฺขาหิ”ติ โส ตสฺส นิตฺุทายนฺตสฺส
 สึลาย มตฺถกํ ปทาเลสิ. มหาสตุโต
 ตสฺส ตํ กมฺมํ ฅตฺตฺวา อฺปฺปติตฺตฺวา
 สาขาย นิสึทิตฺตฺวา “โก ปุริส ตฺวํ
 ภูมียา อจฺฉ อหํ สาขคฺเคน ตฺยฺหํ
 มคฺคํ อาจิกฺขนฺโตะ คมิสฺสสามิ”ติ ตํ
 ปุริสํ อรณฺณโตะ นีหริตฺตฺวา มคฺเค
 จเปตฺตฺวา ปพฺพุตฺปาทเมว ปาวีสึ.

จนถึงป่าหิมพานต์. เขาหลงทิศในที่นั้น
 อดอาหารเที่ยวไปตลอด ๗ วัน พบต้น
 มะพลับต้นหนึ่ง จึงขึ้นไปรับประทานผล
 มะพลับ สิ้นลงจากต้นมะพลับตกลงไป
 ในเหวนรก ลึกประมาณ ๖๐ ศอก. ๑๐ วัน
 ของเขา ล่วงไปแล้วในเหวนั้น.

ในกาลนั้น พระโพธิสัตว์ บังเกิดในกำเนิด
 กระบี่ ขณะที่กินผลาผล เห็นบุรุษนั้น
 เข้า จึงกระทำทางขึ้นด้วยศิลา ช่วย
 บุรุษนั้นขึ้นมาได้ ให้เขานั่งบนก้อนหิน
 แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า “ดูกรพราหมณ์ เรา
 เมื่อยล้า จักนอนหลับสักครู่หนึ่ง ท่าน
 จงรักษาเราด้วย” เมื่อกระเบี่นั้นนอนหลับ
 เขาจึงทุ่มศิระะด้วยศิลา. พระมหาสัตว์
 รู้การกระทำนั้นของเขา จึงกระโดดขึ้น
 ไปนั่งที่กิ่งไม้กล่าวว่า “ดูกรบุรุษผู้เจริญ
 ท่านจงไปทางพื้นดิน เราจักไปทาง
 ยอดไม้ บอกทางแก่ท่าน” ครั้นพาบุรุษ
 นั้นออกไปจากป่า พักไว้ที่หนทางแล้ว
 ก็เข้าไปสู่เชิงเขาทันที.

^๑ ฉ. โยคคํ.

โส ปุริโส มหาสตุเต อปรชฌิตวา
 กุฎฐิ หุตฺวา ทิฏฐธมเมเยว มนุสฺสเปโต
 อโหสิ.

บุรุษนั้นผิดในพระมหาสัตว์เป็นโรคเรื้อน
 เป็นมนุษย์เปรต ในปัจจุบันเห็นทันตา
 นั้นเอง.

โส สตุต วสฺसानิ ทุกฺขปีฬิโต
 วิจฺรนฺโต พาราณสียํ มิคาคินฺนุชฺชานํ
 ปวิสิตฺวา ปาการนฺตเร กทลปิณฺณํ
 อตฺถริตฺวา เวทนาปฺตโต นิปชฺชิตฺวา
 พาราณสิราชา ตํ อุชฺชานํ กนฺตฺวา
 ตตฺถ วิจฺรนฺโต ตํ ทิสฺวา “โกสิ ตฺวํ
 ก็ วา กตฺวา อิมํ ทุกฺขํ ปตฺโต”ติ
 ปุจฺฉติ. โสปี สพฺพํ วิตฺถารโต อัจฺฉินฺ
 ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุตฺตา อาห

เขาถูกทุกข์บีบคั้น ตลอด ๗ ปี
 เทียวเร่รอนเข้าไปถึงอุทยานมิกาคินะ ใน
 เมืองพาราณสี ลาดใบตองลงในภายใน
 กำแพง นอนเสวยทุกขเวทนา. ครั้งนั้น
 พระเจ้าพาราณสี เสด็จประพาสพระ-
 ราชอุทยานนั้น เสด็จเทียวไป พบเขาใน
 ที่นั้น ดำรัสถามว่า “เจ้าเป็นใคร กระทำ
 กรรมอะไร จึงถึงความลำบากเช่นนี้”.
 แม้เขาก็ได้กราบทูลเรื่องทั้งหมด โดย
 พิสดารแล้ว. พระศาสดาเมื่อทรงประกาศ
 ข้อความนั้น จึงตรัสว่า

๑๗๘. “พาราณสฺยํ อหุ ราชา
 กาสินํ รมฺมจฺวทฺธมโน
 มิตฺตามจฺจปริพฺยุโฬห
 อคมาสิ มิคาคินํ.

๑๗๘. “ได้มีพระราชาในนครพาราณสี ผู้
 ยังแคว้นกาสิให้เจริญ ทรงแวดล้อม
 ด้วยมิตรและอำมาตย์ ได้เสด็จไปสู่
 พระราชอุทยานมิกาคินะ.

๑๗๙. ตตฺถ พุราหฺมณมทุกฺกฺขิ
 เสตํ จิตฺวํ กิลาสินํ
 วิทฺธสตํ โกวิปารวํ
 กิสิ ฐมนิสฺนถตํ.

๑๗๙. ณ ที่นั้น พระองค์ได้ทอดพระเนตร
 เห็นพราหมณ์เป็นโรคเรื้อนต่างเป็น
 จุด จุดเป็นโรคกลาก มีร่างกาย
 ชุบผอม สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น มี

คุณโกวิท กุวานนท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เนื้อแตก ดุจดอกทองกวาวที่บ้าน
แล้ว.

๑๕๐. ปรมการุญตํ ปตฺตํ
ทิสฺวา กิจฺจกตํ นรํ
อวจ พฺยุมฺหิโต ราชา
ยกุขานํ กตโม นฺุสิ.

๑๕๐. พระราชา ครั้นทอดพระเนตรเห็น
คนตกยาก ผู้ถึงอาการที่น่าสงสาร
อย่างยิ่ง ทรงหวาดระแวงพระทัย
ดำรัสถามว่า บรรดายักษ์ เจ้าเป็น
ยักษ์ประเภทไหนหนอ.

๑๕๑. หตฺถปาทา จ เต เสตา
ตโต เสตตรํ สิโร
กตฺตํ กมฺมาสวณฺณนฺเต
กิลาสพหุโล จสิ.

๑๕๑. อนึ่ง มือและเท้าของเจ้าก็ขาว ศีรษะ
ก็ยิ่งขาวกว่านั้น ตัวของเจ้าก็มีสี
ด่างพร้อย มากไปด้วยกลิ่นกลาก.

๑๕๒. วฏฺจนาวลิสงฺกาสา
ปิฏฺฐิ เต นิมนฺตฺนฺดา
กาฬปพฺพา จ เต องฺกา
นาณฺวํ ปสฺสามิ เอทิสฺ.

๑๕๒. หลังของท่านเป็นปุ่มปม ดูเงาวลย
ที่ยุ่ง อวัยวะของท่านดูเงาวลย
ข้อดำ เราไม่เห็นคนอื่นเป็นเช่นนี้.

๑๕๓. อุกฺขมฏฺจปาโท ตสิโต
กิสฺโส ฌมฺนิสนฺถโต
ฉาโต อตฺติตฺตฺรุโปสิ
กฺุโตสิ กตฺถ กจฺจสิ.

๑๕๓. เจ้ามีเท้าสกปรก น่ารังเกียจ มี
ร่างกายซุบซอมสะพรั่งด้วยเส้นเอ็น
หิวกระหาย มีรูปอดอยาก เจ้ามา
จากไหน จะไปไหน.

๑๕๔. ทฺุทฺทสิ อปฺปกาโรสิ
ทฺุพฺพณฺโณ ภิมฺทสฺสโน

๑๕๔. เจ้าดูน่าเกลียด รูปร่างไม่สม-
ประกอบ มีผิวพรรณทราม ดู

คุณโกวิท กุวานนท์

สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ชนตติ ยาบิ เต มาตา
น ตํ อิจเจยฺย ปสฺสิจฺฉํ.

น่ากลัว แม้บิดามารดาของเจ้า ก็
ไม่พึงปรารถนาจะพบเห็นเจ้า.

๑๘๕. ก็ กมมมกรา ปุพฺเพ
ก็ อวชฺฉํ อฆาตยิ
กิพฺพิสํ ยํ กริตฺวาน
อิทํ ทุกฺขํ อุปากมิ”ติ.

๑๘๕. เมื่อก่อนเจ้าได้ทำกรรมอะไร หรือ
ได้เบียดเบียนบุคคลที่ไม่ควรเบียด-
เบียน เพราะกระทำความชั่วอันใด
จึงเข้าถึงความลำบากนี้”.

ตตฺถ พาราณสฺยนฺติ พาราณสียํ.
มิตฺตฺตามจฺจุปรีพฺยุโฝหฺติ มิตฺเตหิ จ
ทพฺพทตฺตีหิ จ อมจฺเจหิ จ ปรีวฺโต.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า
พาราณสฺย คือในเมืองพาราณสี. คำว่า
แวดล้อมไปด้วยมิตรและอำมาตย์ ความว่า
ห้อมล้อมไปด้วยเหล่ามิตร คนที่มีความ
รักดีมีน และพวกอำมาตย์.

มิลาชินฺนฺติ เอวํ นามกํ อฺยุยานํ.
เสตนฺติ เสตกฺกุเจน เสตํ กวรกฺกุเจน
วิจิตฺรํ ปรีกิณฺเณน กณฺฑชฺยุนกิลาสกฺกุเจน
กิลาสินํ เวทนาปฺปตฺตํ กทฺลปณฺเณ
นิปฺนฺนํ อทุกฺส.

คำว่า มิลาสิโน ได้แก่ พระราชอุทยาน
ซึ่งมีชื่อนั้น. คำว่า ต่าง ความว่า
พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นพราหมณ์
เป็นโรคเรื้อน ชื่อว่าเป็น จุด (ขาว)
เพราะโรคเรื้อนเป็นวงขาว ชื่อว่าต่าง
เพราะโรคเรื้อน เป็นจุดต่างพร้อย ชื่อว่า
จุกเป็นโรคกลาก เพราะมันเป็นโรคพุแตก
เหมือนโรคกลาก และโรคเรื้อนที่จะต้อง
เกา นอนแล้วบนไปต้องถึงทุกขเวทนา.

วิทฺทฺสฺสฺตํ โกวิดารวาทิ วณฺมุเชหิ
ปคฺขมฺรฺนเตน มํเสน วิทฺทฺสฺสฺตํ ปุปฺพิต-

คำว่า มีเนื้อแตกคุดคอกของกวางบาน
แล้ว ความว่า ผู้มีกายอันเนื้อแตกแล้ว

คุณโกวิท กุวานนท์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โกวิลาธสทิสส์.

ไหล่ออกอยู่จากปากแผล เช่นกับดอก-
ทองกวาวบานแล้ว.

กีสุนติ เอกจุเจสุ ปเทเสสุ อฏฺฐิจมม-
มตตสรีริ สิริราชาลสนฺถติ.

คำว่า มีร่างกายชুবหอม ความว่า ใน
ประเทศบางแห่ง มีร่างกายเพียงหนึ่ง
หุ้มกระดูก สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ดุจ
ตาข่าย บนศีรษะ.

พฺยุมฺหิโตติ กิโต วิมฺหยมฺปาโน วา.
ยฺกฺขานนฺติ ยฺกฺขานํ อนฺตเร ตฺวํ
กตรยฺกฺโข นามาทิ.

คำว่า หวาดระแวงพระทัย ได้แก่ตก
พระทัย หรือถึงความพิศวง. คำว่า ยักษ์
ความว่า เจ้าชื่อว่าเป็นยักษ์อะไรใน
ระหว่างแห่งยักษ์ทั้งหลาย.

วฏฺฐนาวลิสฺสกาธาติ ปิฏฺฐิกณฺฑุฏฺฐจาเน
อาวุนิตฺวา จปิถวฏฺฐนาวลิสฺสกา.

คำว่า คล้ายเถาวัลย์ที่ยุ่ง ความว่า
เช่นกับเถาวัลย์ที่ยุ่งอันเขาร้อยเป็นชนิด
วางไว้ที่ปุ่มหลัง.

องฺคาติ กาทฺพพฺพลลิสฺสทิสฺซานิ เต
องฺคานิ. นาวณฺณนฺติ อนฺณํ ปุริสํ
เอทิสํ น ปสฺสามิ.

คำว่า อวัยวะ ได้แก่ อวัยวะของท่าน
เช่นกับเถาวัลย์ที่เป็นข้อดำ. คำว่า ไม่
เหมือนคนอื่น ความว่า เราไม่เห็น
บุรุษอื่นเป็นเช่นนี้.

อุกฺขมฺภูสฺปาโทติ รโฆกิณฺณฺสฺปาโท.
อติตฺตฺรฺโปติ สุกฺกสรีโร. ทฺทฺทฺสตีติ
ทฺทฺทฺเชน ปสฺสิตฺทฺโพ. อปฺปกาโรตีติ
สรีรฺปฺปการฺรหิโต ทฺทฺสฺสณฺจาโนสตีติ
อตุโถ.

คำว่า มีเท้าสกปรก ได้แก่ มีเท้าหมัก-
หมมด้วยธุลี. คำว่า มีรูปอดอยาก ได้แก่
มีร่างกายแห้งผาก. คำว่า คุ้นเคย
ได้แก่ มองเห็นลำบาก. คำว่า ไม่
 सम्ประกอบ ได้แก่ ปราศจากความ

คุณโกวิท กุวานนท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เป็นร่างกาย อธิบายว่า ท่านมีทรวดทรง
 เสวยทราวม.

กั กมฺมมกราดิ อิตฺตํ ปุพฺพเพ กั กมฺมํ
 อกาสิตฺติ อตฺตฺโต. กิพฺพิสฺสนฺติ ทารุณกมฺมํ.

คำว่า เจ้าทำกรรมอะไรไว้ ความว่า
 ในกาลก่อนจากนี้ เจ้าได้ทำกรรมอะไร
 ไว้. คำว่า กรรมชั่ว ได้แก่ กรรม
 โหดร้าย.

ตโต ปรี พุราหฺมณฺโณ อาห

เบื้องหน้าแต่นั้น พรหมณ์จึงกล่าวว่า

๑๘๖. “ตคฺชฺม เต อหฺมกฺขิสุสฺสํ
 ยถาปี กุสฺโล ตถา
 สจฺจวาทิ หิ โลกสุมฺมํ
 ปสฺสฺสนฺตฺธิชฺช ปณฺทิตฺตา.

๑๘๖. “เอาเถิด ข้าพระองค์จักกราบทูล
 แต่พระองค์ เหมือนคนฉลาด
 กราบทูล เพราะว่าในโลกนี้
 บัณฑิตทั้งหลาย สรรเสริญคน
 พุคฺจจริง.

๑๘๗. เอโก จรํ โคคเวโส
 มฺุพฺพห อจฺจสรี วน
 อรณฺญเณ อีริณฺเน วิวน
 นานากุณฺนชฺรเสวิตฺเต.

๑๘๗. ข้าพระองค์คนเดียว เทียวแสวงหา
 โค หลงล่องเลยไปในป่าอันเป็นที่
 อ่างวังกันดารเจียบสงัด เป็นที่อยู่
 ของช้างนานาชนิด.

๑๘๘. วาพฺมิกานฺนจฺริเต
 วิปฺปนฺนุจฺจสฺสมิ กานเน
 อจฺริ ตตฺถ สจฺจตาหํ
 ชุบฺปิปาสสมฺปิโต.

๑๘๘. ข้าพระองค์หลงทางอยู่ในป่าอันเป็น
 ที่เทียวไปแห่งเนื้อร้าย ทั้ง ๆ ที่หิว
 กระหาย ได้เทียวไปในป่านั้น ตลอด
 ๗ วัน.

คุณนันทวัลย์ เศรษฐะเสนา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๘๙. ตตถ ตินุชุกุมทุกุขี
 วิสมฏฺฐิ พุกุขิตโต
 ปปาตมภิลมฺพนฺตํ
 สมฺปนฺนผลธารินิ.
๑๙๐. วาตสีตานิ ภกฺเขสิ
 ตานิ รุจฺจิสฺสุ เม ภูสํ
 อติตฺโต รุกฺขมารุขุห
 ตตถ เหสฺสามิ อสฺสิโต.
๑๙๑. เอกํ เม ภกฺขิตํ อาสิ
 ทฺขิตยํ อภิปตฺถิตํ
 ตโต สา ภณฺขถ สาขา
 ฉินฺนา ผรฺสุนา วิย.
๑๙๒. โสหํ สหาว สาขาทิ
 อุกฺขํ ปาโท อวฺสิโร
 อปฺปติฏฺเฐ อนาลมฺเพ
 คิริทฺถกฺขมฺมิ ปาปตํ.
๑๙๓. ยสฺมา จ วาริ กมฺภีรํ
 ตสฺมา น สมฺปชฺชิสฺส^๑
 ตตถ เสสิ นيرانฺนุโท
 อนฺนนา ทสฺรตฺติโย.
๑๘๙. ข้าพระองค์ หมดความสามารถ
 หิวอดอยาก ได้เห็นมะพลับต้นหนึ่ง
 ในป่านั้น มีลำต้นเอนไปทาง
 ปากเหว ทรงไว้ซึ่งผลอันสมบูรณ์.
๑๙๐. ข้าพระองค์ บริโภคผลที่ลมพัดหล่น
 ลง ข้าพระองค์ชอบมันมาก ยังไม่
 อิ่ม จึงขึ้นต้นมันด้วยหวังว่าจัก
 บริโภคให้อิ่มในที่นั้น.
๑๙๑. ข้าพระองค์ บริโภคผลที่หนึ่งแล้ว
 ปรารถนาผลที่ ๒ ต่อไป แต่ขึ้น
 กิ่งไม้ นั้น ก็หักฉีกลงเหมือนตัดด้วย
 ขวาน.
๑๙๒. ข้าพระองค์นั้น พร้อมกับกิ่งไม้มี
 เท้าชี้ฟ้า มีหัวที่มลงไปในห้วงเหว-
 คีรีอันขรุขระ ไม่มีที่ยึด ไม่มีที่เหนี่ยว
 เลย.
๑๙๓. ก็เพราะเหตุว่าวารีเป็นที่ลึกลับ ฉะนั้น
 จึงยังไม่ถึง ข้าพระองค์จึงนอน
 หมดความเพลิดเพลिन ในที่นั้น ๑๐
 ราตรี.

^๑ สี. สมปชชสี. อี. สมภชชสี.

๑๙๔. อเถตถ กปิ มาคจฺฉิ
 โคนงฺคุโล ทริจโร
 สาขาหิ สาขํ วิจฺรุตโต
 ขาตมานโน ทุมปฺพลํ.

๑๙๕. โส มํ ทิสฺวา กิสิํ ปณฺหุํ
 การุญฺณมกรํ มยิ
 อมฺโภ โก นาม โส เอตถ
 เอวํ ทุกฺเขน อฏฺฐิติโต.

๑๙๖. มนุสฺโส อมนุสฺโส วา
 อตฺตทานมฺเม ปเวทย
 ตสฺสณฺชลิ ปณาเมตฺวา
 อิทํ วจนมพฺรวิ.

๑๙๗. มนุสฺโสหิ พฺยสมฺปตฺโต
 สา เม นตฺถิ อิติ คติ
 ตํ โว วทามิ ภทฺทํ โว
 ตฺวณฺจ เม สรณํ ภว.

๑๙๘. กรุํ สิสิํ คเหตุวาน
 วิจฺริ ปพฺพเต กปิ
 สิลาย โยตฺตํ กตฺวาน
 นิสฺโภ เอตทพฺรวิ.

๑๙๔. ครั้งนั้น กระบี่ตัวหนึ่งมีหางคล้าย
 หางโค เทียวไปตามซอกเขา
 เทียวไต่ไปตามกิ่งไม้เกี่ยวกินผลไม้
 อยู่ มาถึงที่นั้น.

๑๙๕. เขาเห็นข้าพระองค์ผอมเหลือง ได้
 กระทำความกรุณา ในข้าพระองค์
 (ได้ถามว่า) แน่ผู้เจริญ ท่านนั้น
 ชื่ออะไร มาทนทุกข์ในที่นี้อยู่
 อย่างนี้.

๑๙๖. เป็นมนุษย์หรืออมนุษย์ จงแจ้ง
 ตนเองแก่เรา ข้าพระองค์จึงน้อม
 อัญชลีแก่เขา ได้พูดคำนี้ว่า.

๑๙๗. ข้าพเจ้าเป็นมนุษย์ ถึงความฉิบหาย
 ไม่มีทางจะไปจากที่นี่ เพราะเหตุ
 นั้น ข้าพเจ้าจึงขอร้องท่าน ขอ
 ความสวัสดิ์จึงมีแก่ท่าน อนึ่ง ขอ
 ท่านจงเป็นที่พึ่งแก่ข้าพเจ้าด้วย.

๑๙๘. กระบี่ผู้กล้าหาญ จึงเทียวไปหา
 ศิลาก้อนใหญ่ในภูเขาลูกแล้วกระทำ
 ทางขึ้นด้วยศิลา ได้กล่าวคำนี้ว่า.

คุณอันสนิย์ ยมะสมิต

สร้างคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๙๙. เอहि เม ปิฎฐิมารุหุห
 คีวั คณฺหาหิ พาหุหิ
 อหนตฺ อุตฺฐริสฺสามิ
 คิริทุคฺคต เวคสา.

๒๐๐. ตสฺส ตํ วจฺนํ สุตฺวา
 วานรินฺทสฺส สิริมโต
 ปิฎฐิมารุหุห ธีรสฺส
 คีวั พาหาหิ อคฺคหิ.

๒๐๑. โส มํ ตโต สมฺภูจาสิ
 เตชสี พลวา กปิ
 วิหณฺณมาโน กิจฺเณ
 คิริทุคฺคต เวคสา.

๒๐๒. อุตฺฐริตฺวาน มํ สนฺโต
 นิสโก เอตทพฺุริ
 อิงฺฆ มํ สมฺม รกฺขสฺสุ
 ปสฺสุปิสฺสุ^๑ มุหุตฺตกํ.

๒๐๓. สีหา พฺุยกฺขมา จ ทีปิ จ
 อจฺจโกกตฺรจฺจโย
 เต มํ ปมตฺตํ หิเสยฺยํ
 เต ตวํ ทิสฺวา นิวารย.

๑๙๙. มาเกิดท่าน จงขึ้นหลังเรา จงเอา
 แขนกอดคอไว้ เราจักช่วยท่าน
 ขึ้นจากห้วงแห่งคิริขรุขระโดยเร็ว.

๒๐๐. ข้าพระองค์ ครั้นสดับคำนั้นของ
 จอมวานรผู้มีศรินั้นแล้ว จึงขึ้น
 หลังเขา กอดคอของนักปราชญ์ไว้
 ด้วยแขนทั้งสอง.

๒๐๑. กระบี่ผู้มีเดชทรงกำลังนั้น เห็นด-
 เหนื่อยอยู่ ช่วยข้าพระองค์ขึ้นจาก
 เหวคิริโดยเร็วด้วยความลำบาก.

๒๐๒. กระบี่ผู้เป็นสัจบุรุษผู้กล้าหาญ ครั้น
 ช่วยข้าพระองค์ขึ้นแล้ว ได้พูดตั้งนี้
 ว่า ดูกรสหาย เชิญท่านช่วยระวัง
 รักษาเรา เราจักหลับสักครู่.

๒๐๓. เพราะราชสีห์ เสือโคร่ง เสือเหลือง
 หมีและเสือดาวมีอยู่ มันพึงเบียด-
 เบียดเราผู้พลั้งเผลอ ท่านเห็นมัน
 แล้ว พึงป้องกันไว้.

^๑ น. ปสฺปิสฺสุ.

๒๐๔. เอวี่ เม ปริตตาดูน
 ปสฺสุปี^๑ โส มุหุตตกั
 ตทาหํ ปาปีกั ทิฏฺฐี
 ปฏฺฐิจฺฉี อโยนิโส.

๒๐๕. ภกฺโข อัย มนุสฺसानั
 ยถา จณฺเณ วเน มิกา
 ยนฺนุณิมั วริตฺวาน
 จาโต ชาเทยฺย วานรึ.

๒๐๖. อาสิโต จ คมิสฺสามิ
 มัสมาทาย สมุพลั
 กนฺตารั นิตฺตริสฺสามิ
 ปาเถยฺยั เม ภวิสฺสติ.

๒๐๗. ตโต สิลั คเหตฺวาน
 มตฺถั สนฺนิตาพฺยึ
 มม ภาตฺตกิลนฺตสฺส^๒
 ปหาโร ทุพฺพโล อหุ.

๒๐๘. โส จ เวเคนุทปฺโต
 กปิ รุหิรมกฺขิโต
 อสฺสุปฺนฺเณหิ เนตฺเตหิ
 โรทฺนโต มั อุกฺกขติ.

๒๐๔. ครั้นให้ข้าพระองค์ป้องกันไว้ ดังนี้
 แล้ว ก็กลับไปครู่หนึ่ง ในกาลนั้น
 ข้าพระองค์ กลับได้ความคิดเห็น
 ชั่วช้า โดยไม่ชอบธรรม.

๒๐๕. สัตว์ชนิดนี้ เป็นอาหารของมนุษย์
 เหมือนสัตว์จำพวกอื่นในป่า เราก็ค
 หิวโหย ถ้ากระไรพึงฆ่าวานรนี้
 เคี้ยวกินเสีย.

๒๐๖. เราอิ่มแล้ว จักถือเนื้อเป็นเสบียง
 เดินทางไป และเราจักปลดเปลื้อง
 ความแค้นแค้น และเราจักมีเสบียง
 เดินทาง.

๒๐๗. ลำดับนั้น ข้าพระองค์จึงคว่าได้
 ก้อนศิลาท่มกระหม่อม เมื่อข้า-
 พระองค์คือโรย เพราะอดอาหาร
 การประหารจึงไม่แรงนัก.

๒๐๘. ฝ่ายกระเบื้องนั้น ก็ลุกขึ้นโดยเร็ว มีตัว
 อาบด้วยโลหิต มีเนตรชุ่มไปด้วย
 น้ำตา ร้องไห้ มองดูข้าพระองค์
 (พร้อมกับพูดว่า).

^๑ ฉ. ปสฺสุปี.

^๒ ฉ. คตฺตกิลนฺตสฺส.

๒๐๙. มายโย มํ กริ ภทฺทนต์
 ตฺวญฺจ นาเมทิสํ กริ
 ตฺวญฺจ โข นาม ทิฆมา
 อญฺเฒ วาเรตฺมรหฺสิ.

๒๑๐. อโห วต เร ปุริส
 ดาว ทุกฺกรการก
 เอทิสา วิสมา ทุกฺคา
 ปปาตา อุกฺทโต มยา.

๒๑๑. อานีโต ปรโลกาว
 ทุกฺกุภยยํ มํ อมญฺจต
 ตนฺเตน ปาปชฺมเมน
 ปาปํ ปาเปน จินฺติตํ.

๒๑๒. มา เหว ตฺวํ อชฺมมฺภูจ
 เวทน์ กุกฺกํ ผุสิ
 มา เหว ปาปกมฺมุนฺตํ
 ผลํ เวฬุํ ตํ วริ.

๒๑๓. ตยิ เม นตฺถิ วิสฺสาโส
 ปาปชฺมม อสญฺจต
 เอหิ เม ปิฏฺฐิจิโต คจฺจ
 ทิสฺสมานาว สนฺติเก.

๒๐๙. แนะนำผู้เจริญ นายท่านอย่าทำเรา
 เลยกี่ขึ้นชื่อว่า ท่านทำการถึงเช่นนี้
 หนึ่งเล่าท่าน (รอดตายมาได้) ชื่อว่า
 มีอายุยืนยาว ควรจะทำการป้องกัน
 คนเหล่านี้.

๒๑๐. เฮ้ย คนใจร้ายกระทำความอันคน
 ทำได้ยากถึงเพียงนั้น เราช่วยท่าน
 ขึ้นจากเหว มีหล่มลึกขรุขระ ถึง
 เช่นนี้.

๒๑๑. ท่านเหมือนเรานำมาจากปรโลก ยัง
 สำคัญเราว่า จะฟังประทุษร้าย
 ท่านนั้นเป็นคนชั่วช้า มีกรรมอัน
 เลวทราม คิดแต่กรรมอันชั่วนั้น.

๒๑๒. ดูกรคนอธรรม ท่านอย่าได้ถูกต้อง
 เวทนาอันเผ็ดร้อนเลย บาปกรรม
 อย่าได้ฆ่าท่าน เหมือนขลุ่ยไฟฆ่า
 ต้นไฟเลย.

๒๑๓. ความไวใจของเราไม่มีในท่าน ดูกร
 ผู้มีสันดานชั่ว ปราศจากความ
 สำรวม ท่านจงมาเถิด เดินไปตาม
 หลังเรา ในที่ใกล้พอมองเห็น.

๒๑๔. มุตโตสิ หตุกา วาพาน์
 ปตุโตสิ มานุสี ปทัง
 เอส มคฺโค อชมมฏฺจ
 เตน คจฺจน ยถาสฺขิ.

๒๑๕. อิทํ วตฺวา คิริจโร
 รุหิรํ ปกุขลฺย มตฺถกํ
 อสฺสุนิ สมฺปมชฺชิตฺวา
 ตโต ปพฺพตมารุหิ.

๒๑๖. โสทํ เตนากิสฺตโตสฺมิ
 ปรีหาเหน อฏฺฐิตโต
 พฺยหมาเนน คตฺเตน
 วาริ ปาตุํ อุปากมิ.

๒๑๗. อคฺคินา วีย สนฺตตโต
 รหโท รุหิรมกฺขิตโต
 ปุพฺพโลหิตสงฺกาโส
 สพุโป เม สมปชฺชต.

๒๑๘. ยาวนฺโต อุทพินฺทุนิ
 กายสฺมิ นิปตีสุ เม
 ตาวนฺโต คณฺฑุ ชาเยถ
 อชฺฌเวลฺลูวสาทิสา.

๒๑๙. ปภินฺนา ปคฺขวีสุ เม
 กุณฺปา ปุพฺพโลหิตา

๒๑๔. ท่านพันเง้อมมือสัตว์ร้ายแล้ว ถึง
 ทางถิ่นมนุษย์ ดูกรคนธรรม
 นั้นหนทาง ท่านจงไปตามทางนั้น
 ตามสบายเถิด.

๒๑๕. วานรผู้เที่ยวไปตามชอกเขา ครั้น
 กล่าวดังนี้แล้ว ก็ล้างเลือดที่ศีรษะ
 เช็ดหน้าตาแล้ว แต่นั่นก็กระโดดไป
 ยังภูเขา.

๒๑๖. ข้าพระองค์ อันพญาวานรสาปแช่ง
 ถูกความกระวนกระวาย เบียดเบียน
 มีตัวเร่าร้อนอยู่ เข้าไปสู่แม่น้ำ
 แห่งหนึ่ง เพื่อจะดื่มน้ำ.

๒๑๗. หัวน้ำทั้งปวงร้อนจัด ดุจถูกไฟ
 ปรากฏแก่ข้าพระองค์ เหมือน
 เปื้อนด้วยเลือด และเช่นกับน้ำเลือด
 น้ำหนอง ฉะนั้น.

๒๑๘. หยาดน้ำตกตอ้งกายของข้าพระองค์
 มีประมาณเท่าใด ตุ่มคล้ายมะตูม
 ฝาครึ่ง ก็เกิดแก่ข้าพระองค์มี
 ประมาณเท่านั้น.

๒๑๙. หนองและโลหิต ดุจขากศพ ไหล
 ออกแล้วจากคุ่มอันแตก ของข้า-

คุณทักษิณ เทพชาติตรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

- เยน เยน จ คจฺฉามิ
คาเมสฺสุ นิคเมสฺสุ จ.
๒๒๐. ทณฺฑทเหตุธา นิวาเรนฺติ
อิติโย ปุริสา จ มํ
โอกุกิตา ปุติคนฺธเรน
มาสฺสุ โอรเน อาคมา.
๒๒๑. เอตาทิสํ อิทํ ทุกุขํ
สตุตฺวาสุสานิทานิ เม
อนุโกมิ สกํ กมฺมํ
ปุพฺเพ ทุกุฏมตฺตโน.
๒๒๒. ตํ โว วทามิ ภาทฺทนฺเต
ยวานฺเตตฺถ สมากตา
มาสฺสุ มิตฺตาน ทุพฺภิตฺโถ
มิตฺตทุพฺโภ หิ ปาปโก.
๒๒๓. กุฏฺฐี กิลาสี ภาวติ
โย มิตฺตานิธ ทุพฺภติ
กายสฺส ภาทา มิตฺตทุพฺภี
นिरยํ โส อุปฺปชฺชตี”ติ.
- พระองค์ ข้าพระองค์จะเดินไป
ทางใด ๆ บรรดาบ้านและนิคม.
๒๒๐. มนุษย์ชายหญิงทั้งหลาย ถูก
กลิ่นเหม็นเข้ากลุ้มรุม ถือไม้ไผ่กัน
ข้าพระองค์ ประกาศว่า เจ้าอย่า
เข้ามาเว้ย.
๒๒๑. ข้าพระองค์เสวยความทุกข์นี้เช่นนี้
เสวยกรรมของตนที่ทำไว้ไม่ดี ใน
กาลก่อน ตั้งแต่บัดนั้นจนบัดนี้ ตลอด
เวลา ๗ ปี.
๒๒๒. ข้าพระองค์ ขอรบาทูลความ
ข้อนี้แก่พระองค์ว่า พระองค์และ
บริวารชน มาพร้อมกันในที่นี้มี
ประมาณเท่าใด ทั้งหมดนั้นจึงมี
ความเจริญ ขอพระองค์อย่าได้
ประทุษร้ายต่อมิตร เพราะผู้
ประทุษร้ายต่อมิตร เป็นผู้เลวทราม.
๒๒๓. บุคคลใดประทุษร้ายต่อมิตร ใน
โลกนี้ บุคคลนั้นย่อมเป็นโรคเรื้อน
โรคกลาง เขาผู้ประทุษร้ายต่อมิตร
เมื่อกายแตกทำลาย ย่อมเข้าถึง
นรก”.

คุณทักษิณ เทพชาตรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ กุสโลติ ยถา เจโก
กุสโล กเถสิ ตถา โว กเถสุสามิ.
โคคเวโสติ นฏฺเจ โคเณ คเวสนุโต.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **คนฉลาด**
ความว่า ข้าพระองค์ จักกราบทูลแต่
พระองค์ เหมือนคนฉลาดเฉียบแหลม
กราบทูล. คำว่า **เที่ยวหาโค** ได้แก่
แสวงหาโคที่หาย.

อจฺจสรีนฺติ มนุสฺสสปถํ อติกุमितฺวา
หิมวณฺตํ ปาวิสี. อรณฺเณติ อราชเก
สุณฺเณ. อีรีเนติ สุกฺขกนฺดาเร.

คำว่า **ล่องเลยเข้าไป** คือ ล่องแดนมนุษย์
เข้าไปถึงป่าหิมพานต์. คำว่า **เป็นที่**
อ้างว้าง คือไม่มีพระราชธา ได้แก่ เป็น
ที่ว่าง. คำว่า **เป็นที่กัณดาร** คือกัณดาร
ด้วยความแห้งแล้ง.

วิวนเนติ วิวิตเต. วิปฺปนฺนุโสติ
มคฺคมุโหห. พุกฺกฺโขติติ สฉฺชชาตพุกฺกฺโข
ฉาตชฺชตฺโต.

คำว่า **เป็นที่สกัด** คือสกัดเงียบ. คำว่า
วิปฺปนฺนุโส คือหลงทาง. คำว่า
อดอยาก คือเกิดความหวังจะบริโภค ได้แก่
หิวโหย.

ปฺปาตมภิลมฺพนฺตฺนฺติ ปฺปาตานิขุ
โอลมฺพนฺตํ. สมฺปนฺนผลธารินฺติ
มธฺรพฺลธารินฺ. วาตสีตานีติ ปจฺมํ ตาว
วาตปิตตานิ.

คำว่า **มีลำต้นเอนไปปากเหว** คือห้อย
ชี้ตรงไปทางเหว. คำว่า **ทรงผลสมบูรณ์**
คือติดผลมีรสหวาน. คำว่า **ที่ลมพัดหล่น**
คือครั้งแรกลมพัดหล่นลงก่อน.

ตตถ เหฺตฺสคามิํติ ตสฺมี รุกฺเข สฺหิตฺโต
ภวิสุสามิติ อารุโหฺมุหิ.

คำว่า **จักบริโภค** ความว่า ข้าพระองค์
ขึ้นต้นด้วยคิดว่า จักบริโภคอิมดีที่ฉันไม่
นั้น.

คุณสมบัติ กุประภา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตโต สาดิ ตสฺส อภิปรตฺติตสฺส
 อตถาย หตฺเถ ปสฺวาริตฺเต สว มยา
 อภิรุฬฺหสาขา ผรฺสุนา ฉินฺนา วีย
 อภยฺชตฺถ.

คำว่า **แต่นั้นถึงไม้นั้น** ความว่า เมื่อ
 ข้าพระองค์เหยียดมือออก เพื่อต้องการ
 ผลดั่งที่ประสงค์ กิ่งที่ข้าพระองค์ขึ้นนั้น
 ก็หักลงเหมือนฟันด้วยขวาน.

อนาลมฺเพติ อนาลมฺพิตพฺพญฺจฺฉานรหิตฺเต.
 คิริทฺตุคฺคสมฺมิหฺตฺติ คิริวิสเม. **เสลินฺติ**
 สยิโตมฺหิ.

คำว่า **ไม่มีที่เหนียว** คือปราศจากที่อัน
 พึ่งเกาะ. คำว่า **ในห้วงแห่งคิริ** ได้แก่
 ในที่ขรุขระของคิริ. คำว่า **เสลี** คือเรา
 จะนอน.

กปิ มาคณฺณิตฺติ กปิ อากณฺณิตฺติ.
 โคนงฺกุญฺโฐติ คุนฺนํ นงฺกุญฺจสทิส-
 นงฺกุญฺโจ. นงฺกุญฺโจติปิ ปาโจ.
 โคนงฺกุสิฺติ ปฺรณฺตฺติ.

คำว่า **กปิ มาคณฺณิตฺติ** เท่ากับ
 กปิ อากณฺณิตฺติ (ลิงมา). คำว่า **หาง**
เหมือนโค คือมีหางเช่นกับหางโค. บาลี
 เป็น นงฺกุญฺโจ ก็มีบ้าง. สวดกันว่า
 โคนงฺกุสิ.

อกรมฺมยฺยิตฺติ อกริ มยิ. **อมฺโภติ**
 มหาราช โส กปิราชา ตสฺมี
 นรทปฺปาเต มม อุกทโปจฺฉนสทฺทํ
 สุตฺวา มํ อมฺโภติ อาลปิตุวา โก
 นามโสติ ปุจฺฉติ.

คำว่า **อกรมฺมยิ** คือ ได้กระทำใน
 ข้าพระองค์. คำว่า **แน่พวกเรา**
 ความว่า ข้าแต่พระราชอาณัติผู้ใหญ่
 พญากระปี่นั้น ได้ยินเสียงข้าพระองค์
 ว่าย่น้ำในเหวลึกนั้น จึงร้องเรียกข้า-
 พระองค์ว่าผู้เจริญ แล้วถามว่า ใครนั้น.

พฺยสมฺปตฺโตติ พฺยสมฺ ปตฺโต. ปปาตสฺส
 วสํ ปตฺโตติปิ ปาโจ.

คำว่า **พฺยสมฺปตฺโต** คือถึงความลำบาก.
 บาลีเป็น ปปาตสฺส วสํ ปตฺโต ก็มี
 (แปลว่าถึงอำนาจของเหว).

คุณสมบัติ กุประภา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภทท์ ไวติ ตสฺมา ตุมฺเห วทามิ
ภทท์ ตุมฺหากํ โหตุติ.

คำว่า **ขอความสวัสดิ** จงมีแก่ท่าน
ความว่า เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงขอ
กล่าววาทัน ขอความสวัสดิ จงมีแก่
ท่านทั้งหลาย.

ครุสฺสินฺนติ มหาราช โส กปฺปราชชา
มยา เอวํ วุตฺเต มา ภายีติ มํ
อสุสาเสตฺวา ปจฺมํ ตาว ครุสฺสิลลํ
คเหตุวา โยตฺตํ กโรนฺโต ปพฺพเต
วิจฺริ. นิสฺสโกติ ปุริสฺนิสฺสโก อุตฺตม-
วานรินฺโท ปพฺพตปฺปาเต จตฺวา มํ
เอตทพฺพริ.

คำว่า **ศิลาก้อนใหญ่** ความว่า ข้าแต่
จอมกษัตริย์ พญากระปี่นั้น ครั้น
ข้าพระองค์ว่าอย่างนั้นแล้ว จึงปลอบ
ข้าพระองค์ว่า อย่างกลัว เบื้องต้นเที่ยวไป
ในภูเขา ขนเอาศิลาก้อนใหญ่ มาทำทาง
ก่อน. คำว่า **ผู้กล้าหาญ** ความว่า
บุรุษผู้กล้าหาญ คือจอมวานรผู้สูงสุด
จึงได้ยื่นที่ปากเหว กล่าววาทันข้าพระองค์
ดังนี้.

พาทฺหิตฺติ ทฺวีหิ พาทฺหิ มม
คิวั สุกฺคหิตํ คณฺห.

บทว่า **ด้วยแขน** ความว่า ท่านจง
กอดคอเราให้ดีด้วยแขนทั้งสอง.

เวคฺสาติ เวเคน. สิริมฺโตติ ปุณฺณ-
วณฺตสฺส. อคฺคหิณฺนติ สฺมฺภูจฺหิตฺถนรคปฺปาตํ
วาทเวเคน โอตฺริตฺวา อุกทปฺปิฏฺเจ
จิตฺตสฺส อหํ เวเคน ปิฏฺฐิ อภิรุหิตฺวา
อุโปหิ พาทฺหิ คิวั อคฺคฺหสิ.

คำว่า **เวคสา** ได้แก่ โดยเร็ว. คำว่า
ผู้มีสิริ ได้แก่ผู้มีบุญ. คำว่า **กอดคอไว้**
ความว่า เมื่อกระปี่นั้นลงไปสู่เหวลึก
ประมาณ ๖๐ ศอก ดำรงตนอยู่หลังน้ำ
ด้วยกำลังเร็วดุจลม ข้าพระองค์จึงรีบขึ้น
หลัง แล้วได้กอดคอไว้ ด้วยแขนทั้งสอง.

คุณอธิบาย และบุคคลากรของภาควิชาวิศวกรรม
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วิหณฺณมานโณติ กิลมนฺโต. กิจฺจนฺนาติ คำว่า **เหน็ดเหนื่อย** ได้แก่เมื่อยล้า.
ทุกฺเขน. คำว่า **ด้วยความลำบาก** ได้แก่ ด้วย
ความทุกข์.

สนฺโตติ สนฺโต ปณฺตฺติโต อถวา คำว่า **สนฺโต** ได้แก่ สัตบุรุษ คือ
ปรีเยสนฺโต กิลมนฺโต. ปณฺตฺติโต อีกอย่างหนึ่ง คือแสวงหา ได้แก่
ลำบาก (แสวงหาความลำบากทางดี).

รทฺขสฺสุตฺติ อหํ ตํ อุทฺธรนฺโต กิลมนฺโต คำว่า **จงรักษา** ความว่า เราช่วยท่าน
มฺหุตฺตํ วิสมนฺโต ปสฺสฺปิสฺสํ ตสฺมา ขึ้นมา กำลังเหนื่อย จะหยุดพักหลับสักครู่
มํ รทฺขาหิ. เพราะเหตุนั้น ท่านจงระวังเราด้วย.

ยถา จณฺเณ วเน มิคาคิ สีหาทึหิ คำว่า **เหมือนดังเนื้ออื่นในป่า** ความว่า
อณฺเณปิ เย อิมสฺมี วเน พาลมิกา. พาลมฤคทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ใน
ปาลียํ ปน อจฺจโก กตฺรจฺจโยติ ป่านี้อื่นจากราชสีห์เป็นต้น. แต่ในบาลี
ลิจิตฺตฺตฺติ. ท่านเขียนไว้ว่า อจฺจโก กตฺรจฺจโย
ดังนี้.

ปริตฺตฺตาตฺตฺนาติ มหาราช เหวํ โส คำว่า **ป้องกัน** ความว่า ข้าแต่
กปिरราชา มํ อตฺตโน ปริตฺตฺตาณํ จอมกษัตริย์ พญากะระปีนั้น ครั้น
กตฺวา มฺหุตฺตํ ปสฺสฺปิ อโยนิโส กระทำข้าพระองค์ให้เป็นที่ป้องกันตน
มนสิกาเรน. อย่างนี้แล้ว ก็กลับไปสักครู่หนึ่งโดย
เผอเรอ.

ภกฺโขติ ขาทิตฺตพฺพยฺตฺตโก. อาสิโตติ คำว่า **เป็นอาหาร** คือเป็นสิ่งที่สมควร
ธาโต สฺหิตโต. สมฺพฺลนฺติ ปาถะยฺยํ. บริโภค. คำว่า **อาสิโต** ได้แก่อิ่มแล้ว
คืออิ่มดี. คำว่า **สมฺพฺล** คือเสียบียง.

คุณไกรสิทธิ์ ชมะอุตต์

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มตุถกั สนฺนิตาพยฺยินฺติ ตสฺส คำว่า **ท่อมกระหม่อม** ความว่า ประหาร
พานรินฺทสฺส มตุถกั ปหรี. กระหม่อมของจอมวานรนั้น. บาลีเป็น
สนฺนิตาพยฺยินฺติปิ ปาโจ. สนฺนิตาพยฺย ก็มีบ้าง.

ทฺพฺพโล อหฺหุติ น พลฺวา อาสิ คำว่า **เพลามาก** ได้แก่ ไม่มีแรง คือ
ยถาธิปฺปายํ น อคฺมาสิ. ไม่สมประสงค์.

เวเคนาติ มยา ปหตฺปาสาณ- คำว่า **โดยเร็ว** คือโดยความเร็ว
เวเคน. ของหินที่เข้าพระองค์ท่อม (ความหมายใน
คาถา มุ่งเอาความเร็วของวานร).

อุทฺทปฺตฺโตติ อฏฺฐจฺโตะ. มายฺโยติ เตน คำว่า **อุทฺทปฺตฺโต** ได้แก่ ลุกขึ้น.
มิตฺตทฺทฺพิปริเสณ สิลา ย ปวิทฺธาย คำว่า **นายอย่าทำ** ความว่า เมื่อบุรุษ
มหาจมฺมํ ฉิซฺชิตฺวา โอลฺมพิ รุหิรฺ ประทฺษรํายมิตฺรณฺนํทฺมศีลาแล้ว หนึ่ง
ปคฺฆริ. มหาสฺตฺโต เวทนาปฺตฺโต แผ่นใหญ่เปิดแล้ว ห้อยลง โลหิตไหล.
จินฺเตสิ อิมสฺมี จาเน อญฺเอย นตฺติ พระมหาสัตว์ได้รับทุกขเวทนาแล้ว คิดว่า
อิทํ ภยํ อิมํ ปฺริสํ นิสฺสาย คนอื่นในที่นี้ไม่มี ภัยนี้เกิดขึ้นแล้ว
อุปฺปนฺนฺนฺติ. โส มรณภยภีโต เพราะอาศัยบุรุษนี้ เธอจึงตกใจกลัว
โอลฺมพฺนตฺตํ จมฺมพฺนตฺตํ หตฺเถเนน คเหตฺวา มรณภัย ใช่มือกุมเศษหนังที่ห้อย
อุปฺปติตฺวา สาขํ อภิรฺยุหฺ เตน โดดขึ้นไปยังกิ่งไม้ เมื่อจะปราศรัยกับ
ปาเปเน ปฺริเสณ สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต คนเลวนั้น จึงกล่าวคำเป็นต้นว่า นาย
มายฺโย มนฺติ อาทิมาน. ตตฺถ อย่าทำเราเลย. ในคำนั้น คำว่า **มายฺโย**
มายฺโย มํ ภทฺทนฺเตติ มา อยฺโย มํ **ภทฺทนฺเต** ดังนี้ พญาวานร ห้าม
มํ ภทฺทนฺเตติ ตํ นิวาเรติ. เขาว่า ท่านผู้เจริญ นายอย่าทำเราเลย.

คุณภักทศักดิ์ โอสถานุเคราะห์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ควลฺย นามาติ ตฺวํ นาม เอวํ
มยา ปปาตา อุทฺธโต เอทิสฺส ผรุสฺสมมํ
มยิ กิริ อโห เต อยฺยตฺตํ กตฺนฺติ.

อโห วตฺตติ ตํ ครหนฺโต เอวมาห.
ตาว ทฺถกฺรการกฺกาทิ มยิ อปรชฺชเนน
อติทฺถกฺกฏกฺกมฺมารก.

ปรโลกาวัตติ ปรโลกโต วยิ อาณีโต.
ทฺถุเพยฺยนฺติ ทฺถุภิตฺทพฺพํ วธิทฺทพฺพํ.

เวทนํ กฏฺกนฺติ เอวํ สนฺเตปิ ตฺวํ
อธมฺมฏฺจ ยาทิสฺส เวทนํ อหํ ผุสฺสามี
เอทิสฺส เวทนํ กฏฺกํ มา ผุสฺสิ ตํ
ปาปกมฺมํ ผลํ เวพฺุว ตํ มา วธิ,
อิติ มํ มหาราช ปิยปฺุตตํ วยิ
อนุกมฺปิ.

คำว่า ขึ้นชื่อว่าท่าน ความว่า ขึ้นชื่อว่า
ท่าน ที่เราช่วยขึ้นจากเหวอย่างนี้แล้ว
ยังกระทำความอันหยาบช้ำกับเราถึง
เช่นนี้ โอ ท่านทำความไม่สมควรเลย.

คำว่า โหนอ ความว่า พญากระบี่
เมื่อจะตำหนิเขา จึงกล่าวอย่างนั้น. คำว่า
กระทำความอันบุคคลทำได้ยากเพียงนั้น
ความว่า ชื่อว่ากระทำความอันหยาบคาย
อย่างยิ่ง เพราะกระทำผิดในเรา.

คำว่า เหมือนจากปรโลก คือเหมือน
เรานำมาจากปรโลก. คำว่า ทฺถุเพยฺย
ได้แก่ สมควรประทุษร้าย คือสมควร
ฆ่า.

คำว่า เวทนาอันเผ็ดร้อน ความว่า
แน่ คนนิสัยยอธรรม แม้เมื่อเป็นเช่นนั้น
เราถูกต้องกับเวทนาเช่นใด ขอท่าน
อย่าได้ถูกต้องเวทนาเผ็ดร้อนเช่นนี้เลย
ผลกรรมอันชั่วช้านั้น อย่าฆ่าท่านเสีย
เหมือนดังขุไผ่ฆ่าต้นไผ่ฉะนั้น, ข้าแต่
พระมหาราชเจ้า พญาวานรนั้นเอ็นดู
ข้าพระองค์เหมือนดังบุตรที่รัก ด้วย
ประการฉะนี้.

คุณภัทรศักดิ์ โอสถานุเคราะห์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พาลมิกานัน หตุถา มุตโตสตีติ.

ออกจากป่าแล้ว กล่าวว่่า ณะะบุรุษ
ผู้เจริญ ท่านพ้นจากเงื้อมมือของสัตว์ร้าย
ทั้งหลายแล้ว.

ปตฺโตสิ มานุสี ปทนฺติ มนุสฺสุปจาร์
ปตฺโต อากตฺตสิ เอส เต มคฺโค
เอเตน กจฺจติ อห.

คำว่่า ท่านเป็นผู้ถึงทางถิ่นมนุษย์ ดังนี้
พญาวานรกล่าวแล้วว่่า ท่านมาถึงแดน
มนุษย์แล้ว นั้นทางสำหรับท่าน ท่าน
จงไปตามทางนั้นเถิด.

คิริจโรติ คิริจारी วานโร.
ปุกฺขลฺยาติ ไร่วิตฺวา.

คำว่่า สัตว์เที่ยวไปตามเขา ได้แก่
วานร เที่ยวไปตามชอกเขา. คำว่่า
ปุกฺขลฺย คือ ล้างแล้ว.

เตนาภิสตฺโตสฺมีติ โส อหิ มหาราช
เตน วานเรน อภิสตฺโต ปาปกมฺเม
ปริณเต เตนาภิสตฺโตสฺมีติ มณฺฑมาโน
เอวมหา.

คำว่่า ถูกเขาสาปแข่ง ความว่่า ข้าแต่
มหาราชเจ้า ข้าพระองค์นั้นถูกวานร
สาปแข่ง เมื่อบาปกรรมเต็มรอบเข้า
คนทำร้ายมิตรนั้น สำคัญว่่า เราถูก
วานรสาปแข่ง จึงกล่าวอย่างนี้.

อฏฺฐิตฺติ อฺปทุทฺโต. อฺปกมิตฺติ เอกํ
รหํ อฺปกตฺตสฺมิ. สมปฺชฺชถาติ ชาโต
เอวรฺูป หุตฺวา อฺปฏฺฐาสฺสิ. ยาวนฺโตติ
ยตฺตกาณิ.

คำว่่า กระวนกระวาย ได้แก่ถูกเบียดเบียน.
คำว่่า เข้าไปหา คือเข้าไปยังห้วงน้ำ
แห่งหนึ่ง. คำว่่า ปรากฏ ได้แก่เกิด คือ
ปรากฏขึ้นเป็นเช่นนี้. คำว่่า ยาวนฺโต
เท่ากับ ยตฺตกาณิ แปลว่่า มีประมาณ
เท่าใด.

คุณภัทรศักดิ์ โอสถานุเคราะห์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คณฺหา ชายเถาติ คณฺหา ชายีสฺ. โส กิร ปิปาสํ สณฺหาเรตุํ อสกุโกนฺโต อุกกณฺชลี อุกฺขิปิตฺวา โถกํ ปิวิตฺวา เสสํ สรีเร สิญฺจิ. อถสฺส ตาวเทว อุกกพินฺหุคณฺนาย อทฺฒเวลูวปกฺกปฺ- ปมาณฺนา คณฺหา อฏฺฐหีสฺ. ตสฺมา เอวมาห.

คำว่า บังเกิดตุ้ม ความว่า ตุ่มทั้งหลาย เกิดแล้ว. ได้ยินว่า เมื่อเขาไม่อาจอดกลั้น ความกระหาย จึงวกน้ำดื่มเล็กน้อย น้ำที่เหลือใช้ลูบตัว. ลำดับนั้น ในทันใด นั้นเอง ตุ่มทั้งหลาย ประมาณเท่าผล มะตูมสุกผ่าครึ่ง ได้ตั้งขึ้นแล้วแก่เขา ด้วยการนับเท่าจำนวนหยาดน้ำ. เพราะ เหตุนั้น เขาจึงกล่าวอย่างนี้.

ปภินฺนาติ เต คณฺหา ตํ ทิวสเมว ภิชฺชิตฺวา กุณฺปา ปุติคณฺธิกา หุตฺวา ปุพฺพโลหิตานิ ปคฺขริสฺ.

คำว่า แดกแล้ว ความว่า ตุ่มเหล่านั้น แดกเป็นแผลดุจซากศพมีกลิ่นเหม็น มี น้ำหนองและเลือดไหลออกแล้ว. ในวันนั้น เอง.

เยน เยนาติ เยน เยน มกุเคน. โอยฺกิตาติ ปุติคณฺเธน โอยฺกิณฺณา ปุรฺกขตา ปรีวาริตา.

คำว่า เยน เยน คือทางใดทางหนึ่ง. คำว่า กดุมฺรุมแล้ว ความว่า ถูกกลิ่น เหม็นโชย คือกระจายไปข้างหน้า ได้แก่ แวดล้อมแล้ว.

มาสฺสุ โอรเณ อาคมาติ ทฏฺฐสฺสตุต โอรเณ มาสฺสุ อาคมา อมฺหากํ สนฺติกํ มา อคมาสีติ เอวํ วทฺนฺตา นิวาเรนฺตฺติปิ อตุโธ.

คำว่า เจ้าอย่าเข้ามาเว้ย ความว่า คน เหล่านั้นกล่าวห้ามอย่างนี้ว่า แนะเจ้า สัตว์ใจร้าย เจ้าอย่าเข้ามา คืออย่ามา ใกล้ที่อยู่ของเรา.

สตุตฺวสฺसानิทานิ เมติ มหาราช ตโต ปฏฺจาย อิทานิ สตุต วสฺसानิ มม

คำว่า ข้าพระองค์แต่นั้นมาจนบัดนี้ได้ ๗ ปี ความว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า

คุณบรรณ จันทรวโรจน์ และครอบครัว
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรณคดีภาษาไทย ป-พ.๒๐-๑๗

เอตตํ กาลํ สํ กมฺมํ อนุโมมิ.

จำเดิมแต่นั้นมา จนบัดนี้ ข้าพระองค์
เสวยกรรมของตน ลี้้นกาลประมาณ
เท่านี้ตลอด ๗ ปี.

อิติ โส อตฺตโน มิตฺตพฺพุภิกกมฺมํ
วิตฺถาเรตฺวา “มหาราช มณฺเฑว
โอลฺลเกตฺวา เอวรูปํ กมฺมํ น เกนจิ
กตฺตพฺพนุ”ติ วตฺวา “ตํ โว”ติ อาทิมาน.

เขากราบทูลกรรม ที่ประทุษร้าย
มิตรของตน ให้พิสดารดังนี้แล้ว กราบทูล
ว่า “ข้าแต่มหาราชเจ้า ใคร ๆ พึงมองดู
ข้าพระองค์เป็นตัวอย่าง “ไม่ควรทำกรรม
ชนิดนี้” แล้วกล่าวคำเป็นต้นว่า “เพราะ
เหตุนั้นท่านทั้งหลาย” ดังนี้.

ตตฺถ ตนฺนํ ตสฺมา. ยสฺมา เอวรูปํ
กมฺมํ เอวํ ทุคฺคขวิปากํ ตสฺมาติ อตฺตโน.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ตํ ได้แก่
เพราะเหตุนั้น. อธิบายว่า เพราะเหตุ
ที่กรรมชนิดนี้มีผลเป็นทุกขอย่างนี้.

๒๒๓. “กุญฺฉิ กิลาสี ภาวติ
โย มิตฺตานิธ ทุพฺภติ
กายสฺส เกทา มิตฺตพฺพุภิก
นिरยํ โส อุปฺปชฺชติ”ติ.

๒๒๓. “บุคคลใดประทุษร้ายต่อมิตร ใน
โลกนี้ บุคคลนั้นย่อมเป็นโรคเรื้อน
โรคกลาง เขาผู้ประทุษร้ายต่อมิตร
เมื่อกายแตกทำลาย ย่อมเข้าถึง
นรก”.

อโย อภิสมฺพุทฺธคาถา.

คาถาเมื่อทรงบรรลุมุขสัมโพธิญาณว่า
ดังนี้.

ภิกฺขเว โย อิทฺถ โลกเก มิตฺตานิ ทุพฺภติ.
หีสติ โส เอวรูปํ โหติติ อตฺตโน.

อธิบายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ผู้ใด
ประทุษร้าย คือเบียดเบียนมิตรในโลกนี้
ผู้นั้นย่อมเป็นอย่างนี้.

คุณบรรณ จันทรวโรจน์ และครอบครัว
สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสฺสาปี ปุริสสฺส รณฺณา สทุธิ
กถณตสฺเสว ปจวี วิวรี อทาสี. ตํ
ขณฺณเณว จวิตฺวา อวีจิมฺหิ นิพฺพตฺโต.
ราชา ตสฺมี ปจวี ปวิฏฺเฐ อุตฺยานา
นิกฺขมิตฺวา นครํ ปวิฏฺโฐ.

เมื่อบุรุษเมื่อนั้น กำลังกราบทูลพระราชา
อยู่ แผ่นดินได้ให้ช่อง. เขาจูดิแล้ว
ได้บังเกิดในอเวจีนรก ในขณะนั้นเอง.
พระราชา เมื่อบุรุษนั้นถูกแผ่นดินสูบ
แล้ว ก็เสด็จออกจากพระราชอุทยาน
เสด็จเข้าสู่พระนคร.

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อาทริตฺวา
“น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺพเปปี
เทวทตฺโต มยฺหํ สิลฺลํ ปวิชฺฌิเยวา”ติ
วตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ “ตทา
มิตฺตทุพฺพิปฺปรีโส เทวทตฺโต อโหสิ
กปิปราชา อหเมวา”ติ.

พระศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรม
เทศนานี้มาแล้ว รับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย
ไม่ใช่แต่บัดนี้เท่านั้น แม้ในครั้งก่อน
เทวทัตก็กลิ้งศิลาใส่เราเหมือนกัน” แล้ว
ทรงประมวลชาดกว่า “บุรุษผู้ประทุษร้าย
มิตรในครั้งนั้น ได้เป็นเทวทัตแล้ว
พญากระบี่ได้เป็นเราเอง” ดังนี้.

มหากปีชาตกาวณฺณนา ฉฏฺฐมา.

พรรณนามหากปีชาดก ที่ ๖ จบ.

๗. ทกรกษชาตก (๕๑๗)

๒๒๔. “สเจ โว วุขุหมานานัน
    สตตุนัน อุกถณณเว
    มนุสฺสพฺลิมเสนาโน
    นาวํ คณฺเฑหฺย รกฺขโส
    อนุปฺพุพฺ ํ กถํ ทตฺวา
    มฺฤเจสิ ทกรกฺขสา.

๒๒๕. มาตรํ ปจฺมํ ทชฺชํ
    ภริยํ ทตฺวาน ภาตริ
    ตโต สหายํ ทตฺวาน
    ปญฺจมํ ทชฺช พุราหฺมณํ
    ฉฏฺฐาหํ ทชฺชมตฺตานํ
    เนว ทชฺชํ มโหสธํ.

๒๒๖. โปเสตา เต ชเนตฺตี จ
    ทีฆมตฺตานุกมฺปิกา
    ฉพุทฺธิ ตยิ ปทฺฐจฺจสฺมि^๑
    ปณฺชิตา อตฺถทสฺสินี
    อณฺเฑอ อฺปนฺนํ กตฺวา
    วธา ตํ ปรีโมจยิ.

๗. ทกรักษชาตก (๕๑๗)

๒๒๔. “ถ้าว่ามีเสื่อน้ำผู้แสวงหาเครื่องเช่น
คือมนุษย์ ฟิงจับเรือของพระองค์
ทั้ง ๗ คน ซึ่งแล่นไปอยู่ในห้วงน้ำ
พระองค์ จะประทานใครอย่างไร
โดยลำดับแก่มีเสื่อน้ำ จึงจะพ้น.

๒๒๕. ข้าพเจ้าจักให้พระมารดาเป็นที่หนึ่ง
ให้พระแม่เหสี พระกนิษฐภาคาเป็น
ลำดับ แต่นั้นให้พระสหาย ให้
บุโรहितพราหมณ์ เป็นลำดับที่ ๕
ให้ตนเองเป็นที่ ๖ ไม่ให้มโหสถแท้
ทีเดียว.

๒๒๖. พระราชชนนีของพระองค์ เป็นผู้
บำรุงเลี้ยงและให้ประสูติ เป็นผู้
อนุเคราะห์ ตลอดราตรีนาน
พราหมณ์ชื่อฉัพพิ ประทุษร้ายใน
พระองค์ พระราชมารดา เป็นผู้
ฉลาด เห็นประโยชน์เป็นปกติ
ทำรูปเปรียบอื่น ปลดเปลื้องพระองค์
จากการปลงพระชนม์.

^๑ ฉ. ปทฺฐจฺจสฺติ.

๒๒๗. ตัง ตาทิสี ปาณทที
 โอรสั คพุกธารินี
 มาตรั เกน โทเสน
 ทชฺชาลี ทกรกฺขิโน.

๒๒๘. ทหฺรา วิยลฺงการั
 ธารฺเถติ อปิลนุชนั
 โทวาริเก อนิกฺกุเจ
 อติเวลั ปชฺคสมฺติ.

๒๒๙. อโกปิ ปฏฺิราชฺชนั
 สยั ทุตานิ สาสฺติ
 มาตรั เตน โทเสน
 ทชฺชาหั ทกรกฺขิโน.

๒๓๐. อิตฺถิคุมุพฺสฺส ปวฺรา
 อจฺจนฺตํ ปิยภาณินิ^๑
 อนุพฺพตา^๒ สีลวตี
 ฉายาว อนุปายินี.

๒๒๗. พระองค์ จะพระราชทานพระชนนี
 ผู้มีมนัสสงที่ ประทานพระชนมชีพ
 ผู้ให้ ทรงเจริญในระหว่างพระอุระ
 ทรงไว้ซึ่งกรรมนั้น แก่ผีเสื้อน้ำ
 ด้วยโทษอะไร.

๒๒๘. พระมารดาทรงชราแล้ว เป็นดุจ
 สาวทรงเครื่องประดับ ซึ่งไม่ควร
 ประดับ ตรัสซิกข์ เฮฮา กะพวก
 รักษาประตุ และพวกฝึกม้าเป็นต้น
 จนล่วงเลยเวลา.

๒๒๙. อนึ่ง พระมารดาของเรา ยังทรงส่ง
 เหล่าทูต ไปถึงกษัตริย์ปฏฺิราช
 เพราะความผิดนั้น เราจึงปริจา
 พระมารดา แก่ผีเสื้อน้ำ.

๒๓๐. พระนางนันทาทวีอัครมเหสี เป็น
 ผู้ประเสริฐ กว่าหม່นางปริจาริกา-
 นารี มีพระเสาวนีย์เป็นที่รักเหลือ
 เกิน เป็นผู้ประพฤติตามราช-
 อัธยาศัย มีศีลาจารวัตรเป็นปรกติ
 ดุจเงาติดตามไปฉะนั้น.

^๑ สี. อ. อจฺจนฺตปิยวาหินี.

^๒ ฉ. อนุคฺคตา.

๒๓๑. อุกุโกธนา ปุณฺณวดี^๑
 ปณฺชิตา อตฺตทสฺสีนึ
 อุกุพฺรึ เกน โทเสน
 ทชฺชชาลี ทกรกฺขิโน.
๒๓๒. วิชฺชทวารตีสมาปนนฺ
 อนตฺตทสฺสมาคตํ
 สวา มํ สกาน ปุตฺตทานํ
 อยาจํ ยาจเต ธนํ.
๒๓๓. โสหํ ททามิ สารโต
 พหุํ อุกุจาวจํ ธนํ
 สุกุจจขํ จชิตฺวาน
 ปจฺจนา โสจามิ ทุมฺมน
 อุกุพฺรึ เตน โทเสน
 ทชฺชชานํ ทกรกฺขิโน.
๒๓๔. เยโนจิตฺตา ชานปทา
 อานิตฺตา จ ปฏิกุคฺคหํ
 อากฺกํ ปรรชเชภิ
 อภิภูจฺจาย พหุณฺ^๒
๒๓๑. ไม่ทรงพิโรธง่าย ๆ เป็นผู้มีบุญญา-
 บารมี มีปัญญาเห็นประโยชน์โดย
 ปกติ พระองค์จะประทานพระราช
 เทวี แก่ผีเสื้อน้ำด้วยโทษอะไร.
๒๓๒. นางนันทานันท์รู้ว่าข้าพเจ้าถึงพร้อม
 ด้วยความยินดีในการเล่น ผู้ถึงแล้ว
 ซึ่งอำนาจแห่งกิเลส ผู้ทำความ
 พิณาศ ย่อมขอทรัพย์ คือเครื่อง-
 ประดับ ซึ่งไม่ควรขอแก่บุตรธิดา
 และชายาอื่น ๆ กะข้าพเจ้า.
๒๓๓. ข้าพเจ้ามีความยินดีพร้อมแล้ว ย่อม
 ให้ทรัพย์ คือเครื่องประดับทั้งอย่างดี
 อย่างทราวมเป็นอันมาก ครั้นสละ
 สิ่งที่ไม่ควรสละแล้ว ภายหลังก็
 เศร้าโศกเสียใจ ข้าพเจ้าจะให้นาง
 แก่ผีเสื้อน้ำก็ด้วยโทษนั้น.
๒๓๔. พระกนิษฐภคินี พระนามว่าดิชิต-
 ราชกุมารี ผู้ยังชนบททั้งหลายให้
 เจริญ เจริญเสด็จพระองค์ซึ่งประทับ
 อยู่สากจนคร ให้กลับมาสู่ราชธานี

^๑ ฉ. ปณฺณวดี.

^๒ ฉ. พหุํ ธนํ.

ทรงอนุเคราะห์พระองค์ ครอบงำ
พระราชาทิ้งหลายเสีย นำเอา
ราชทรัพย์เป็นอันมาก มาแต่
ราชสมบัติพระราชานอื่น.

๒๓๕. ธนุกุศหานัน ปวโร
    สุโร ติชิณมนุติโน
    ภาตโร เกน โทเสน
    ทชชชาติ ทกรกฺขิโน.

๒๓๕. พระกุมาร เป็นผู้ประเสริฐกว่า
นายขมังธนูทั้งหลาย ทรงกล้าหาญ
กว่าผู้มีความคิดหลักแหลมทั้งหลาย
พระองค์ จักประทานพระกนิษฐ-
ภาดา แก่ผีเสื้อน้ำด้วยโทษอะไร.

๒๓๖. เยโนจิตตา^๑ ชานปทา
    อานีตา จ ปฏิกุคฺคหิ
    อามตํ ปรรชเชภิ
    อภิกฺขุจาย พหุธนํ.

๒๓๖-๒๓๘. กนิษฐภาดาของข้าพเจ้า
ดูหมิ่นข้าพเจ้าว่า ชนบททั้งหลาย
เจริญแล้วเพราะเขา ข้าพเจ้าได้
กลับมาอยู่นครบัญญัติจาละ ก็เพราะ
เขา เขาอนุเคราะห์ข้าพเจ้า
ครอบงำพระราชาทิ้งหลาย นำ
ทรัพย์จำนวนมากมาจากราชสมบัติ
อื่น เป็นผู้ประเสริฐกว่านายขมังธนู
ทั้งหลาย เป็นผู้กล้าหาญ มี
ความคิดหลักแหลม ข้าพเจ้านี้
เป็นพระราชาน ยังเด็ก ได้ความสุข
เพราะเขา ในกาลก่อนเขามามำรุง

๒๓๗. ธนุกุศหานัน ปวโร
    สุโร ติชิณมนุติ จ
    มยาย^๒ สุชิตโต ราชาน
    อิตติ มณฺณติ ทารโก.

๒๓๘. อุกฺกุจจานปี เม อยฺเย
    น โส เอติ ยถาปุเร
    ภาตโร เดน โทเสน
    ทชชานํ ทกรกฺขิโน.

^๑ สี่. อโยจิตตา. อี. มยาคิตตา.

^๒ สี่. อี. มยา โส.

ข้าพเจ้าแต่เช้า ก็แต่บัดนี้ เขาไม่มา
อย่างนั้น ข้าพเจ้าให้กนิษฐภรรดา
แก้ผีเสื่อน้ำด้วยโทษนั้น.

๒๓๙. เอกเรตฺเตน อุภโย

ตุวณฺเจว ธนุเสขวา^๑
อุโภ ซาเตตฺต ปญฺจาสา
สหายา สฺสุมายา.

๒๓๙. พระองค์ และธนุเสขกุมาร ทั้งสอง
ประสูติคืนเดียวกัน ทั้งสองเป็นชาว
ปัญจาลนคร เกิดในกรุงปัญจาละ
นั้น เป็นสหายมีวัยเสมอกันดี.

๒๔๐. จริยา ตํ อนุพนฺธิตฺโต

เอกทฺกุขสุโข ตว
อุสุสุกฺโก เต ทิวารตฺตี
สพฺพกิจฺเจสุ ปาวโฏ^๒
สหายํ เกน โทเสน
ทชฺชาสี ทกรกฺขิโน.

๒๔๐. ธนุเสขกุมาร ติดตามพระองค์โดย
เสด็จจาริกไปยังชนบท เป็นผู้ร่วม
ทุกข์ ร่วมสุข เป็นอันเดียวกันกับ
พระองค์ ขวนขวายจัดแจงในกิจ
ทั้งปวงของพระองค์ตลอดวันและคืน
พระองค์จะประทานสหาย แก่
ผีเสื่อน้ำด้วยโทษอะไร.

๒๔๑. จริยา มํ อโย อโยเย

สณฺชกฺขมิตฺโต^๓ มยา สห
อชฺชาปี เตน วณฺเณน
อติเวลํ สณฺชกฺขมิตฺติ.

๒๔๑. ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ธนุเสขกุมารนี้ เป็น
ผู้พูดตกลงล่อเสียนดีเสมอกับข้าพเจ้า
ด้วยความประพฤติ (มาแต่ก่อน)
ถึงบัดนี้ เขายังล่อเสียนเกินขอบเขต
ด้วยกิริยานั้นอีก.

^๑ ฉ. ธนุเสข จ.

^๒ ฉ. พยวโฏ.

^๓ ฉ. ปชกฺขมิตฺโต.

^๔ ฉ. ปชกฺขมิตฺติ.

คุณพิชิต คัมภรศรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๔๒. อุพฺพริยาปีหิ อยฺเย
 มนฺตยามิ รโหคโต
 อนามนฺโต ปวิสติ
 ปุพฺเพ อปฺปฏิเวทิตฺ.

๒๔๓. ลทฺฐทฺวารโ กโตกาโส
 อหิริกั อนาทรุ
 สหายั เตน โทเสน
 ทชฺชาหิ ทกรกฺขิโน.

๒๔๔. กุสโล สพฺพนิมิตฺตานั
 รุทฺตญฺญู อาคตาคโม
 อุปฺปาเท^๑ สฺปิเน ยุตฺโต
 นียฺยานเ จ ปเวสเน.

๒๔๒. ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ข้าพเจ้าปรึกษา
 หารือกับนางนันทาเทวีในที่ลับ เขา
 ไม่บอกกล่าวข้าพเจ้า ให้รู้ตัวก่อน
 เข้าไปเฝ้า.

๒๔๓. แม้เขาจะเป็นผู้ได้รับอนุญาต ไม่
 จำกัดเวลาและโอกาส ให้เข้าเฝ้า
 ได้ (ถึงอย่างนั้น ควรจะแจ้ง
 ให้ข้าพเจ้ารู้ตัวเสียก่อนจึงจะดีงาม)
 ข้าพเจ้าให้สหายผู้ไม่มีความละอาย
 ผู้หาความเอื้อเฟื้อมิได้ แก่ผีเสื้อน้ำ
 ด้วยโทษนั้น.

๒๔๔. แก้วบุโรหิต เป็นผู้ฉลาดรู้นิมิต
 ทั้งปวง (ว่าผลนี้จักมีมาแต่ นิมิตนี้)
 เป็นผู้รู้เสียงร้องทั้งปวง รู้ไตรเพท
 เป็นผู้ฉลาด ในจันทรุปราคา
 อุกกามาต และทิวาหาเป็นอาทิ
 อันจะเกิดขึ้น ประกอบด้วยสามารถ
 ทำนายสุบินว่า จะเกิดผลอย่างนี้
 และรู้ว่าควรถอยทัพ หรือเข้าต่อสู้
 ด้วยนักษัตรนี้.

^๑ ฉ. รุทตญญ.

^๒ ฉ. อุปปาเต.

คุณพิชิต คัมภรศรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๔๕. ปฏุโจ ภูมมฺหุตฺถิกุขสฺมี
 นกฺขตฺตปทโกวิโท
 พุราหฺมณฺ์ เกณ โทเสน
 ทชฺชาลี ทกรกฺขิโน.

๒๔๖. ปรีสายปี เม อยุเย
 อุมฺมิลิตฺวา อุกฺกขติ
 ตสฺมา อจฺจภุมฺ์ ลุทฺท์
 ทชฺชาหฺ์ ทกรกฺขิโน.

๒๔๗. สสมฺพุทฺทปริยายํ
 มหี สาครกฺกณฺทลํ
 วสุณฺธรํ อาวสสิ
 อมจฺจปรีวาริโต.

๒๔๘. จาตุรฺนุโต มหารฏฺโฆ
 วิชิตาวี มหพฺพโล
 ปจฺพยา เอกราชาลี
 ยโส เต วิปุลํ คโต.

๒๔๕. เกวฏฺฐปุโรหิต เป็นผู้สามารถรู้โทษ
 หรือคุณในภูมิภาคและในนภากาศ
 เป็นผู้ฉลาดในคลองแห่งนักษัตร ๒๘
 พระองค์ จะพึงประทานเกวฏฺฐ-
 พุราหฺมณฺ์ แก่ผีเสื้อน้ำด้วยโทษ
 อะไร.

๒๔๖. ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า อาจารย์เกวฏฺฐลีมตา
 ทั้งสองดูข้าพเจ้า ณ ท่ามกลาง
 บริษัท เหมือนขัดเคืองข้าพเจ้า
 เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงให้อาจารย์
 เกวฏฺฐผู้ร้ายกาจ ดุจมีคิ้วอันเล็กขึ้น
 ด้วยโทษะ แก่ผีเสื้อน้ำ.

๒๔๗. พระองค์ เป็นผู้อันเหล่าอำมาตย์
 แวดล้อมเป็นราชบริวาร ครอบ-
 ครองพสุณฺธรมหิตล ห้อมล้อมด้วย
 มหาสมุทฺรเป็นดุจกฺกณฺทลแห่งสาคร.

๒๔๘. พระองค์เป็นมหाराชาธิราช ใน
 ปฐพีมณฑล มีสมุทฺรทั้ง ๔ เป็น
 ที่สุด มีรัฐมณฑลใหญ่ มีสงคราม
 อันชนะพิเศษแล้ว มีกำลังมาก เป็น
 เอกราชในปฐพี ถึงพระอิสริยยศ
 อันไพบุลย์.

กฤษณพิชิต กัธมารศรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๔๙. โสฬสิตถีสหสฺสาณิ
 อามุตฺตมณีกุณฑล
 นานาชนปทา นารี
 เทวกณฺญปมา สุภา.

๒๕๐. เอวํ สพฺพกสมฺปนฺนํ
 สพฺพกามสมิทฺธินํ
 สุขิตานํ ปิยํ ที่ฆํ
 ซีวิตํ อากุ ขตฺติย.

๒๕๑. อถ ตวํ เกน วณฺเณน
 เกน วา ปน เหตุนา
 ปณฺฑิตํ อนุรกฺขนุโต
 ปาณํ จชสิ ทฺวจฺจํ.

๒๕๒. ยโตปิ อาคโต อยฺเย
 มม หตถํ มโหสโร
 นาภิขานามิ ธีรสฺส
 อณฺุมตฺตปิ ทฺกกฺกั.

๒๕๓. สเจปิ กิมุหิจิ กาล
 มรณํ เม ปุเร ลียา

๒๔๙. พระสนมณารี มาสู่พระเดชาอนุภาพ
 แต่ชนบทต่าง ๆ มีประมาณ ๑๖,๐๐๐
 นาง มีแก้วมณีกุณฑล อันสวมทรง
 แล้ว งามประดุจดังเทพกัญญา.

๒๕๐. ดูกุรบรมขัตติยาธิราช นักปราชญ์
 ทั้งหลาย สรรเสริญความเป็นอยู่
 ของบุคคล ผู้ถึงความสุขสมบูรณ์
 ด้วยองค์ทั้งปวง สำเร็จความใคร่
 ทั้งปวง ยืนานอย่างนี้ ว่าเป็น
 ที่รัก.

๒๕๑. เมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ตามรักษาม
 โสฬสบัณฑิตทรงสละพระชนมชีพ
 ซึ่งยากที่จะทรงสละได้ ด้วยการ
 พรรณนาอะไร ด้วยเหตุการณ์
 อะไร.

๒๕๒. ข้าแต่ผู้เป็นเจ้าจำเดิมแต่มีโสฬส มา
 เพื่อประโยชน์แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
 ไม่เห็นมีโสฬสผู้มีปัญญา ทำความ-
 ชั่ว แม้เพียงเล็กน้อย.

๒๕๓. แม้หากว่ามรณกรรม ฟังมีแก่
 ข้าพเจ้าก่อนในเวลาหนึ่ง มีโสฬส-

คุณสมชาย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุตเต จ เม^๑ ปุตเต จ
สุขาเปยฺย มโหสถ.

๒๕๔. อนาคตํ ปจฺจุปฺพนํ
สพฺพมตฺถํ วิปฺสฺสตี^๒
อนาปฺราธกมฺมุนฺตํ
น ทชฺชํ ทกรกฺขิโน.

๒๕๕. อิทํ สุณฺณถ ปญฺจาลา
จฺพเนยฺยสุส ภาสิตํ
ปณฺฑิตํ อนฺุรกฺขนฺุโต
ปาณํ จชติ ทฺวจชฺ.

๒๕๖. มาตุ ภาริยาย ภาตุ จ
สชฺิโน พฺราหฺมณฺสุส จ
อตุตฺโน จาปี ปญฺจาลอ
ฉนฺนํ จชติ ชีวิตํ.

บัณฑิตพึงยังเหล่าโอรส และเหล่า-
นัดดาของข้าพเจ้าให้ได้รับความสุข.

๒๕๔. (เพราะ)มโหสถ ย่อมเห็นแจ้ง
ประโยชน์ทั้งปวง ทั้งอนาคต ทั้ง
ปัจจุบัน ทั้งอดีต โดยประจักษ์
(เหมือนพระสัพพัญญูพุทธเจ้า)
เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจะไม่ให้
มโหสถบัณฑิต ผู้มีภาระงานหา
ความผิดมิได้ แก่ผีเสื้อน้ำ.

๒๕๕. เจ้าทั้งหลาย ชาวปัญจาลนคร จง
ฟังราชภาษิตนี้ ของพระเจ้าจูลนี
พรหมทัต พระองค์ตามรักษาม
โหสถบัณฑิต ทรงสละพระ-
ชนมชีพ ซึ่งยากที่บุคคลจะสละได้.

๒๕๖. พระเจ้าอตุตฺรปัญจาลนคร ทรงสละ
ชีวิตแห่งชนทั้ง ๖ คือ พระราชชนนี
พระมเหสี พระกนิษฐภคินี สหาย
พราหมณ์ กับทั้งพระองค์ (แก่
ผีเสื้อน้ำ ตามลำดับ).

^๑ ฉ. โส เม ปุตเต.

^๒ ฉ. สพฺพมตฺถมฺปิ ปสฺสตี.

๒๕๗. เอว มหาทฐิยา^๑ ปณฺณา
นิปุณา สาธุจินฺตึนึ
ทึฏฺฐมฺมุหิตตฺตถาย
สมฺปรายสุขาย จา”ติ.

ทกรกษสชาดกั สุตฺตมึ.

๒๕๗. ปัญญา มีประโยชน์ใหญ่ อันละเอียด
เป็นไป ด้วยความคิด ยิ่งประโยชน์
ให้สำเร็จ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล
ในทิวธรรมภพนี้ และเพื่อความสุข
ในสัมปรายภพภายหน้า อย่างนี้”.

ทกรักษสชาดก ที่ ๗.

---

^๑ มหคฺคิยาติปิ. ฉ. มหคฺคิกา.

๗. ทกรกษชาตกวางุณนา

(๕๑๗)

สเจ โว วุขุหมานานนุติ ทกรกษชาตกั.
 ตัม สหุพัม มหาอุมมุงกชาตเก อาวิ-
 ภาวิสุสตี.

ปัญจาลจนุที รมโย ปิยา มนาปา
 อโหสิ. สปิ ทุตฺติเย ส่วจฺจเร ปุตฺตัม
 วิชายี ตสฺส ทสเม ส่วจฺจเร
 วิเทหราชา กาลมกาลี. โพรสิสตฺโต
 ตสฺเสว ฉตฺตัม อุตฺตสาเปตฺวา “เทว อหัม
 ตว อยฺยกสฺส จุพฺนีรมโย สนฺตีกัม
 คมิสฺสามีมิตฺติ อาปุจฺฉิ. “ปณฺชิต มา
 มัม ทหฺรํ ฉทฺเตตฺวา คมิตฺตถ, อหัม
 ตัม ปิตฺตฺตฺตฺวาเน จเปตฺวา สกุการัม
 กริสฺสามีมิตฺติ.

ปัญจาลจนุทีปิ โพรสิสตฺตัม “ปณฺชิต
 ตฺมฺหากัม คตกาเล อณฺณํ ปฏฺฐิสฺรณัม
 นตฺติ, มา คมิตฺตถ”ติ ยาจิ. โสปิ

๘. พรรณนาทกรักขชาดก

(๕๑๘)

ทกรักขชาดก มีคำว่่า ถ้าท่านทั้งหลาย
 กำลังลอยน้ำ ดังนี้ เป็นต้น. เรื่องทั้งหมด
 นั้น จักมีแจ้งในมหาอุมมิงกชาดก.

พระนางปัญจาลจนุที ได้เป็นผู้
 เป็นที่รักเป็นที่ชอบพระราชหฤทัยของ
 พระเจ้าวิเทหะ. ฝ่ายพระนางได้ประสูติ
 พระโอรสในปีที่ ๒. พระเจ้าวิเทหะได้
 เสด็จสวรรคตในปีแห่งพระราชกุมารนั้น
 มีพระชนมายุได้ ๑๐ พรรษา. พระ
 โพรสิสตฺว์ ให้ยกเศวตฉัตร แก่พระราช
 กุมารนั้น แล้วทูลลาว่า “ข้าแต่สมมติเทพ
 ข้าพระองค์จักไปสู่อำนาจของพระเจ้าจุลนี
 พระอัยกาของพระองค์”. พระราชา
 ตรัสว่า “แน่ท่านบัณฑิต ท่านอย่าทิ้ง
 ข้าพเจ้าผู้ยังเป็นเด็กไปเสีย ข้าพเจ้าตั้ง
 ท่านในฐานะเป็นบิดา จักทำสักการบูชา
 ท่าน”.

แม้พระนางปัญจาลจนุทีผู้ชนนี้ ก็ทรง
 วิงวอนพระโพรสิสตฺว์ว่า “แน่บัณฑิต
 ในกาลเมื่อท่านไปแล้วที่ฟุ้งอื่นของข้าพเจ้า

คุณสมชาย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“มยา รณโธ ปฏิกญา กิณา น
สกุกา มยา อคนฺตฺน”ติ. มหาชนสสุ
อติกฺกฺนํ ปรีเทวนตฺสเสว อตฺตโน
อุปฺภฺจจาเก คเหตฺวา นครา นิภฺขมิตฺวา
อฺตฺตฺรปญฺจาลนคฺรํ คโต.

“ไม่มี ท่านอย่าไปเลย”. แม้มโหสถนั้น
ทูลว่า “ข้าพระองค์ได้ให้ปฏิญญาแก่
พระเจ้าจูลนี้ ผู้พระราชบิดาของพระองค์
ไว้แล้ว ข้าพระองค์ไม่สามารถเพื่อจะ
ไม่ไป”. เมื่อมหาชนคร้าครวญอยู่อย่าง
น่าสงสาร ก็พาพวกปฏิบัติตนออกจาก
พระนครไป ถึงอุตตรปัญจาลนครแล้ว.

ราชา ปณฺชิตฺสส อากมนํ สุตฺวา
ปจฺจุคฺคณฺตฺวา มหนฺตฺน ปรีวาเรน
นคฺรํ ปเวเสตฺวา มหนฺตํ เกหํ ตสฺส
ทตฺวา ฐเปตฺวา ปจฺมทินฺเน อสฺตีคาเม
อณฺณํ โภคํ อทาสิ. โส ตํ ราชานํ
อุปฺภฺจาสิ. ตทา เกรี นาม ปรีพฺพาชิกา
ราชคเห ปรีภฺษชติ; सा ปณฺชิตา
วยตฺตา. ตาย มหาสฺตโต น ทิฏฺฐ-
ปฺพุโพ, “มโหสถปณฺชิตโต; กิร ราชานํ
อุปฺภฺจาสติ”ติ สทฺทเมว สฺสนาติ. เตนาปิ
สา น ทิฏฺฐปฺพุพา “เกรี นาม
ปรีพฺพาชิกา กิร ราชคเห ภฺษชติ”ติ
สทฺทเมว สฺสนาติ”ติ. นนฺทาเทวี ปน
“ปณฺชิตโต อมฺหากํ ปิยวิบุปโยคํ กตฺวา
อเมห กิลเมสี”ติ โพธิสฺตฺเต อนตฺตมฺนา
อโหสิ.

พระราชจูลนี้พรหมทัต ทรงสดับว่า
มโหสถบัณฑิตมาถึง ก็เสด็จต้อนรับ ให้
มโหสถเข้าไปสู่พระนครด้วยบริวารเป็น
อันมาก พระราชทานเคหาสถานหลังใหญ่
ให้มโหสถนั้นพักอยู่ ได้พระราชทานบ้าน
๘๐ บ้าน ที่พระองค์ประทานแล้ว แต่
ครั้งแรกและภคสมบัติอื่น. มโหสถนั้น
ก็บำรุงพระราชานั้น. ในกาลนั้น มี
นางปริพาชิกคนหนึ่งชื่อเกรี ย่อมฉัน
อยู่ในพระราชนิเวศน์ นางเป็นบัณฑิต
ฉลาด. นางไม่เคยเห็นมโหสถ นางได้
สดับแต่กิตติศัพท์ว่า “ได้ยินว่า มโหสถ-
บัณฑิตปฏิบัติพระราชา”. แม้มโหสถนั้น
ก็ไม่เคยเห็นนางปริพาชิกา ได้ยินแต่
กิตติศัพท์ว่า “ได้ยินว่า นางปริพาชิกา
ชื่อเกรี ฉันในพระราชนิเวศน์”. แต่

๕๖๖๖๖๖๖๖ ๖๖๖๖๖๖๖๖ ๖๖๖๖๖๖๖๖

คุณไพโรจน์ สายท้อม
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สา ปญจस्ता วลลภิตฺติโย อาณาเปสิ
 “ตุเมห มโหสธสฺส เอกํ โทสํ
 อุปจาเรตฺวา รณฺเอย อนฺตเร ปริภินฺทิตฺตุ
 วายมถา”ติ. ตา ตสฺส อนฺตรํ
 โอลเณนฺติโย วิจฺรณฺติ.

อถกทิวสํ สา ปริพาชิกา
 ภุญฺชิตฺวา นิภุขมนฺตี โพรสิสฺตตํ ราชฺฐ-
 ปญฺจานํ อากจฺฉนฺตํ ราชญฺกเณ ปสฺสิ.
 โส ตํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ.
 สา จินฺตฺสิ “อัย กิร ปณฺธิโต
 ชานิสฺสาม ตาวสฺส ปณฺธิตภาวํ วา
 อปณฺธิตภาวํ วา”ติ. หตฺถมฺพุทฺทาย
 ปญฺหํ ปุจฺฉนฺตี โพรสิสฺตตํ โอลเณตฺวา
 หตฺถํ ปสาเรสิ. สา กิร “กิทิสํ
 ปณฺธิตํ ราชา ปฺรเทสโต อาเนตฺวา
 อิทานิ ปฏฺิขคฺคฺติ, น ปฏฺิขคฺคฺตี”ติ.
 มนสาว ปญฺหํ ปุจฺฉิ. โพรสิสฺตโต “อัย
 หตฺถมฺพุทฺทาย มํ ปญฺหํ ปุจฺฉตี”ติ

พระนางนั้นทาเทวีไม่ชอบพระทัย ใน
 พระโพธิสัตว์ ด้วยทรงดำริว่า “มโหสถ
 บัณฑิตทำความวิปโยคจากของรัก แก่
 เรายังเราให้ลำบาก”.

พระนางจึงรับสั่งสตรีคนสนิท ๕๐๐ คน
 ว่า “เจ้าทั้งหลายจงพยายามเตรียมหา
 โทษของมโหสถบัณฑิตอย่างหนึ่ง เพื่อ
 ยุยงให้แตกกัน ในระหว่างพระราชอา”.
 สตรีคนสนิทเหล่านั้น ก็เฝ้ามองดูโทษ
 ในระหว่างของมโหสถบัณฑิตนั้น.

ต่อมาวันหนึ่ง นางปริพาชิกานั้น
 ฉ้นแล้ว ออกจากพระราชนิเวศน์ เห็น
 พระโพธิสัตว์ กำลังมาสู่ที่บำรุงพระราช
 ที่พระลานหลวง. พระโพธิสัตว์นั้น จึง
 ให้ นางปริพาชิกานั้น แล้วได้ยืนอยู่ ณ
 ที่ควรส่วนหนึ่ง. นางปริพาชิกานั้นคิดว่า
 “ได้ยินว่ามโหสถนี้เป็นบัณฑิต เราจักรู้
 ความที่เธอเป็นบัณฑิตหรือไม่เป็นบัณฑิต
 ก่อน”. นางปริพาชิกา เมื่อจะถามปัญหา
 ด้วยเครื่องหมายแห่งมือ จึงแลดูพระ-
 โพธิสัตว์แล้วแบมือออก. ได้ยินว่านาง
 ถามปัญหาด้วยใจว่า “พระเจ้าจุลนีนำ
 มโหสถบัณฑิตมาแต่ประเทศอื่น เดียวนี้

คุณไพโรจน์ สายหุ้ม
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ฉตุวา ปณห์ วิสขุเชนโต หตถมฏฐิมกาลิ.

โส กิร “อัยเย ราชา มม ปฏินฺณํ
คเหตุวา ปกุโกสาเปตฺวา อิทานิ ทพฺหํ
มฏฐิว ชาโต, น เม อทินฺนปฺพุพฺ
ภินฺนิจิ เทตี”ติ มนสาว ปณห์
วิสขุเชสิ. สา ตสฺส กถํ ฉตุวา
หตถํ อุกุขิปิตฺวา อตฺตโน สีสํ ปรามสิ.
เตน อิทํ ทสฺเสติ “ปณฺหิต สเจ
กิลมสิ, มยํ วिय กสฺมา น
ปพฺพชิสฺสสิ”ติ. ตํ ฉตุวา มหาสตุโต
อตฺตโน กุจฺฉิ ปรามสิ. เตน อิทํ
ทสฺเสติ “อัยเย มม โปเสตพฺพา
ปุตฺตทารา พหู, เตน น ปพฺพชามิ”ติ.
ยิตฺติ สา หตถมฏฺทหาย ปณห์ ปุจฺฉิตฺวา
อตฺตโน อาวาสเมว อคมาสิ.
มหาสตุโตปิ ตํ วนฺทิตฺวา ราชูปฏฺฐจฺฉานํ
คโต.

ทรงบำรุงเช่นไร หรือไม่ได้ทรงบำรุง”.
พระโพธิสัตว์รู้ว่า “นางปริพาชกานี้
ถามปัญหาเราด้วยเครื่องหมายแห่งมือ”
เมื่อจะแก้ปัญหาก็กำมือ.

ได้ยินว่ามโหสถนั้น แก้ปัญหาคำด้วยใจว่า
“ข้าแต่พระเจ้าเป็นเจ้า พระราชาทรงรับ
ปฏิญญาของข้าพเจ้า แล้วให้เรียกมา
บัดนี้ เป็นดุษฎีสำหรับให้ฉัน ยังไม่
พระราชทานอะไร ๆ ที่พระองค์ยังไม่เคย
พระราชทานแก่ข้าพเจ้า”. นาง
เถรีปริพาชกานี้ รู้ถ้อยคำของมโหสถ
จึงยกมือขึ้นลูบศีรษะของตน. นางแสดง
ข้อความนี้ด้วยกิริยานั้นว่า “ดูกรบัณฑิต
ถ้าท่านลำบาก ทำไมท่านจึงไม่บวช
เหมือนอาตมะเล่า”. พระมหาสัตว์รู้ความ
นั้น จึงลูบท้องของตน. พระโพธิสัตว์
แสดงข้อความนี้ด้วยกิริยานั้นว่า “ข้าแต่
ผู้เป็นเจ้า บุตรและภรรยาของข้าพเจ้าที่
จะต้องเลี้ยงดูมีมาก เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้า
จึงยังบวชไม่ได้”. นางเถรีปริพาชกานี้
ถามปัญหาด้วยเครื่องหมายแห่งมือด้วย
ประการฉะนี้แล้ว กลับไปที่อยู่ของตน.

คุณไพโรจน์ สายท้อม

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ฝ่ายพระมหาสัจวาให้นางเกรีแล้วได้ไปสู่
ที่บำรุงพระราชา.

นันทาเทวียา ปยุตตะ วลลภิตุโย
สีหปัญเชเร จิตา ตํ กิริยํ ทิสฺวา
จฺพนีรณฺโณ สนฺติกํ คนฺตฺวา “เทว
มโหสฺสธ ฺเกรีปริพฺพาชิกาย สทฺธิ
เอกโต หุตฺวา ตุมฺหากํ รชฺชํ
คณฺหิตฺกามํ ตุมฺหากํ ปจฺจตฺตํ โท
โหตี”ติ ปริภินทิสฺ.

ตํ สุตฺวา ราชา อาห “กึ โว
ทิจฺฉํ วา สุตํ วา”ติ. “มหาราช
ปริพฺพาชิกา ภูณฺชิตฺวา ปาสาทา
โอดรณฺตี มโหสฺสธํ ทิสฺวา ราชานํ
หตฺถตลํ วิย ขลมนฺทลํ วิย จ สมํ
กตฺวา รชฺชํ อตฺตโน หตฺถคตํ กาทุ
สกุโกสิ”ติ หตฺถํ ปสาเรสิ. มโหสฺสโกปิ
ขคฺคคณฺหาการํ ทสฺเสนโต ‘กตฺติปาหจ-
จเยน รณฺโณ สีสํ ฉินฺทิตฺวา รชฺชํ
อตฺตโน หตฺถคตํ กริสฺสามิ”ติ มุฏฺฐิ-
มกาสิ. สวา ‘สีสเมว ฉินฺทเท”ติ
อตฺตโน หตฺถํ อุกฺกปิยิตฺวา สีสํ
ปรามสิ. มโหสฺสโก ‘มชฺเชเยว ตํ

พวกสตรีคนสนิทที่พระนางนันทา-
เทวีประกอบไว้ ยืนอยู่ที่สีหบัญชร เห็น
กิริยาของคนทั้งสองนั้น จึงไปสู่อำนาจ
ของพระเจ้าจุลนีราชา ทูลยุยงว่า “ข้าแต่
สมมติเทพ มโหสถเป็นพวกเดียวกันกับ
นางเกรีปริพาชิกา ใครจะชิงเอาราช-
สมบัติของพระองค์ เป็นศัตรูของ
พระองค์”.

พระราชาทรงสดับคำนั้น จึงตรัสว่า
“พวกเจ้าได้เห็นหรือ หรือได้ฟังอะไร”.
สตรีเหล่านั้น กราบทูลว่า “ข้าแต่มหาราช
นางปริพาชิกาฉนั้นแล้ว ลงจากปราสาท
เห็นมโหสถเหยียดมือออก ด้วยหมาย
ความว่า ‘ท่านสามารถทำพระราชาให้
เป็นดังฝ่ามือ หรือให้เสมอเป็นดังลาน-
นวดข้าว แล้วทำราชสมบัติให้ถึงเงื้อมมือ
ตน”. ฝ่ายมโหสถเมื่อแสดงอาการจับ
ดาบ ได้กำมือเข้าหมายความว่า ‘เราจัก
ตัดศีรษะพระราชาโดยวันล่วงไปเล็กน้อย
แล้วจักทำราชสมบัติให้ถึงเงื้อมมือตน’
นางปริพาชิกายกมือของตนขึ้นลูบศีรษะ

คุณไพโรจน์ สายทும்

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ฉินทุสุสามี”ติ อุทฺรํ ปรามสิ, มหาราช
 อปฺปมตฺตา โทถ, ปจฺมํ มโหสธํ
 ฆาเตตุํ วตฺตตี”ติ. โส ตาสํ กถํ
 สุตฺวา จินฺเตสิ “น สกฺกา ปณฺชิเตน
 มยิ ทสฺสิตุํ ปรีพฺพาชิกํ ปุจฺฉิตฺวา
 ฆานิสฺสามี”ติ.

โส ปุณฺทิวเส ปรีพฺพาชิกาย
 ภูตฺตกาเล ตํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ
 “อฺยเย กจฺจि โว มโหสฺธปณฺชิโต
 ทิฏฺฐโ”ติ. “อาม มหาราช, หิยโย
 เม อิตฺถ ภูตฺชิตฺวา นิภฺขมนฺติยา
 ทิฏฺฐโ”ติ. “โกจฺจि ปน โว กถาสฺลฺลาไป
 อโหสิ”ติ. “มหาราช อมฺหากํ สลฺลาไป
 นตฺถิ, โส ปน ปณฺชิโต”ติ สุตฺวา
 ‘สเจ ปณฺชิโต อิทํ ฆานิสฺสตี”ติ,
 หตฺถมฺภุทาย นํ ปณฺหํ ปุจฺฉิ ‘ปณฺชิต
 กจฺจิ เต ราชฯ ปสฺสริตฺตโถ,
 สํกฺกปิตฺตโถ, กจฺจิ ตํ สงฺกณฺหาติ น
 สํกณฺหาตี”ติ หตฺถํ ปสฺสเรสิ ปณฺชิโต
 ‘ราชฯ มม ปฏฺิณฺณํ คเหตฺวา

หมายความว่า ‘ท่านจักตัดศีรษะ
 พระราชาท่านนั้นหรือ’ มโหสถอุบถอง
 หมายความว่า ‘เราจักตัดกลางตัวด้วย’
 ข้าแต่มหาราช ขอพระองค์จงไม่ประมาท
 พระองค์ควรมามโหสถเสียก่อน” ดังนี้.
 พระราชาทรงสดับคำสตรีเหล่านั้น ทรง
 ดำริว่า “มโหสถบัณฑิตไม่อาจประทุษร้าย
 ในเรา เราจักถามนางปริพาชิกาดู ก็
 จักรู้ความจริงได้”.

ในวันต่อมา ในเวลานางปริพาชิกา
 ฉนั้นแล้ว พระราชานั้นเข้าไปหานาง
 ตรัสถามว่า “ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ท่านพบ
 มโหสถบัณฑิตบ้างหรือ”. นางทูลว่า “พบ
 พระเจ้าข้า เมื่อวานนี้อาตมะฉนั้นแล้ว
 ออกไปจากที่นี่ ได้พบเธอ”. พระราชา
 ตรัสถามว่า “ได้เจรจาสนทนาอะไรกับ
 เธอบ้าง”. นางทูลว่า “ข้าแต่มหาราช
 ไม่มีการเจรจากัน อาตมะได้ยินว่า ‘ก็
 มโหสถนั้นเป็นนักปราชญ์’ จึงถามปัญหา
 เธอด้วยเครื่องหมายแห่งมือ ด้วยคิดว่า
 ‘ถ้าเธอเป็นนักปราชญ์เธอจักรู้ปัญหานี้’
 จึงได้แบ่มือออกด้วยสำคัญรู้ว่า ‘พระราชา
 ของท่าน เป็นผู้มโหสถดีอันแบ หรือมี

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปกุโกสิตวา อิทานิ กิญจิ น เทตีติ มุฏฺฐิมกาสิ, อถาหิ 'ตุวั สเจ กิลมสิ, มยฺ วิย กสมมา น ปพฺพชสี'ติ สีสํ ปรามสี, โสปี 'มม โปเสตพฺพวา ปุตุตทารา อติพฺหู, พฺหูนิ อุทราณี ปุเรตพฺพวาณี, เตน น ปพฺพชามี'ติ อตุตโน กุจฺฉิ ปรามสี'ติ. "กี ปณฺหิตโต อยฺเย มโหสฺสโ'ติ. "อาม มหาราช ปจฺวีตเล อญฺเอย ตาทิสฺส ปณฺหิตโต นาม นตฺถี"ติ อาท.

ราชา ตสฺสา กถํ สุตฺวา ตํ วนฺหิตฺวา อยฺโยเชสิ. ตสฺสา คตกาเล ปณฺหิตโต ราชูปฏฺฐานํ ปวิฏฺโจ. อถ นํ ราชา ปุจฺฉิ "กุจฺฉิ เต ปณฺหิต เต เภรี-ปริพฺพาชิกา กิญฺจา"ติ. "อาม มหาราช หิโย อิตํ นิภฺขมฺหตี ตํ ปสฺสี,

พระหัตถ์อันกำ คือได้ทรงสงเคราะห์อะไร ท่านบ้าง หรือมิได้ทรงสงเคราะห์' มโหสถบัณฑิตได้กำมือให้หมายรู้ว่า 'พระราชารับปฏิญญาของข้าพเจ้าไว้แล้ว ตรัสเรียกมา เดียวนี้ยังมิได้พระราชทานอะไร' ที่นั้นอาตมาจึงลอบสืกระยะให้ หมายความว่า 'ถ้าท่านลำบาก ทำไม ท่านไม่บวชเสียเหมือนอาตมาละ' ฝ่าย มโหสถนั้นลอบท้วงของตน ด้วยหมายให้รู้ว่า 'บุตร ภรรยา อันข้าพเจ้าควรจะ เลี้ยงดูมีมากนัก จะต้องให้เต็มท้องกัน มิใช่น้อย เพราะเหตุนี้จึงบวชไม่ได้'. พระราชาจึงตรัสถามต่อไปว่า "ข้าแต่ ผู้เป็นเจ้า มโหสถเป็นนักปราชญ์หรือ". นางเภรีปริพาชิกาทูลว่า "คนอื่นชื่อว่า เป็นนักปราชญ์เช่นมโหสถ ย่อมไม่มีใน พื้นแผ่นดิน".

พระราชาได้ทรงสดับค่านางเภรีนั้นแล้ว ทรงนมนัสการเธอ แล้วส่งไป. ในกาล แห่งนางเภรีปริพาชิกานั้น กลับไปแล้ว มโหสถบัณฑิตเข้าไปสู่ที่บำรุงพระราชา. ครั้งนั้นพระราชชาติตรัสถามท่านว่า "ดูกร บัณฑิต ท่านเห็นนางเภรีปริพาชิกาบ้าง

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สา หตถมุกุทาย เอวํ มํ ปญหํ
 ปุจฺฉิ, อหํปิสฺสา ตเถว วิสขุเชสิญฺ”ติ
 ตาย กถิตนียาเมเนว กเถสิ. ราชฯ
 ตํ ทิวสํ ปสฺสิทิวา ปณฺฑิตตฺส
 เสนาปติฏฺฐานํ อทาสิ. สพฺพทิจฺจานิ
 ตเมว ปฏิจฺฉาเปสิ. ตสฺส ยโส มหา
 อโหสิ.

หรือ”. มโหสถทูลรับพระดำรัสโดยกำหนด
 แห่งข้อความ อันนางเกรีปริพาชกา
 ทูลแล้วว่า “ใช่แล้วมหาราช เมื่อวันวาน
 ข้าพระองค์เห็นนางปริพาชกาผู้ออกไป
 จากที่นี่ นางได้ถามปัญหาแก่ข้าพระองค์
 อย่างนั้นด้วยเครื่องหมายแห่งมือ แม้
 ข้าพระองค์ก็ได้แก้ปัญหานางเหมือน
 อย่างนางทูลแล้วนั้นแหละ”. พระราชา
 จุลนี้ทรงเลื่อมใส ได้พระราชทานตำแหน่ง
 เสนาบดีแก่มโหสถบัณฑิตในวันนั้น. ให้
 มโหสถบัณฑิตรับราชกิจทั้งปวง. มโหสถ
 ได้เป็นผู้มีเกียรติยศอันใหญ่แล้ว.

รณฺฎา ทินฺนุยนฺसानนฺตเรยว โส
 จินฺตฺเตสิ “รณฺฎา เอกปฺปหารเเนว
 อติมหนฺตํ อิศฺสรียํ ทินฺนํ, ราชฯโน
 โข ปน มาเรตฺตากามาปิ เอวํ กโรนฺตฺติยว,
 ยนฺนุหนํ ‘มม สุทฺทโย วา โน
 วา’ติ ราชฯนํ วิมฺเสยฺยํ, น โข
 ปน อญฺโฆ ชานิตฺตุํ สกฺขิสฺสตี,
 เกรีปริพฺพาชกา ฅาณสมฺปนฺนา, สา
 เอกนฺอุปายเณ ชานิสฺสตี”ติ จินฺตฺเตว
 พหุณี คณฺฐมาลาทีนิ คเหตุว
 ปริพฺพาชกาย อาวาสํ คนฺตฺวา ตํ

ในระหว่างอิสริยยศที่พระราชทาน
 แล้วนั่นเอง มโหสถนั้นคิดว่า “อิสริยยศ
 อันใหญ่ยิ่งที่พระราชทานพระราชทานคราว
 เดียวเท่านั้น ก็แต่ว่าพระราชาทรงหลาย
 แม้ใครจะยังเราให้ตายย่อมทรงทำอย่างนี้
 เอง ไฉนหนอเราจะทดลองพระราชาวา
 ‘พระองค์มีพระทัยดีต่อเราหรือไม่’.
 จึงคิดว่า ‘ก็แต่บุคคลอื่น ไม่สามารถ
 จักรู้ได้ นางเกรีปริพาชกาผู้ถึงพร้อม
 ด้วยญาณ นางจักรู้ด้วยอุบายอันหนึ่ง’.
 ดังนี้ จึงถือเอาของหอมและดอกไม้เป็นต้น

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุเชตวา วนทิตวา “อัยเย ตุมเหหิ
 รณโณ มม คุณกถาย กถิตทิวสโต
 ปฏุจาย ราชา อชฺโณตถุริตวา วย
 มยหิ อติมหนุตฺติ ยสฺ เทติ, ตํ โข
 ปน ‘สภาเวน วา โน สภาเวน วา
 เทตี’ติ น ชานามิ, สาธุ วัตสส,
 ตุมเหห อเณนุปาเยน รณโณ มยิ
 สีนะหาวั ชานะเยยาถา”ติ อาห.

สา “สาธุ”ติ ปฏิสฺสณิตวา ปุณทิวเส
 ราชเคหิ คจฺจนานาว ทกรกฺขสปญฺหิ
 นาม จินเตสสิ. เอวั กิรฺสฺสา อโหสิ
 “อหิ จรฺปฺริโส วย หุตฺวา อฺปาเยน
 ราชานํ ปญฺหิ ปุจฺฉิตฺวา ‘ปณฺฑิตฺสฺส
 สฺหทโย วา, โน วา’ติ ชานิสฺสามิ
 นนฺ”ติ. สา คนฺตฺวา กตฺมาตฺตกิจฺจา
 นิสฺสิทฺติ. ราชานํ ตํ วนทิตฺวา เอกมฺหนุตฺติ
 นิสฺสิทฺติ. ตสฺสา เอตทโหสิ “สเจ ราชานํ
 ปณฺฑิตฺสฺส ทฺหทโย ภวิสฺสติ, ปญฺหิ
 เม ปฏฺฐโจ อตฺตโน ทฺหทฺยภาวั
 มหาชนฺสฺส มชฺฌเณเวว กเถสฺสติ, ตํ
 อยฺยตฺติ เอกมฺนฺเต ตํ ปุจฺฉิสฺสามิ”ติ.

เป็นอันมาก ไปสู่ที่อยู่ของนางปริพาชิกา
 ได้บูชานาง ไหว้แล้วกล่าวว่า “ข้าแต่
 ผู้เป็นเจ้าของจำเดิมแต่วันที่ท่านกล่าวคุณกถา
 ของข้าพเจ้าแต่พระราชา พระราชา
 พระราชทานยศอันยิ่งใหญ่แก่ข้าพเจ้า
 รวากะว่าจะท่วมทับข้าพเจ้า ไม่ทราบว่าจะ
 ‘พระราชาพระราชทานโดยปกติหรือไม่ใช่’ จึงกล่าวต่อไปว่า เป็นการดีหนอ
 ท่านพึงรู้ความที่พระราชาทรงโปรดปราน
 ในข้าพเจ้าโดยอุบายอย่างหนึ่งเถิด”.

นางภริยาตอบรับคำว่า “ดีละ” ในวัน
 ต่อมา เมื่อเข้าไปสู่พระราชนิเวศน์ได้คิด
 ปัญหาชื่อว่าทกรกขสปัญหา. ดังได้
 สดับมา ความปริวิตกได้มีแก่นางภริยาว่า
 “เราเป็นเหมือนคนสอดแนม จักทูลถาม
 ปัญหาแก่พระราชาโดยอุบายก็จักรู้ว่า
 ‘พระองค์มีพระหทัยดีต่อมโหสถหรือไม่’
 เราจักรู้เรื่องนั้น”. นางไปทำภารกิจแล้ว
 นั่งอยู่. ฝ่ายพระราชาทรงนมัสการนาง
 ภริยาแล้วนั่งอยู่ ณ ส่วนหนึ่ง. ความ
 ปริวิตกได้มีแก่นางภริยาว่า “ถ้าพระราชา
 จักมีพระหทัยร้ายต่อมโหสถบัณฑิต อัน
 เราทูลถามปัญหา จักตรัสความที่พระองค์

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สา “รโห ปุจฉาสามี มหาราช”ติ
อาห. ราชาน มนุสเส ปฏิกมาเปสิ.
อถ น สอา อาห “มหาราช ปญห
ตัม ปุจฉาสามี”ติ. “ปุจฉถ อญเย,
ชานนโต กถสสามิ”ติ. อถ สา
ทกรกขสปญห ปุจฉนุติ ปจม คาทมาห

มีพระหทัยร้ายในท่ามกลางมหาชนข้อนั้น
จะไม่สมควร, เราจักทูลถามพระองค์ใน
ที่ควรแห่งหนึ่ง”. นางจึงทูลพระองค์ว่า
“ข้าแต่มหาราชเจ้า อาตมะปรารถนา
ที่ลับ”. พระราชาจึงให้ชนทั้งหลาย
หลีกไปเสีย. ลำดับนั้น นางเภาจึงทูล
ขอโอกาสพระราชาว่า “ข้าแต่มหาราช-
เจ้า อาตมะจักทูลถามปัญหาพระองค์”.
พระราชาทรงอนุญาตว่า “ถามเถิดผู้
เป็นเจ้า เมื่อข้าพเจ้ารู้จักกล่าวแก้”.
ลำดับนั้น นางเภาปริพาชิกานั้น เมื่อ
จะทูลถามทกรักษปัญหา จึงกล่าวคาถา
ที่ ๑ ว่า

๒๒๔. “สเจ โว วุหมานานัน
สตตุนัน อุกกณณเว
มนุสสพลิเมसान
นาวัน คณฺเหยย รกขโส
อนุปุพฺพิ กถํ ทตฺวา
มญฺเจสิ ทกรกขโส”ติ.

๒๒๔. “ถ้าว่ามีเสื่อน้ำผู้แสวงหาเครื่องเช่น
คือมนุษย์ ฟิงจับเรือของพระองค์
ทั้ง ๗ คน ซึ่งเล่นไปอยู่ในห้วงน้ำ
พระองค์ จะประทานใครอย่างไร
โดยลำดับแก้มีเสื่อน้ำ จึงจะพ้น”.

ตตถ สตตุนนุติ ตุมหากิ มาดา
จ นนุทาเทวี จ ติชิณมนฺตีกุมารโ
จ ธนุเสกขสหาโย จ ปุโรหิตโ
จ มโหสโร จ ตุมฺเห จาติ อิมส

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า ๗ คน
ความว่า ๗ คนเหล่านี้ คือ พระสลา
เทวีพระราชชนนี ๑ พระนางนันทาเทวี
พระมเหสี ๑ พระติชิณมันตีกุมาร พระ

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยวรวรรณานาถาย ป-ท.๒๐-๑๕

สตตุนัน.

อนุชา ๑ ธนุเสกขกุมารพระสหาย ๑
 เกวัญพราหมณ์ราชบุโรหิต ๑ มโหสถ
 บัณฑิต ๑ พระองค์ ๑.

อุทกณฺณเวติ คมภีรวิตฺตเต อุทเก.

คำว่า **ห้วงน้ำ** ได้แก่ น้ำทั้งลึกทั้งกว้าง.

มนุสฺสพฺลิมเสนาโนติ มนุสฺสพฺลึ คเวสนฺโต.

คำว่า **ผู้แสวงหาเครื่องเช่นคือมนุษย์**
 ได้แก่ ผีเสื้อน้ำ ผู้แสวงหามนุษย์เป็น
 เครื่องเช่นสรวง.

คณฺเฑหฺยยาติ ฅามสมฺปนฺโน ทกรกฺขโส
 อุทกํ ทฺวิธา กตฺวา นิกฺขมิตฺวา ตํ
 นาวิ คณฺเฑหฺย, คเหตุวา จ ปน
 “อิเม ฉ ชเน มม อนุปฏิปาฎิยา
 เทหิ, ตํ วิสขุเชยฺยามิ”ติ วเทยฺย,
 อถ ตฺวิ อนุปฺพุพฺ ํ กถํ ทตฺวา.

คำว่า **พึงจับ** ความว่า ผีเสื้อน้ำถึง
 พร้อมด้วยกำลัง ทำน้ำออกเป็น ๒ ส่วน
 พึงจับเรือนั้น. ก็แล ครั้นจับแล้วพึง
 กล่าวว่่า “ท่านจงให้คนทั้ง ๖ คนนี้ แก่
 เราโดยลำดับ เราจักปล่อยท่าน”
 ลำดับนั้น พระองค์จักให้อย่างไรโดยลำดับ.

มฺุญฺเจติ ทกรกฺขโสติ กถํ ปจฺมํ
 ทตฺวา ฉมฺุจํ ฉทุเทตฺวา ทกรกฺขโสโต
 มฺุญฺเจยฺยาสีติ.

คำว่า **จะประทานใครแก่ผีเสื้อน้ำจึง**
จะพ้น นางเกรีปริพาชิกาทูลว่า พระองค์
 จะประทานใคร อย่างไรก็ตาม ก่อน แล้วทั้ง
 คนที่ ๖ พึงพ้นจากผีเสื้อน้ำได้.

ตํ สุตฺวา ราชา อตฺตโน ยถา-
 อชฺฅมาสยํ กณฺเฑโต อิมํ คาถมาห

พระเจ้าจุลนีพรหมทัตทรงสดับคำ
 ทูลของนางเกรีปริพาชิกาแล้ว เมื่อจะ
 ตรัสตามพระราชอัธยาศัยของพระองค์ จึง
 ทรงภาษิตคาถานี้ว่า

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๒๕. “มาตรํ ปจมี ทชฺชํ
 ภரியํ ทตฺวาน ภาตฺรํ
 ตโต สหายํ ทตฺวาน
 ปณฺจมี ทชฺชํ พฺรหฺมณํ
 ฉฏฺฐาหํ ทชฺชมตฺตานํ
 เนว ทชฺชํ มโหสฺสน”ติ.

ตตฺถ ฉฏฺฐาหฺนฺติ อยฺเย ปณฺจเม
 ขาทิเต อถาหํ โภ ทกรกฺขส มุขํ
 วิวราติ วตฺวา เตน วิวญฺเฏ มุข
 กจฺฉํ ทพฺหํ พนฺธิตฺวา อิมํ รชฺชสิริ
 อคณฺตฺวา อิทานิ มํ ขาทาติ ตสฺส
 มุขํ ปปเตยฺยํ, น เตวว ชีวมาโน
 มโหสฺสปณฺชิตํ ทเทยฺยนฺติ.

เอตฺตเคน อยํ ปณฺเฑห นิฏฺฐิต.

เอวํ ฅาตํ ปรีพฺพาชิกาย รณฺโณ
 มหาสฺตเต สุหทยตฺตํ, น ปน
 เอตฺตเคนเนว ปณฺชิตสฺส คุโณ ปากโฏ
 อโหสิ. เตนสฺสา เอตทโหสิ “อหํ

๒๒๕. “ข้าพเจ้า จักให้พระมารดาเป็น
 ที่ ๑ ให้พระมเหสี พระกนิษฐภาดา
 เป็นลำดับ แต่นั้นให้พระสหาย
 ให้ปุโรหิตพราหมณ์ เป็นลำดับที่ ๕
 ให้ตนเองเป็นที่ ๖ ไม่ให้มโหสถ
 แท้ทีเดียว”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ให้ตนเอง
 เป็นที่ ๖ อธิบายว่า ดูกรผู้เป็นเจ้า
 ครั้นเมื่อผีเสื้อน้ำเคียวกินปุโรหิตพราหมณ์
 คนที่ ๕ แล้ว ลำดับนั้น ข้าพเจ้าจักกล่าว
 ว่า ดูกรผีเสื้อน้ำผู้เจริญ ท่านจงอำปาก
 เมื่อมันอำปากแล้ว จักกอดรักเร้ให้มัน
 ไม่ห้วงใยราชสมบัตินี้ ฟิงกระโดดตกไป
 ในปากของมัน ด้วยกล่าวว่า ท่านจงกิน
 เราบัดนี้ ส่วนเรา เมื่อยังเป็นอยู่ไม่ฟิง
 ให้มโหสถบัณฑิตแน่นอน.

ปัญหานี้จบด้วยกถามรรคเท่านั้น.

ความที่พระราชามีพระราชหฤทัยดี
 ในพระมหาสัตว์ อันนางปริพาชกา รู้แล้ว
 ด้วยประการฉะนี้ ก็แต่ว่าคุณของมโหสถ-
 บัณฑิตยังไม่ปรากฏด้วยกถามรรคเท่านั้น

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มหาชนสุส มชฺเฌ เอเตสํ คุณํ
กถเยยามิ, ราชชา เตสํ อคุณํ กถेतวา
ปณฺหิตสุส คุณํ กถสฺสติ, เอวํ
ปณฺหิตสุส คุณํ นนฺท ปณฺณจฺจนฺโท
วีย ปากโฏ ภวิสฺสติ”ติ.

สา สพฺพํ อนฺตฺปรชนํ สนฺนิปาเตตวา
อาทิตฺโต ปฏฺจาย ปุณฺ ราชานํ ตเมว
ปณฺหํ ปุจฺจิตฺวา เตน รณฺญา ตเถว
วุตฺเต “มหาราช ‘ตฺวํ ปจฺมํ มาตริ
ทสฺสามิ’ติ วทสิ, มาตา จ นาม
มหาคุณา, ตฺยฺหณฺจ มาตา น อญฺเฌสํ
มาตฺสทิสสา พหุปการรา เต เอสา”ติ
ตสฺสา คุณํ กถนฺตี กถทฺวยมาห

๒๒๖. “โปกเสตา เต ชเนตฺตี จ
ทิมฺรตฺตานุกมฺปิกา
ฉพฺภิ ตยิ ปทฺฐจาสิ

นั้นเที่ยว. เพราะเหตุนั้น ความปริวิตก
ได้มีแก่นางเภรีนั้นว่า “เราจักฟังกล่าว
คุณของคนเหล่านั้นในท่ามกลางมหาชน
พระราชาจักรัตรีสโทษของคนเหล่านั้น
แล้วจักรัตรีศคุณของมโหสถบัณฑิต คุณ
ของมโหสถก็จักปรากฏดุจดวงจันทร์
วันเพ็ญในท้องฟ้า ฉะนั้น” ด้วยประการ
ฉะนี้.

นางปริพาชิกายังชนภายในเมืองทั้งหมด
ให้ประชุมกันแล้ว จึงทูลถามปัญหา
นั้นแหละกะพระราชาก็ จำเดิมแต่ต้น
ครั้งพระราชารับสั่งอย่างนั้นแล้ว จึงทูล
ว่า “ข้าแต่มหาราช พระองค์รับสั่งว่า
‘เราจะประทานพระชนนีก่อน’ ก็ธรรมดา
ว่า มารดามีคุณมาก ก็พระราชมารดา
ของพระองค์ เช่นกับมารดาของชน
เหล่าอื่นก็หาไม่ พระราชมารดาของ
พระองค์นี้ มีพระอุปการะมาก” เมื่อจะ
แถลงพระคุณของพระราชมารดานั้น
จึงกล่าวหมวด ๒ แห่งคาถาว่า

๒๒๖. “พระราชชนนีของพระองค์ เป็นผู้
บำรุงเลี้ยงและให้ประสูติ เป็นผู้
อนุเคราะห์ ตลอดจนตราตรีนาน

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปณฺหิตา อตฺตทสฺสึนึ
อณฺณํ อุปฺนิสํ กตฺวา
วธา ตํ ปรีโมจยิ.

พราหมณ์ชื่อฉัพภิ : ประทูลร้ายใน
พระองค์ พระราชมารดา เป็นผู้
ฉลาด เห็นประโยชน์เป็นปกติ
ทำรูปเปรียบอื่น ปลดเปลื้องพระองค์
จากการปลงพระชนม์.

๒๒๗. ตํ ตาทิสึ ปาณทหึ
โอรสํ กพฺภชารินึ
มาตริํ เกณ โทเสน
ทชฺชาสึ ทกรกฺขินโน”ติ.

๒๒๗. พระองค์ จะพระราชทานพระชนนี
ผู้มีมณัสสงที่ ประทานพระชนมชีพ
ผู้ให้ทรงเจริญ ในระหว่างพระอูระ
ทรงไว้ซึ่งกรรมนั้น แก่ผีเสื้อน้ำ
ด้วยโทษอะไร”.

ตตฺถ ไปเสตตติ ทหฺรกาเลเยว
เทว ตโย วาเร นฺหาเปตฺวา ปาเยตฺวา
โกเชตฺวา ตํ ไปเสสิ. **ทิมฺรตฺตานุ-**
กมุปีกาทิ จิรํ กาลํ มุทฺตนา จิตฺเตน
อนุกมุปีกา.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เป็นผู้
บำรุงเลี้ยง ความว่า พระราชชนนีทรง
บำรุงเลี้ยงพระองค์ให้อาบ ให้ดื่ม และให้
บริโภค สิ้นวาระ ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง (ต่อวัน)
ในกาลแห่งพระองค์ยังทรงพระเยาว์.
คำว่า เป็นผู้อนุเคราะห์ตลอดราตรีนาน
ได้แก่ ทรงเป็นผู้มีพระราชหฤทัยอ่อน
อนุเคราะห์ตลอดกาลนาน.

ฉพฺภิ ตยิ ปทฺฎฐาสีติ ยทา ตยิ
ฉพฺภิ นาม พฺรหฺมโณ ปทฺสุสิ
ตทา ตสฺมึ ตยิ ปทฺฎฺเจ สวา มาตา
ปณฺหิตา อตฺตทสฺสึนึ อณฺณํ ตว

คำว่า พราหมณ์ชื่อฉัพภิประทูลร้ายใน
พระองค์ ความว่า พระราชชนนีเป็น
ผู้ฉลาด ทรงเห็นประโยชน์เป็นปกติ ทำ
รูปเปรียบอื่นของพระองค์ ในกาลที่

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปฏิรูปกั กตฺวา ตํ วจโต ปริโมจยิ.

พราหมณ์ชื่อฉัพภิ ประทุษร้ายในพระองค์
ช่วยปลดเปลื้องพระองค์ จากการปลง
พระชนม์.

จูฬนิสฺส กิร มหาจุฬนี นาม
· ปิตา อโหสิ. สา อิมสฺส ทหฺรกาเล
เตน พุราหฺมณฺเณน สทฺธิ เมถุนํ
ปฏฺิเสวิตฺวา ตํ ราชานํ วิเสน มาเรตฺวา
พุราหฺมณฺสฺส จตฺตํ อุสฺสาเปตฺวา ตสฺส
อคฺคฺมเหสี หุตฺวา เอกทิวสํ “อมฺม
ฉาโตมฺหิ”ติ วุตฺเต ปุตฺตสฺส ผาณิเตน
ขชฺชกํ ทาเปสิ. อถ นํ มกฺขิกกา
ปริวารยิสฺส. โส “อิมํ นิมฺมกฺขิกํ
กตฺวา ขาทิสฺสามิ”ติ โถกํ ปฏฺิกกมิตฺวา
ภุมิยํ ผาณิตฺพินฺหุํ นิปาเตตฺวา อตฺตโน
สนฺติเก มกฺขิกเก โปถेतฺวา ปลาเปสิ.
ตา กนฺตฺวา อิตฺรํ ผาณิตํ ปริวารยิสฺส.

ดังได้สดับมา พระชนกของพระเจ้า
จุฬนี พระนามว่า พระเจ้ามหาจุฬนี.
พระนางสลากเทวีพระมเหสีนั้น ได้เป็น
ชู้กับพราหมณ์ชื่อฉัพภินั้น ในกาลแห่ง
พระเจ้าจุฬนียังทรงพระเยาว์ ยังพระราชา
มหาจุฬนีนั้นให้สิ้นพระชนม์ชีพด้วยยาพิษ
ทรงให้ยกเศวตฉัตรแก่ฉัพภิพราหมณ์ให้
ครองราชสมบัติ เป็นอัศวมเหสีของฉัพภิ-
กษัตริย์นั้น วันหนึ่งเมื่อจุฬนีราชกุมาร
ทูลว่า “ข้าแต่พระมารดา หม่อมฉันหิว”
จึงรับสั่งให้ของควรถวายกับน้ำอ้อย แก่
พระโอรส. ลำดับนั้น แมลงวันทั้งหลาย
ตอมแหวดล้อมพระกุมารนั้น. กุมารนั้น
คิดว่า “เราจักเที่ยวกินของควรถวายกินนี้
ไม่ให้มีแมลงวัน” จึงเสี่ยงไปหน่อยหนึ่ง
ยังหยาดแห่งน้ำอ้อยให้ตกลงที่พื้น แล้ว
ไล่แมลงวันในสำนักของตน ให้หนีไป.
แมลงวันเหล่านั้น ก็พากันบินไปตอม
ล้อมน้ำอ้อยนอกนี้.

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โส นิยมกษิภัก กตวา ชชชกั ชาทิตวา
 หตุเถ โชวิตวา มุขั วิกุขาลेतวา
 ปกุกามิ. พุราหุมนเณ ตสฺส กิริยั
 ทิสฺวา จินฺตสิ “อัย อิทาเนว นิยมกษิภัก
 ผาณิตั ชาทติ, วุคฺคิปฺปุตโต มม รชชั
 น ทสฺสติ อิทาเนว น มาเรสุสามิ”ติ.
 โส ตมตฺถั อารโจะสิ.

พระราชกุมารเสวยของควรถ่ายไข่มุขไม่มี
 แผลงวัน ล้างพระหัตถ์ทั้ง ๒ บ้วน
 พระโอษฐ์ หลีกไปแล้ว. พราหมณ์ได้เห็น
 กิริยาแห่งพระราชกุมารนั้นคิดว่า “กุมาร
 นี้กินน้ำอ้อยไม่มีแผลงวันในบัดนี้ กุมารนี้
 ถึงความเจริญวัยแล้ว จักไม่ให้ราชสมบัติ
 แก่เรา เราจักยังกุมารนั้นให้ตายในบัดนี้
 ที่เดียว”. ฉัพภิพราหมณ์จึงบอกเรื่องนั้น
 แก่พระนางสลากเทวี.

สา “สาธุ เทว อหิ ตยิ
 สิเนเหเน อตฺตโน สามิกปิ มาราเปสิ,
 อิทานิปิ อิมินา เม โก อตฺโต,
 มหาชนั อชานาเปตวา รหฺสฺเสน น
 มาเรสุสามิ”ติ พุราหุมนเณ วญฺเจตวา
 “อตฺเถโส อุปาโย”ติ. สา ปณฺหิตา
 อุปายกฺกุสลา ภตฺตการกั ปกุกุสาเปตวา
 “สมฺม มม ปุตฺโต จุฬนิกุมารโ จ
 ตว ปุตฺโต ธนุเสชกุมารโ จ เต
 ภเว เอกทิวสั สณฺชาตา เอกโตว
 กุมารปริวารเน วสุคฺคิตวา ปิยสหายกา,
 อิทานิ ฉพฺภิ พุราหุมนเณ มม ปุตฺตัม
 มาเรตุกาโม, ตวํ ตสฺส ชีวิตทานั
 เทหิ”ติ วตฺวา “สาธุ เทว, กิ

พระนางตรัสตอบว่า “ดีละ สมมติ-
 เทพ ข้าพเจ้ายังพระภัสดาของตนให้
 ลี้นพระชนม์เพราะความรักในพระองค์
 ประโยชน์อะไรด้วยกุมารนี้ แก่ข้าพเจ้า
 บัดนี้ข้าพเจ้าจักไม่ให้มหาชนรู้ ยังกุมาร
 ให้ตายโดยความลับ” ดังนี้ ลวงพราหมณ์
 แล้วทูลว่า “อุปายนี้มีอยู่”. พระนาง
 สลากเทวีนั้น เป็นผู้ปริชา ฉลาดใน
 อุปาย จึงให้เรียกพ่อครัวมารับสั่งว่า
 “แน่ะสหาย บุตรของเราชื่อจูลณีกุมาร
 และบุตรของเจ้าชื่อธนูเสชกุมาร เขา
 ทั้งสองนั้นเกิดวันเดียวกันในภพ เจริญ
 ด้วยการเวดล้อมของกุมารรวมกัน เป็น
 สหายที่รัก บัดนี้ฉัพภิพราหมณ์ประสงค์

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กริสสามิ”ติ วุตเต “มม ปุตโต
 อภิณหิ ทว เกเห โหตุ, ตวญจ โส
 จ ทว ปุตโต จ กติปาหิ นิราสงก-
 ภาวตถาย มหानเสเยว สยิตฺวา เตสํ
 ตโต นิราสงกภาวํ ฅตฺวา ตุมหากํ
 สยนญฺจาเน เอพกฏฺฐิณี จเปตฺวา
 มนุสฺसानํ นิปฺปชฺชนเวลายํ มหานเส
 อคฺคิ ทตฺวา กิณฺจิจิ อชานาเปตฺวา มม
 ปุตฺตตฺวญจ ทว ปุตฺตตฺวญจ กเหตฺวา
 จุพฺทวาเรเนว นิภฺขมิตฺวา ติโรฏฺฐํ
 กนฺตฺวา มม ปุตฺตตฺสฺส ราชปุตฺตภาวํ
 อนาจิภฺขิตฺวา ตสฺส ชีวิตํ อนุรฺกฺขาหิ”ติ
 อาห.

โส “สาธู”ติ สมฺปฏฺิจฺฉิ. อถสฺส
 สา รตนสารํ อทาสิ. โส ตถา
 กตฺวา อตฺตโน ปุตฺตตฺวญจ ราชกุมารญจ
 อาทาย มทฺทฏฺฐเจ สกนฺครํ กนฺตฺวา
 ราชานํ อุปฺภูจฺหิ. โส ราชา
 โปราณภกตฺตการกํ อปเนตฺวา ตสฺส
 ตํ จานํ อทาสิ. เทวปี กุมารา เตน
 สทฺธิเยว ราชนิเวสนํ คจฺฉนฺติ ราชา

จะฆ่าบุตรของเรา เจ้าจงให้ชีวิตแก่บุตร
 เรา เมื่อพ่อครัวกราบทูลว่า “ดีละ
 พระเทวี ข้าพระองค์จักทำอะไร” จึง
 รับสั่งว่า “บุตรของเราจงอยู่ในเรือนของ
 เจ้าเมือง ๆ เจ้าและบุตรของเรา ทั้งบุตร
 ของเจ้า จงนอนที่ห้องเครื่องนั้นแหละสิ้น
 ๒-๓ วัน เพื่อคนทั้งหลายไม่มีความสงสัย
 แต่ฉัน รู้ความที่ชนเหล่านั้น ไม่มีความ
 สงสัย แล้ววางกระดูกแพะไว้ ในที่นอน
 ของชนทั้ง ๓ แล้ว จุดไฟที่ห้องเครื่อง
 ในเวลาที่คนทั้งหลายนอนหลับ อย่าให้
 ใคร ๆ รู้ พาเอาบุตรของเราและบุตรของ
 เจ้าออกทางประตูเล็กไปนอกแคว้น อย่า
 บอกความที่บุตรของเราเป็นราชโอรส จง
 ตามรักษาชีวิตบุตรของเราไว้”.

พ่อครัวนั้นรับพระเสาวนีย์ว่า “ดีละ
 พระเจ้าข้า”. ลำดับนั้น พระนางได้
 ประทานรัตนสารแก่พ่อครัวนั้นแล้ว.
 พ่อครัวได้ทำอย่างพระนางรับสั่งนั้นแล้ว
 พาเอาบุตรของตนและพระราชกุมารไปสู่
 สกนนครในมัททรัฐ บำรุงพระเจ้ามัททราช.
 พระเจ้ามัททราชนั้น ปลดพ่อครัวคนเก่า
 ออก พระราชทานตำแหน่งนั้นแก่พ่อครัว

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“กสฺเสเต ปุตุตา”ติ ปุจฺฉิ. ภตฺตการโก
 “มยฺหํ ปุตุตา”ติ อาห. “นฺนุ
 วิสทิสสา”ติ. “ทฺวิณฺณํ อิตฺถิณํ ปุตุตา
 เทวา”ติ. เต กจฺฉนฺเต กาเล
 วิสฺสาสิกา หุตฺวา มหฺทฺรณฺโณ ชีตฺยา
 สทฺธิ ราชนิเวสเนยฺว กิพฺนฺติ.

อก จุพฺนิกุมารโ จ ราชชิตา จ
 อภินุทฺทสฺสเนน อณฺณมณฺณํ ปฏฺวิพฺท-
 จิตฺตา อหฺลฺสุ. กิพฺนฺภูจฺฉาเน จุพฺนิกุมารโ
 ราชชิตโร เคนฺนุทฺกํปิ ปาลกํปิ อาหฺราเปสิ.
 อนาหฺรณฺติ สีเส ปหฺรติ, สา โรทติ.
 อกสฺสา สทฺทํ สุตฺวา ราชชา “เกน
 เม ชิตา ปหฺตา”ติ วทติ. ธาติโย
 อาคนฺตุวา “กุมาริกเก เกน ตฺวํ ปหฺตา”ติ
 ปุจฺฉนฺติ. กุมาริกา “สจฺจํ อิมินา
 ปหฺตามฺหิ”ติ วทฺชามิ ปิตา เม เอตฺสฺส
 ราชทณฺฑํ กริสฺสฺสติ”ติ จินฺเตตฺวา ตสฺมิ
 สินฺเนน น กุมารสฺส ปหฺรณฺภาวํ

คนใหม่นั้น. กุมารทั้งสองยอมไปสู่พระ-
 ราชนิเวศน์กับพ่อครั้นนั้น. พระเจ้า
 มัทราชตรัสถามว่า “กุมารทั้งสองนี้เป็น
 บุตรของใคร”. พ่อคร้วกราบทูลว่า
 “เป็นบุตรของข้าพระองค์”. พระราชา
 ตรัสว่า “กุมารทั้ง ๒ มีหน้าตาไม่เหมือน
 กัน มิใช่หรือ”. พ่อคร้วกราบทูลว่า
 “ข้าแต่สมมติเทพ เป็นบุตรของหญิง ๒
 คน”. ครั้นกาลล่วงไปอยู่ กุมารทั้งสอง
 นั้น เป็นผู้คุ้นเคยเล่นกันกับพระธิดาของ
 พระเจ้ามัทราชในพระราชนิเวศน์นั่นเอง.

ลำดับนั้น จุลนรีราชกุมารและนางนันทา
 ราชชิตาได้เป็นผู้มีจิตปฏิพัทธ์กันและกัน
 เพราะเห็นกันเนื่องๆ. จุลนรีราชกุมารให้
 พระราชธิดานำลูกข่างบ้าง เชือกปวง
 บ้าง มาในสถานที่เล่น. จุลนรีราชกุมาร
 ดีศรัพระพระราชธิดาผู้ไม่นำมา. พระนาง
 ทรงกันแสง. ลำดับนั้น พระเจ้ามัทราช
 ทรงสดับเสียงของนาง ตรัสถามว่า “ใคร
 ดีธิดาของข้า”. นางนมทั้งหลายมาถาม
 ว่า “ข้าแต่พระนางกุมาริกา ใครดี
 พระแม่เจ้า”. พระนางกุมาริกาคิดว่า
 “ถ้าเราจักบอกว่าเป็น ‘กุมารนี่ดีฉัน’ ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กเถสิ. “นาห์ เกนจิ ปหตา”ติ วทติ.

อถกทิวสั มทุทราชา ตั ปหรนตุ
 อทุทส. ทิสฺวา ปนฺสฺส เอตทโหสิ
 “อัย กุมารโ น ภตฺตการเกน
 สทิสฺโส อภิรุโป ปาสาทิกอ อติวีย
 อจฺฉมฺภีโต, น อิมินา เอตสฺส ปุตุเตน
 ภวิตพฺพนุ”ติ. โส ตโต ปฏฺจาย ตั
 ปรีคณฺหิ. ธาติโย ก็พฺนฏฺจายเน ชาทนียั
 อาหริตฺวา ราชชิตาย เทนฺติ. สปิ
 อญฺเฒสั ทารกานั เทติ. เต ชาณฺุณา
 ปติฏฺจาย โอนฺตา คณฺุหนฺติ.
 จุพฺนี้กุมารโ ปน จิตโกว ตสฺสา
 หตฺถโต อจฺฉินฺหิตฺวา คณฺุหฺติ. ราชปิ
 ตสฺส ตั กิริยั อทุทส. อถกสฺมึ ทิวเส
 จุพฺนี้กุมารสฺส เคนฺุจฺจโก รณฺุโณ
 จุลฺลสยนฺสฺส เหมฺจฺจา ปาวิสฺสิ.
 จุพฺนี้กุมารโ ตั คณฺุหนฺโต อตฺตโน
 อิสฺสรียมาเนน “อิมสฺส ปจฺจนฺตรณฺุโณ
 น เหมฺจฺจาสยเน ปวิสฺสฺสามิ”ติ ตั
 ทณฺุเทเน นีหริตฺวา คณฺุหฺติ.

พระราชบิดาของเราจักลงราชอาญาแก่
 เธอ” จึงไม่บอกความที่กุมารดี เพราะ
 ความรักใคร่ในพระกุมารนั้น. พระธิดา
 จึงตรัสว่า “ใคร ๆ ไม่ได้ตีเราดอก”.

ภายหลังวันหนึ่ง พระเจ้ามัทราช
 ได้ทอดพระเนตรเห็นจูลนีราชกุมารนั้นดี.
 ก็เพราะได้ทอดพระเนตรเห็นเอง ความ
 ประวิตกได้มีแต่พระราชานั้นว่า “กุมารนี้
 ไม่เหมือนพ่อครัว มีรูปงาม นำความ
 เลื่อมใสมา เป็นผู้ไม่สะดุ้งกลัวยิ่งนัก
 กุมารนี้ไม่ใช่บุตรของพ่อครัวนั้น”. จำเดิม
 แต่กาลนั้นมา พระราชานั้น ก็สังเกต
 พระกุมารนั้น นางนมทั้งหลายนำของ
 ควรรเคี้ยวมาในสถานที่เล่น ถวายแก่
 พระราชธิดา. พระราชธิดาเมื่อนั้น ก็
 ประทานแก่เด็กเหล่านั้น. เด็กเหล่านั้น
 คุกเข่าน้อมตัวลงรับ. ฝ่ายจูลนีราชกุมาร
 ยืนอยู่ แยกออกจากพระหัตถ์ของพระราช
 กุมารี. แม้พระราชธิดาได้ทอดพระเนตร
 กิริยานั้นของจูลนีราชกุมารนั้น. ครั้นนั้น
 ในวันหนึ่งลูกข้างของจูลนีราชกุมาร
 เข้าไปภายใต้ที่บรรทมของพระราชธิดา.
 จูลนีราชกุมาร เมื่อจะหยิบเอาลูกข้างนั้น

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอาไม้เขี่ยลูกข้างออก ถือเอา ด้วยคิดว่า
“เราจักไม่เข้าไปภายใต้ที่นอน ของพระ
ราชาปัจฉิมประเทศนี้” เพราะมานะ
แห่งอิสริยยศของตน.

ราชาปี ตัม กิริยัม ทิสฺวา “นิจฺเจเนส^๑
น ภตฺตการสฺส ปุตุโต”ติ ตัม
ปกุโกสาเปตฺวา “กสฺเสเต ปุตุตา”ติ
ปุจฺฉิ. “มยุหํ ปุตุตา เทวา”ติ. “อหํ
ตว ปุตุตญฺจ อปุตุตญฺจ ชานามิ,
สภาวเมว กเถहि, โน เจ กเถสิ,
ชีวิตนฺเต นตฺถิ”ติ ตชฺเชนฺโต ขคฺคํ
อุคฺคิรี.

ฝ่ายพระราชาทอดพระเนตรกิริยานั้น
ทรงดำริว่า “กุมารนี้ ไม่ใช่บุตรของ
พ่อครัวแน่” จึงรับสั่งให้เรียกพ่อครัวมา
ตรัสถามว่า “กุมารทั้งสองนี้ บุตรใคร”.
พ่อครัวทูลว่า “ข้าแต่สมมติเทพ บุตร
ข้าพระองค์ทั้งสอง”. พระราชาตรัส
คุกคามว่า “ข้ารู้บุตรของเจ้าหรือมิใช่
บุตรของเจ้า เจ้าจงบอกแต่ความเป็นจริง
ถ้าเจ้าไม่บอก ชีวิตของเจ้าจะไม่มี” ดังนี้
จึงเงื้อพระแสงขรรค์.

โส มรณภยภีโต “กเถมิ เทว, รโห
ปน ปจฺจาสิสํสามิ”ติ วตฺวา รณฺณา
โอภาเส กเต อภยํ ยาจิตฺวา ยถาภูตํ
อาโรเจสิ. ราชา ตตฺตโต ฅตฺวา
อตฺตโน ชีตริ อลงฺกกริตฺวา ตสฺส
ปาทปริจาริกํ กตฺวา อทาสิ.

พ่อครัวกลัวมรณภัย กราบทูลว่า “ข้าแต่
สมมติเทพ ข้าพระองค์จักกล่าว แต่ข้า-
พระองค์หวังที่ลับ” เมื่อพระราชาประทาน
โอกาส จึงทูลขอร้องบอกตามความ
เป็นจริง. พระราชาทรงทราบโดยจริงแล้ว
ตกแต่งพระธิดาของพระองค์ประทานให้
เป็นบาทบริจาริกาแก่จุลนัราชกุมารนั้น.

^๑ นิสฺสํสยเนวาติปี ปาโธ.

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิตรเสสิ ปน ปลาตทิวเส “ภตต-
การโก จ จุพนิกุมารโ จ ภตตการก-
ปุตโต จ มหานเส อาทิตเต อนโตเยว
ทพฺพมา”ติ สกนนคร เอกโกลาหล
อโหสิ. สลากเทวี ตํ ปวตฺตี ฉตฺวา
พฺราหมณฺสฺส आरोเจสิ “เทว ตุมหากํ
มนโรโก มตฺถกํ ปตฺโต เต กिर
ตโยปี ชนา ภตตเคเหเวว ทพฺพมา”ติ.
โส ตุมฺจหฺมฺโง อโหสิ. สลากเทวีปี
“จุพนิกุมารสฺส อฏฺฐินี”ติ เอพฺกฏฺฐินี
อาหฺราเปตฺวา พฺราหมณฺสฺส ทสฺเสตฺวา
ฉทฺพทาเปสิ. อิมมตฺถํ สนฺธยา
ปริพฺพาชิกา “อณฺณํ อุปนิสํ กตฺวา
วธา ปริโมจยิ”ติ อาห. सा हि
एपकृष्टिनि “मनुसृष्टिनि”ति तस्येत्त्वा
तं वथा मोजसि.

โอรสฺสูติ ยาย ตฺวํ อูเร กตฺวา
วทฺสิโต ตํ โอรสํ ปิยํ มนาป.
คพฺพชารินินฺติ ยาย ตฺวํ กุจฺฉินา

ก็ในวันแห่งพ่อครัว จุณิราชกุมาร
และบุตรพ่อครัวนั้นหนีไป ความ
โกลาหลเป็นอันเดียวได้มีในพระนคร
ทั้งสิ้นว่า “พ่อครัว จุณิราชกุมาร
และบุตรของพ่อครัว ครั้นเมื่อห้องเครื่อง
ถูกไฟไหม้ ใต้ไหม้เสียแล้วในภายใน
ด้วยกัน”. พระนางสลากเทวีทรงทราบ
เรื่องนั้น จึงบอกแก่พราหมณ์ว่า “ข้าแต่
สมมติเทพ ความปรารถนาของพระองค์
ถึงที่สุดแล้ว ได้ยินว่าชนทั้ง ๓ นั้นไหม้
แล้วในห้องเครื่องนั่นเอง”. พราหมณ์นั้น
ยินดีร่าเริงแล้ว แม่นางสลากเทวีให้คน
นำเอากระดูกแพะแสดงแก่พราหมณ์ว่า
“กระดูกของจุณิกุมาร” ให้ทิ้งเสีย นาง
เกรีปริพาชิกาย่อมเอาเนื้อความนี้กล่าว
ว่า “พระราชมารดาทรงทำรูปเปรียบอื่น
ปลดเปลื้องพระองค์จากการปลงพระ-
ชนม์”. ก็พระราชมารดานั้น แสดง
กระดูกแพะว่า “กระดูกมนุษย์” ปลดเปลื้อง
พระองค์จากการปลงพระชนม์.

คำว่า โอรส ความว่า ท่านชื่อว่าโอรส
เป็นที่รักเป็นที่ชอบใจพระมารดา เพราะ
กษัตริย์องค์ไว้ที่ทรงวงอก ทะนุถนอมแล้ว.

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธาริต, ตัม เอรูปี มาตรึ เตน
โทเสน ทกรกฤษส ทสฺสสีติ.

คำว่า ทรงไว้ซึ่งกรรม นางปริพาชกา
ทูลว่า พระองค์จักประทานพระราช-
มารดาเห็นปานนั้น ผู้ทรงกรรมพระองค์
ไว้ แก่ผีเสื้อน้ำ เพราะโทษนั้นหรือ.

ตัม สุตฺวา ราชา “อฺยเย พหุ
มม มาตุ คุณา, อหฺนฺจสฺสา มม
อฺปการภาวํ ชานามิ, ตโตปิ มม
คุณา พหุตรา”ติ มาตุ อคุณฺ
กถนฺโต อิมํ คาถทฺวยมาห.

พระเจ้าจูลนีพรหมทัต ทรงสดับ
คำของนางเกรีปริพาชกานั้น จึงตรัสว่า
“ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า คุณของพระชนนีของ
ข้าพเจ้ามีมาก และข้าพเจ้าก็รู้ความที่
พระชนนีมีอุปการะแก่ข้าพเจ้า คุณของ
ข้าพเจ้ามีมากกว่านั้น” เมื่อจะตรัสโทษ
ของพระราชมารดา จึงตรัสหมวด๒ แห่ง
คาถาว่า

๒๒๘. “ทหฺรา วิยลฺงการํ
ธฺาเรติ อฺปิลนฺธนํ
โทวาริกเ อฺนิกฺกุเจ
อฺติเวลล์ ปชฺคฺขติ.

๒๒๘. “พระมารดาทรงชราแล้ว เป็นดุจ
สาวทรงเครื่องประดับ ซึ่งไม่ควร
ประดับ ครัสซิกชี เฮฮา กะพวก
รักษาประตุ และพวกฝีกม้าเป็นต้น
จนล่วงเลยเวลา.

๒๒๙. อโถปิ ปฏฺิราชฺชนํ
สยํ ทฺุตานิ สาสติ
มาตรึ เตน โทเสน
ทชฺชานํ ทกรกฺชินฺ”ติ.

๒๒๙. อนึ่ง พระมารดาของเรา ยังทรงส่ง
เหล่าทูต ไปถึงกษัตริย์ปฏิราช
เพราะความผิดนั้น เราจึงบริจาค
พระมารดา แก่ผีเสื้อน้ำ”.

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ ทหรา วิทยาติ มหุลิกาปิ
หตุวา ตรุณี วย อลงการ์ ชาเรติ
ปิลนุชติ.

อปิลนุชติ ปิลนุชิตุ อยุตตํ, สา กิร
วชิรปุริตํ กาณจนเมขลํ ปิลนุชิตวา
รณฺเณ อมจฺเจหิ สทุธิ มหาตเล
นินินฺนกาเล อปราปรํ จงฺกมติ,
เมขลาสทุเทเน สกลราชนิเวสนํ
เอกนินฺนาทํ อโหสิ.

ปชกฺขมตีติ เอเต โทวาริกาทีเปตเก
หตุถาจริยาทีเก อนิกฺกฺเจ จ, เย
เอติสฺสา อฺจฺฉินฺนจกฺปิ ภูณฺชิตุ อยุตต-
รฺูปา, เต อามนฺเตตฺวา เตหิ สทุธิ
อติเวลํ มหาหสิตํ หสตี.

ปฏฺิราชฺชนฺนุติ ปฏฺิราชฺชนํ. สยํ ภูตานิ
สาสตีติ มม วจเนน สยํ ปณฺณํ
ลิจิตฺวา ภูเต เปเสสิ “มม มาตา

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เป็น
ดูจสาว ความว่า พระมารดาแม่เป็น
ผู้ชราแล้ว ก็เป็นเหมือนสาวทรงเครื่อง
ประดับ คือย่อประดับ.

คำว่า ไม่ควรประดับ ได้แก่ ไม่สมควร
จะประดับ ได้สติว่า พระนางสลากเทวี
ทรงประดับเครื่องรัดบันเอวทอง อันเต็ม
ด้วยเพชร เสด็จเดินไปมาในเวลาที่
พระราชาประทับนั่งที่ท้องพระโรงใหญ่
กับเหล่าอำมาตย์ พระนางได้บันลือเสียง
กึกก้องเป็นอันเดียว ตลอดพระราชนิเวศน์
ทั้งสิ้น ด้วยเสียงดูจเสียงเมขลา.

คำว่า ชิกชีเฮฮา ความว่า พระนางชิกชี
เฮฮาจะพวกรักษาประตูเป็นต้น และพวก
คนฝึกช้างเป็นต้นเหล่านั้น ชนเหล่าใด
ไม่สมควรจะบริโภคอาหารเป็นเดนของ
พระนาง พระนางก็ทรงเรียกชนเหล่านั้น
มาแล้วสรวลเสเฮฮา หัวเราะเสียงดัง
ล่งเกินเวลากับพวกชนเหล่านั้น.

คำว่า แก่พระราชาผู้อยู่ใต้อำนาจ ได้แก่
เจ้าผู้ครองนคร. คำว่า ส่งทูตเอง พระเจ้า
จูลนิตร์สว่า พระมารดาของข้าพเจ้าทรง

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กาเม ปริภุญชনয়সুমিযেব জিতা,
 অসুকরাখা গির আকনুত্বা তঁ
 নেতু”তি. তে “ময়ঁ রঘুঐ উপকৃজাকা
 গসুমা নো ঐবঁ বতেসী”তি পুষ্টিপনুধানি
 পেসেনুতি তেসু পুরিসমখমে বাজিয়মানেসু
 মম সীসঁ চিন্তনগালাে বিয় অহৌসি.
 “তেন নঁ টোসেন তকরণুখসুস
 তসুসামী”তি.

อักษรเองเหมือนคำดำรัสของข้าพเจ้า
 แล้วส่งทูตไปว่า “พระมารดาของข้าพเจ้า
 สถิตอยู่ในวัยเสวยกามคุณโดยแท้ ได้ยินว่า
 พระราชาชื่อโชนังจงมานำเอาพระมารดา
 ไป”. พระราชาเหล่านั้นส่งสาสน์ตอบมา
 ว่า “ข้าพระบาททั้งหลายเป็นผู้บำรุง
 พระราชา เพราะเหตุไรพระองค์จึงตรัส
 อย่างนี้” ครั้นเมื่อทูตเหล่านั้นอ่านคำตอบ
 ในท่ามกลางราชบริษัท เคียรของข้าพเจ้า
 เป็นเหมือนถูกตัด พระราชาตรัสว่า
 ข้าพเจ้าจักให้พระมารดาแก้ผีเสื้อน้ำ
 เพราะเหตุนั้น.

গেরী তসুস বননঁ সূত্বা “মহারাখ
 মাত্রী তাব ইমিনা টোসেন তেহি,
 গরিয়া পন তে কুনবতী”তি তসুসা
 গনেতী তেব কাধা অমাসি

นางเกริปริพาชิกา ได้ฟังพระดำรัส
 ของพระเจ้าจูลณีนั่น จึงทูลว่า ข้าแต่
 महाराजเจ้า พระองค์ประทานพระมารดา
 แก่ผีเสื้อน้ำด้วยโทษนี้ก่อน แต่ว่าพระ-
 มเหสีของพระองค์เป็นผู้มีพระคุณ เมื่อจะ
 ทูลแถลงคุณของพระมเหสี ได้ภำษิต ๒
 ค่ำถำว่า

๒๓๐. “อิตถีกุมพสुस पवरा
 अजनतं पियगानिनी
 अनुपुपता सिलती
 न्यायव अनुपायिनी.

๒๓๐. “พระนางนันทาเทวีอักรมเหสี เป็น
 ผู้ประเสริฐกว่า หมันนางบริจาริกา-
 นารี มีพระเสาวนีย์เป็นที่รัก
 เหลือเกิน เป็นผู้ประพฤติตาม

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๐๒๐-๒๐๒๑-๒๒๐๐-๒๒๐๐-๒๒๐๐-๒๒๐๐-๒๒๐๐-๒๒๐๐-๒๒๐๐-๒๒๐๐-๒๒๐๐-๒๒๐๐

๒๓๑. อุกุโธนา ปุณฺณวดี
 ปณฺฑิตา อุตฺตทสฺสินี
 อุพฺพรี เกน โทเสน
 ทชฺชชาลี ทกรกฺขิโน”ติ.

ตตฺถ อิตฺถึกฺขมฺพสฺสชาติ อิตฺถึกคณฺสส.
 อนฺนุพฺพตฺตาติ ทหรกาลโต ปฏฺฐจาย
 อนฺนุพฺพตฺตา อนฺนุคตฺตา สีสฺวดี ฉายาว
 อนฺนุปายินี.

อุกุโธนาติ อาทิตฺโต ปนฺนุสฺสา กุณฺเณ
 กเถนฺตี มทฺททฺฐเจ สากลนคเร วสน-
 กाले ตยา ปหตฺตาปิ ตว อาณากฺรณ-
 ภาเยน ตยิ สินฺเนเห น มาตาปิตุํ น
 กเถสิ, เอวเมสฺสา อุกุโธนา ปุณฺณวดี
 ปณฺฑิตา อุตฺตทสฺสินีติ อิทํ ทหรกาล
 อุกุโธนาทิกาวํ สนฺธายาห.

ราชธัชยาศัย มีศีลาจารวัตรเป็น
 ปรกติ จุจเงาติดตามไป ฉะนั้น.

๒๓๑. ไม่ทรงพิโรธง่าย ๆ เป็นผู้มีบุญญา-
 บารมี มีปัญญาเห็นประโยชน์โดย
 ปกติ พระองค์จะประทานพระราช-
 เทวีกแก่ผีเสื้อน้ำ ด้วยโทษอะไร”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า หมู
 บริจาริกานารี ได้แก่ พวกนางบาท-
 บริจาริกา. คำว่า เป็นผู้ประพฤติดำ
 ได้แก่ พระนางประพฤติดำ คือทรง
 คล้อยตามพระราชธัชยาศัย จำเดิมแต่
 พระนางยังทรงพระเยาว์ มีศีลาจารวัตร
 เป็นปรกติ เป็นจุจเงาติดตามไป ฉะนั้น.

ก็นางภริปริพาชิกา เมื่อจะกล่าวพรรณ-
 นาคุณของพระนางนั้นทาเทวี แต่ต้นว่า
 เป็นผู้ไม่ทรงพิโรธง่าย ๆ ในกาลเมื่อ
 พระองค์ประทับอยู่ในสากลนครมัทรัฐ
 ถูกพระองค์ดี ไม่บอกความจริงแก่พระ-
 ชนกชนนี เพราะความรักใคร่ในพระองค์
 ด้วยความกลัวพระชนกจะลงพระอาญาแก่
 พระองค์ นางภริกล่าวหมายเอาพระนาง
 นั้นทาไม่ทรงพิโรธเป็นต้น ในเวลา

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทรงพระเยาว์นี้ว่า พระนางนันทาทะวีนี้ ไม่ทรงพิโรธ มีบุญญาบารมีเป็นบัณฑิต ทรงเห็นประโยชน์เป็นปรกตಿಯ่างนี้.

อุพูพริษุติ โอโรธ. เอวํ คุณสมบุณฺโณ นนฺทาเทวี เกณ โทเสน ทกรกขสฺสส ทสฺสสีตี วทติ.

คำว่า พระราชเทวี ได้แก่ พระสนม. นางเกรีทุลาว่า พระองค์จักประทาน พระนางนันทาทะวี ผู้สมบูรณ์ด้วยคุณ อย่างนี้แก่ผีเสื้อน้ำ ด้วยโทษอะไร.

โส ตสฺสา อคฺคณํ กถณฺโต อิมํ คาทมาห

พระเจ้าจูลนี้นั้น เมื่อจะทรงแกลง โทษของพระนางนันทาทะวี จึงตรัส คาทานี้ว่า

๒๓๒. “ชិคุทฺตารติสสมาปฺนฺนํ
อนตุถวสมาคตํ
สา มํ สกานํ ปุตฺตานํ
อยาจํ ยาจเต ธนํ.

๒๓๒. “นางนันทานั้น รู้ว่าข้าพเจ้าถึง พร้อมด้วยความยินดีในการเล่น ผู้ถึงแล้ว ซึ่งอำนาจแห่งกิเลส ผู้ทำ ความพินาศ ย่อมขอทรัพย์ คือ เครื่องประดับ ซึ่งไม่ควรขอแก่บุตร ริดา และชายอื่น ๆ กะข้าพเจ้า.

๒๓๓. โสหนํ ททามิ สารตุโต
พหุํ อฺจุจาวจํ ธนํ
สุทฺทจฺจหํ จชิตฺวาน
ปจฺจนา โสจามิ ทุมฺมโน
อุพูพรี เตน โทเสน
ทชฺชชามิ ทกรกฺขินโน”ติ.

๒๓๓. ข้าพเจ้ามีความยินดีพร้อมแล้ว ย่อม ให้ทรัพย์ คือเครื่องประดับทั้งอย่างดี อย่างทราวมเป็นอันมาก ครั้นสลະ สิ่งที่ไม่ควรสลະแล้ว ภายหลังก็ เศร้าโศกเสียใจ ข้าพเจ้าจะให้นาง แก่ผีเสื้อน้ำ ก็ด้วยโทษนั้น”.

คุณแม่วันเพ็ญ จันทรวโรจน์ และครอบครัว
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒
๓
๔
๕
๖
๗
๘
๙
๑๐
๑๑
๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐

ตตถ อนตุถวสมาคตมุติ ตาย
ขีตุฑฑารติยา กามกีฬาย อนตุถการกาน
กิเลสานัน วส อาคต มัง วิทิตวา.
สา มนุติ สา นนุทาเทวี มัง.

สกาณ ปุตุตทานมุติ ยัม มยา อตุตโน
ปุตุตทานนุจ ฐิตานนุจ ภரியานนุจ
ทินนัม ปิลนุชณัน, ตัม อยายจิตพุพรูปปี
มยหัม เทหิติ ยาจติ.

ปจจา โสจามีติ สา ทุติยทิวเส
อิมานี ปิลนุชานานี รณณา มม
ทินนานี, ออาหารเถตานีติ เตสั
โรทนุทานัน โอมุณฺจิจิตวา คณฺหติ.
อถาหัม เต โรทมานเน มม สนุติเก
อากเต ทิสฺวา ปจจา โสจามี,
เอวัม โทสการิกา เอสา. อิมินา นัม
โทเสน ทกรกฺขสสฺส ทสฺสามิติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **ผู้ถึงแล้ว**
ซึ่งอำนาจกิเลสผู้ทำความพินาศ ความว่า
นางนันทาเทวี รู้ว่าข้าพเจ้าถึงแล้วด้วย
ความยินดีในการเล่น คือเล่นในความใคร่
นั้น ถึงแล้วซึ่งอำนาจกิเลสอันทำความ
พินาศ. คำว่า **พระนางนันทาเทวีขอ**
ทรัพย์กะเรา ได้แก่ พระนางนันทาเทวี
ขอทรัพย์ คือเครื่องประดับกะเรา.

คำว่า **แก่บุตรีธิดาและชายา** ความว่า
เครื่องประดับใดอันเราให้แก่บุตรีธิดาและ
ชายา นางนันทาเทวีขอเครื่องประดับนั้น
ซึ่งไม่ควรขอว่า พระองค์จงประทานแก่
หม่อมฉัน.

คำว่า **ภายหลังเราก็เสรำ้าโสภ** ความว่า
ในวันที่ ๒ นางก็กล่าวกะบุตรเป็นต้นของ
ข้าพเจ้าว่า เครื่องประดับเหล่านี้ พระ
ราชาประทานแก่เรา ท่านทั้งหลายจงนำ
เครื่องประดับเหล่านั้นมาให้เรา ดังนี้
เมื่อบุตรเป็นต้นเหล่านั้นของข้าพเจ้ากำลัง
ร้องไห้ นางก็ปลดเครื่องประดับถือเอา.
พระราชชาตรัสว่า ลำดับนั้นข้าพเจ้าเห็น
ชนเหล่านั้นมีบุตรเป็นต้นร้องไห้มาใน
สำนักของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เสรำ้าโสภ

คุณแม่วันเพ็ญ จันทรวโรจน์ และครอบครัว
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อถ นั ปรีพพาชิกา “อิมิ ตาว
อิมินา โทเสน เทหิ, กนิฏฺโจะ ปน
เต ติจิณฺมนฺตึ กุมารโ อูปการโก,
ตํ เกน โทเสน ทสฺสตี”ติ ปุจฺจนฺตึ
คาถมาห

๒๓๔. “เยโนจิตา ชานปทา
อานิตา จ ปฏิกุคหํ
อาภตํ ปรรชเชภิ
อภิกฺขจาย พหุชนํ.

๒๓๕. ธนุคฺคหานํ ปาวํ
สุรํ ติจิณฺมนฺตินํ
ภาตํ เกน โทเสน
ทชฺชาลึ ทกรกฺขิโน”ติ.

นางนันทานี้ทำความผิดอย่างนี้ ข้าพเจ้า
จึงให้นางแกฝีเสือน้ำด้วยโทษนี้.

นางภรีปรีพพาชิกา เมื่อทูลถาม
พระราชานันว่า “พระองค์ประทาน
พระนางนันทาเทวีด้วยโทษนี้ก็ควรอยู่ แต่
ดิฉันมันตีกุมาร พระกนิษฐภาดาเป็นผู้มี
อุปการะแก่พระองค์ พระองค์ประทาน
พระกุมารนั้นด้วยโทษอะไร” ดังนี้ จึง
กล่าวคาถาว่า

๒๓๔. “พระกนิษฐภาดา พระนามว่า
ดิฉันราชกุมาร ผู้ยังชนบททั้งหลาย
ให้เจริญ เขิญเสด็จพระองค์ซึ่ง
ประทับอยู่สากลนคร ให้กลับมาสู่
ราชธานี ทรงอนุเคราะห์พระองค์
ครอบงำพระราชาทรงหลายเสีย
นำเอาราชทรัพย์เป็นอันมาก มา
แต่ราชสมบัติพระราชานัน.

๒๓๕. พระกุมาร เป็นผู้ประเสริฐกว่านาย
ขมังธนูทั้งหลาย ทรงกล้าหาญ
กว่าผู้มีความคิดหลักแหลมทั้งหลาย
พระองค์ จักประทานพระกนิษฐ-
ภาดา แกฝีเสือน้ำด้วยโทษอะไร”.

คุณสุคนธา กุศลวัชชัย
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ เยโนจิตาติ เยน วฑฺฒิตา.
 ปฏิกุณหติ เยน จ ตุมฺเห ปฺรเทศ
 วสนฺดา ปฺน เคะ อานิตา.

อภิฏฺฐายาติ อภิภวิตฺวา. ติจิณฺมนฺตินฺนฺตติ
 ติจิณฺปนฺณํ.

โส กิร มาตุ พฺราหฺมณน
 สทฺธิ วสนกาเล ชาโต. อตฺสส
 วฑฺฒิปฺปตฺตสฺส พฺราหฺมณฺนํ ชฺคํ หตฺถ
 ทตฺวา “อิมํ คเหตฺวา มํ อฺปปุจฺจาหิ”ติ
 อาห. โส พฺราหฺมณฺนํ “ปิตา เมติ
 สณฺณาย อฺปปุจฺจา”ติ. อถ นํ เอโก
 อมจฺจโจ “ราชกุมาร น ตฺวํ เอตฺสส
 พฺราหฺมณฺนสฺส ปฺตฺโต, ตว กุจฺฉิตกาเล
 สลากเทวี ราชานํ มาราเปตฺวา
 เอตฺสส ฉตฺตํ อฺสุสาเปสิ, ตฺวํ
 มหาจฺพนีรณฺโณ ปฺตฺโต”ติ อาห.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้ยังชน
 ให้เจริญ ความว่า พระราชกุมารผู้ยัง
 ชนทั้งหลายให้เจริญ. คำว่า เชิญเสด็จ
 พระองค์มาสู่ราชธานี ความว่า พระราช-
 กุมารเชิญเสด็จพระองค์ซึ่งประทับอยู่
 ประเทศอื่นกลับมาสู่ราชธานีอีก.

คำว่า ครอบงำ ได้แก่ ครอบครอง.
 คำว่า ความคิดหลักแหลม ได้แก่ มี
 ปัญญาแหลมคม.

ดังได้ลำดับมา ติจิณฺนราชกุมารนั้น
 ประสูติในเวลาพระราชมารดาอยู่ร่วมกับ
 พราหมณ์. ลำดับนั้น เมื่อพระราชกุมาร
 ถึงความเจริญวัยแล้ว พราหมณ์ให้
 พระขรรค์ที่มีมือ กล่าวว่่า “เจ้าจงถือ
 พระขรรค์นี้บำรุงเรา”. พระราชกุมาร
 นั้น ก็บำรุงพราหมณ์ด้วยสำคัญว่่า
 “เป็นพระราชบิดาของตน”. ลำดับนั้น
 อำมาตย์คนหนึ่ง ทูลพระราชกุมารว่่า
 “ข้าแต่พระราชกุมาร พระองค์มิใช่เป็น
 พระโอรสแห่งพราหมณ์นี้ ในเวลา
 พระองค์อยู่ในพระครรภ์พระนางสลากเทวี
 พระราชมารดา ให้ปลงพระชนม์พระ-
 ราชบิดาเสีย ให้ยกเศวตฉัตร แก่

คุณสุคนธา กุณวรัชชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นาเปนุโต วยิ ตัง อุปคนุตวา
เอกปฺพาเรเนวสฺส สีสํ ฉินฺหิตฺวา
อตฺตโน ปาทมูลฺ ปาเตสิ. ตโต
ราชเคหโต นีหริตฺวา ราชเคหํ
ปฏฺยชฺคิตฺวา นครํ อลงฺกริตฺวา ตสฺส
อภิเสเก อุปนีเต มาตา “จูปฺนิกุมารสฺส
มทุทรวฺจ วัฒนภาวํ อัจฺฉิ”.

ตัง สุตฺวา ราชกุมารโ สเณนางฺคปริวฺโต
ตตฺถ คนฺตฺวา ภาตฺรํ อานตฺวา
รชฺเช ปติฏฺฐาเปสิ. ตโต ปฏฺยจาย นํ
“ติชฺฌมนฺติ”ติ สณฺฆานิสฺส. ปรีพฺพาชิกา
ตัง “เอวรูปํ ภาตฺรํ เกณ. โทเสน
ทกรกฺขสฺส ทสฺสสิ”ติ ปุจฺฉิ.

นั้นได้” ให้นำมาแล้ว. พระราชกุมาร
ให้บุรุษนำพระขรรค์นั้นมา ถอดจากฝัก
แล้วเป็นราวกะว่าจำได้พร้อมกับพูดว่า
“ท่านจงดู” ได้เข้าไปใกล้พราหมณ์นั้น
จึงตัดศีรษะของพราหมณ์ด้วยการ
ประหารทีเดียว ขาดตกลงไปแทบเท้า
ของตน. แต่ั้นพระราชกุมารก็นำศพ
ออกไปจากพระราชนิเวศน์ แล้วปิดกวด
พระราชนิเวศน์ ประดับพระนคร ครั้น
เมื่อมหาชนจะนำพระราชกุมารเข้ามา
อภิเษก พระนางสลากเทวี พระราช
มารดาบับสั่งว่า “พระจุฬินกุมารประทับ
อยู่มีท้าวสักกนคร”.

พระราชกุมาร ทรงสดับพระดำรัส
พระมารดานั้น ก็แฉดล้อมด้วยเสนาจ-
นิกรเสด็จไปที่มัทวันนั้น เชิญพระเชษฐ-
ภคิน มาครองราชสมบัติในอุตรปัญจาล
ราชธานี. จำเดิมแต่นั้นมามหาชนทั้งหลาย
ก็เรียกพระราชกุมารว่า “ติชฺฌมนฺติ”.
นางปริพาชิกาทูลถามพระเจ้าจุฬินว่า
“พระองค์จักประทานพระกนิษฐภคินา ผู้มี
อุปการะเห็นปานนั้นแก่ผีเสื้อน้ำ ด้วยโทษ
อะไร”.

คุณสุคนธา กุณวรัชชัย
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กล่าวว่า พระราชานี้ฉันเราให้ดำรงอยู่
ในอิสริยยศอันใหญ่แล้ว.

ยถาปุเรติ ปุพฺเพ ปาโตว อากจฺจติ,
อิทานิ ปเนส น ตถา เอติ. อิมินา
นํ โทเสน ทกรกฺขสฺสส ทสฺสามิติ.

คำว่า **ครั้งก่อน** พระเจ้าจุลนีตรัสว่า
ครั้งก่อนเขามาสู่ที่บารุง(ข้าพเจ้า) แต่เข้า
เที่ยว แต่ว่าบัดนี้ เขาไม่มาอย่างนั้น
ข้าพเจ้าจักให้กนิษฐภาดานนั้น แก่ผีเสื้อน้ำ
ด้วยโทษนี้ ดังนี้.

ปริพฺพาชิกา “มหาราช ภาตุ
ดาว โหตุ, ธนุเสกขกฺุมารो ปน
द्यิ สินเนहन कुณยุโต พหุปกारो”ติ
ตसฺส कुन् गेनेती आह

นางเกรีปริพาชิกาทูลว่า “ข้าแต่
มหาราชเจ้า โทษของกนิษฐภาดาจงยก
ไว้ก่อน แต่ธนุเสกขกุมารประกอบด้วยคุณ
เป็นผู้มีอุปการะมาก ด้วยความรักใน
พระองค์” เมื่อจะแถลงคุณของธนุเสกข-
กุมารนั้น จึงกล่าวว่า

๒๓๙. “เอกรตุเตน อุภโย
ตุวญฺเจว ธนุเสขวา
อุโก ชาเตตฺถ ปญฺจาลา
สหยา สฺสมายา.

๒๓๙. “พระองค์ และธนุเสขกุมารทั้งสอง
ประสูติคืนเดียวกัน ทั้งสองเป็นชาว
ปัญจาลนคร เกิดในกรุงปัญจาละ
นั้น เป็นสหายมีวัยเสมอกันดี.

๒๔๐. จริยา ตํ อนุพนฺธิโต
เอกทฺกฺขสฺสฺโซ ตว
อุสุสุโก เต ทิวารตฺติ
สพฺพกิจฺเจสุ ปาวญฺเ

๒๔๐. ธนุเสขกุมาร ติดตามพระองค์โดย
เสด็จจาริกไปยังชนบท เป็นผู้ร่วม
ทุกข์ร่วมสุข เป็นอันเดียวกันกับ
พระองค์ ขวนขวายจัดแจงในกิจ

คุณสงวนศรี พรเลิศ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สหาย เกน โทเสน
ทชฺชาสิ ทกรกฺขิโน”ติ.

ทั้งปวงของพระองค์ตลอดวันและคืน
พระองค์ จะประทานสหายแก่
ผีเสื้อน้ำด้วยโทษอะไร”.

ตตฺถ ฐนุเสขวาติ ฐนุเสขตาย ฐนุ
เสขกฺมาโรติ อตฺถ. เอตฺถาติ อิเชว
นคเร.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ฐนุเสข-
กุมาร อธิบายว่า ชื่อว่าฐนุเสขกุมาร
เพราะเป็นผู้ศึกษาในวิชาธนู. คำว่า
ในกรุงปัญจาลนั้น ได้แก่ เกิดในนครนี้
นั่นเอง.

ปฺลฺยาลาติ อุตฺตรปญฺจาลนคเร ชาตตฺตา
เอว โวหารา. สุตฺตมาวาติ สฏฺฐจ
สมาวา.

คำว่า เป็นชาวปัญจาลนคร ได้แก่ ที่
ร้องเรียกอย่างนั้น เพราะเป็นผู้เกิดแล้ว
ในอุตรปัญจาลนคร. คำว่า มีวัยเสมอ
กันดี ได้แก่ มีวัยพร้อมเพรียงกันอย่างดี.

จฺริยา ตํ อฺนุพฺนุธิตฺโถติ ทหฺรกาเล
ชนปทจฺริกาย ปกฺกนตํ ตํ อฺนุพฺนุธิตฺถ
กิมิว ? ฉายาว น วิชฺหิตฺติ.

คำว่า ติดตามพระองค์โดยเสด็จจาริก
ความว่าในกาลที่พระองค์ยังทรงพระเยาว์
ฐนุเสขกุมารติดตามพระองค์ผู้เสด็จหลัก
ไปจาริกในชนบท ถามว่าเหมือนอะไร ?
วิสัยเห็นว่า เหมือนเงาไม่ละตน ฉะนั้น.

อฺสุสุโก เตติ ตว กิจฺเจสุ รตฺตินฺทิวํ
อฺสุสุโก ฉนฺทชาโต นิจฺจํ ปาวโฏ.
ตํ เกน โทเสน ทกรกฺขสฺสุส ทสฺสสฺสีติ.

คำว่า เป็นผู้ขวนขวายในกิจทั้งหลาย
ของพระองค์ นางปริพาชิกาทูลว่า
ฐนุเสขกุมารเป็นผู้พอใจขวนขวายจัดแจง
ในกิจทั้งหลายของพระองค์ ตลอดวันและ

คุณสงวนศรี พลเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คืนเป็นนิตย์ พระองค์จะประทานธนูเสข-
กุมารนั้นแก่ผีเสื้อน้ำ ด้วยเหตุอะไร.

อดสฺส ราชา โทสํ กถนฺโต
อาห

ลำดับนั้น พระราชาจูลนี เมื่อจะ
แถลงโทษของพระสหาย จึงตรัสว่า

๒๔๑. “จิริยา มํ อัย อยฺเย
สณฺชกฺขิตฺโต มยา สมา
อชฺชาปิ เตน วณฺณเณน
อติเวลํ สณฺชกฺขติ.

๒๔๑. “ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ธนูเสขกุมารนี้
เป็นผู้พูดตกลงล่อเลียนตีเสมอกับ
ข้าพเจ้า ด้วยความประพฤติ
(มาแต่ก่อน) ถึงบัดนี้ เขายังล่อเลียน
เกินขอบเขต ด้วยกิริยานั้นอีก.

๒๔๒. อุพฺพริยาปิหํ อยฺเย
มนฺตยามิ รโหคโต
อนามนฺตา ปวิสติ
ปุพฺเพ อปฺปฏิเวทิต.

๒๔๒. ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ข้าพเจ้าปรึกษา
หารือกับนางนันทาเทวีในที่ลับ เขา
ไม่บอกกล่าวข้าพเจ้า ให้รู้ตัวก่อน
เข้าไปเฝ้า.

๒๔๓. ลทฺฐวโร กโตกาโส
อหิริกํ อนาทรํ
สหายํ เตน โทเสน
ทชฺชานํ ทกรกฺขิโน”ติ.

๒๔๓. แม้เขาจะเป็นผู้ได้รับอนุญาต ไม่
จำกัดเวลา และโอกาสให้เข้าเฝ้าได้
(ถึงอย่างนั้น ควรจะแจ้งให้ข้าพเจ้า
รู้ตัวเสียก่อนจึงจะดีงาม) ข้าพเจ้า
ให้สหายผู้ไม่มีความละอาย ผู้หา
ความเอื้อเฟื้อมิได้ แก่ผีเสื้อน้ำด้วย
โทษนั้น”.

คุณสงวนศรี พรเลิศ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ อชฺชาปี เตน วณฺเณนาตี
ยถา จริยาย ปุพฺเพ มํ อนุพฺพนฺโต
มยา อนาถน สทฺธิ เอกโต ภูมฺชนฺโต
สยฺนฺโต หตฺถํ ปฺหริตฺวา มหาหฺลิตฺ
หฺลิตฺ, อชฺชาปี ตเถว หฺลิตฺ, ทฺถกฺตกาเล
วีย มํ ปสฺสตี.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ถึงวันนี้
เขายังพูดถลกล้อเลียนเกินขอบเขตด้วย
กิริยานั้นอีก ความว่า ธนุเสขกุมาร
ติดตามข้าพเจ้าด้วยความประพฤติมาแต่
ก่อนร่วมกันอยู่หลับนอนเป็นอันเดียวกัน
กับข้าพเจ้า ปรบมือหัวเราะเสียงดัง
อย่างไร ถึงวันนี้เขาก็หัวเราะอย่างนั้น
ทีเดียว เห็นข้าพเจ้าเหมือนเวลาถึงความ
ลำบากฉะนั้น.

อนามนฺโตตี รโห นนฺทาเทวียา สทฺธิ
มฺนฺเตนฺเตปี มยิ อชานาเปตฺวาว สหฺสา
ปวิสตี. อิมินา โทเสน ตํ อหิริกํ
อนาทรํ ทกรกฺขสฺสส ทสฺสามิตี.

คำว่า ไม่บอกกล่าว พระราชาตรัสว่า
ธนุเสขกุมารนี้ เมื่อข้าพเจ้าปรึกษาหารือ
กับนางนั้นทาเทวียูในที่ลับ ไม่ยังข้าพเจ้า
ให้รู้ก่อนเทียว เข้าไปโดยพลัน. ข้าพเจ้า
ให้ธนุเสขกุมารนั้น ผู้ไม่มียางอาย หา
ความเอื้อเฟื้อมิได้แก่ผีเสื้อน้ำ ด้วยโทษนี้
ดังนี้.

อถ นํ ปรีพฺพาชิกา “มหาราช
เอตสฺส ตาเวส โทโส โหตุ, ปุโรหิต
ปนฺ เต พหุปกฺกาโร”ตี ตสฺส กุณฺ
กเถนฺตี อาท

ลำดับนั้น นางปริพาชิกาทูล
พระราชาจุนีว่า “ข้าแต่มหาราชเจ้า
โทษของธนุเสขกุมารพระสหายนี้ จง
ยกไว้ก่อน ก็แต่แก้วบุโรหิตเป็นผู้มี
อุปการะแต่พระองค์มาก” เมื่อจะกล่าว
คุณของแก้วบุโรหิต จึงกล่าวว่า

คุณสงวนศรี พรเลิศ

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยวณฺเณนาตี ป-พ, ๒๐-๒๐

๒๔๔. “กุสโล สพุพนิมิตตานัน
    รุทญญ อากตาคโม
    อุปฺปาเท สุปิเน ยุตฺโต
    นียยานเ จ ปเวสเน.

๒๔๔. “แก้วบุโรหิต เป็นผู้ฉลาดรู้นิมิต
    ทั้งปวง (ว่าผลนี้จักมีมาแต่นิมิตนี้)
    เป็นผู้รู้เสียงร้องทั้งปวง รู้ไตรเพท
    เป็นผู้ฉลาด ในจันทรุปราคา
    อุกกาบาต และทิสาทาห เป็นอาทิ
    อันจะเกิดขึ้น ประกอบด้วยสามารถ
    ทำนายสุบินว่า จะเกิดผลอย่างนี้
    และรู้ว่าควรถอยทัพ หรือเข้าต่อสู้
    ด้วยนักษัตรนี้.

๒๔๕. ปฏฺโฐ ภูมฺมนตฺติภฺขสฺมี
    นภฺขตฺตปทโกวิโท
    พฺรหฺมณฺเ เกน โทเสน
    ทชฺชาสิ ทกรภฺชิโน”ติ.

๒๔๕. แก้วบุโรหิต เป็นผู้สามารถรู้โทษ
    หรือคุณในภูมิภาคและในนภากาศ
    เป็นผู้ฉลาดในคลองแห่งนักษัตร ๒๘
    พระองค์ จะฟังประธานแก้วบุ-
    พราหมณ์แก่มืดเสื่อน้ำ ด้วยโทษ
    อะไร”.

ตตฺถ สพุพนิมิตฺตานนฺติ อิมินา
    นิมิตฺเตน อิหํ ภวิสฺสตี, อิมินา
    อิทฺตฺติ เอวํ สพุพนิมิตฺเตสฺส กุสโล.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า นิมิต
    ทั้งปวง ความว่า เป็นผู้ฉลาดในนิมิต
    ทั้งปวงอย่างนี้ว่า ผลนี้จักมีมาเพราะ
    นิมิตนี้ ผลนี้จักมีมาเพราะนิมิตนี้ ดังนี้.

รุทญฺญตี สพุพรวํ ชานาตี. อุปฺปาเทตี
    จนฺตฺตคฺคาหสฺสุริยคฺคาหอุกฺกาปาตทิสาทา-
    ทาหาทิกเก อุปฺปาเท.

คำว่า รู้เสียงร้องทั้งปวง ได้แก่ รู้เสียงร้อง
    ของสัตว์ทุกชนิด. คำว่า เป็นผู้ฉลาด
    ในจันทรุปราคาเป็นต้นที่เกิดขึ้น ได้แก่

    คุณสงวนศรี พลเลิศ
    สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เป็นผู้ฉลาดในจันทรปราคา สุริยุปราคา
อุกกาบาต และทิวศาหะเป็นต้นที่
เกิดขึ้น.

สุปิเน ยุตโตติ สุปิเน จ ตสฺส
นิปฺผตฺติ ชานนฺวเสน ยุตฺโต.

คำว่า **ประกอบรู้ทำนายฝัน** ได้แก่ประกอบ
ด้วยสามารถรู้ทำนายฝันว่า ความสำเร็จ
จักมีแก่ผู้นั้นอย่างนี้.

นียฺยานเ จ ปเวสเนติ อิมินา
นภฺขตฺเตน นียฺยานิตพฺพํ, อิมินา
ปฺริสิตพฺพนฺติ ชานาติ.

คำว่า **รู้การลอยทัพหรือเข้าต่อสู้** (ด้วย
นักษัตรนี้ ๆ) ความว่า เภวภูพราหมณ์
ย่อมรู้ว่า เราควรลอยทัพหรือควรต่อสู้
ด้วยนักษัตรนี้ ๆ ดังนี้.

ปฏฺฐโง ภูมฺมฺนตฺติภฺขสฺมินฺติ เจโก
ปฏฺฐโง, ภูมฺมฺยญจ อนุตฺติภฺเข จ
โทสคฺคฺเต ชานิตฺถํ สมตฺถเ.

คำว่า **เป็นผู้ฉลาดในภูมิภาคและนภากาศ**
ความว่า เป็นผู้ฉลาดคือเข้มแข็ง ได้แก่
สามารถจะรู้คุณและโทษในภูมิภาคและ
นภากาศได้.

นภฺขตฺตปทโกวิทฺติ อฏฺฐวีสฺติยา นภฺขตฺต-
โกฏฺฐจาเสสฺส เจโก. ตํ เกน โทเสน
ทกรภฺขสฺสฺส ทสฺสสฺสิตฺติ.

คำว่า **เป็นผู้ฉลาดในคลองแห่งนักษัตร**
ความว่า เภวภูพราหมณ์เป็นผู้ฉลาดใน
ส่วนแห่งนักษัตร ๒๘. นางปริพาชิกา
จึงทูลถามว่า พระองค์จะประทาน
เภวภูพราหมณ์แก่ผีเสื้อน้ำด้วยโทษอะไร.

ราชา ตสฺส โทสํ กเถนฺโต
อาห

พระราชาจฺลฺนิ เมื่อจะทรงกล่าว
โทษแห่งเภวภูพราหมณ์ จึงตรัสว่า

คุณสงวนศรี พระเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรณคดีชาดก บทกวีนิพนธ์ ป-ท.๒๐-๒๑

๒๔๖. “ปริสายปี เม อยฺเย
 อุมฺมิลิตฺวา อุกฺกชติ
 ตสฺมา อจฺจภมฺํ ลุฑฺฑํ
 ทชฺชชานํ ทกรฺกฺขิโน”ติ.

ตสฺสตุโถ “อยฺเย เอส มํ
 ปริสมชฺชเณ โอลเณนฺโตปิ อุกฺกชฺนิ
 อุมฺมิลิตฺวา กุฑฺฑโร วีย อุกฺกชติ, ตสฺมา
 เอวํ อุมฺมิลิตฺวา จิตภมฺํ โทเสน
 อุกฺกชิตฺตภมฺํ วีย ลุฑฺฑํ ภยานกํ อหํ
 ทกรฺกฺขิโน ทสฺสามิ”ติ.

ตโต ปริพฺพาชิกา “มหาราช ตวํ
 ‘มาตโร อาที กตฺวา อิเม ปญฺจ
 ชเน ทกรฺกฺขสฺส ทสฺสามิ’ติ วทสิ,
 ‘เอวรฺูปญฺจ สิริวิภวํ อคเณตฺวา อตฺตโน
 ชีวิตํ มโหสถปณฺฑิตสฺส ทมฺมี’ติ วทสิ,
 กิ ตสฺส กุณํ ปสฺสสิ”ติ ปุจฺจนฺตี
 อีมา คาคา อภาสิ

๒๔๖. “ข้าแต่ผู้เป็นเจ้าอาจารย์แก้วผู้ลืมนดา
 ทั้งสองดูข้าพเจ้า ณ ท่ามกลาง
 บริษัท เหมือนขัดเคืองข้าพเจ้า
 เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงให้อาจารย์
 แก้วผู้ร้ายกาจ ดูมีคิ้วอันเล็กขึ้น
 ด้วยโทษะ แก่ผีเสื้อน้ำ”.

อธิบายความแห่งคาถานั้นว่า
 “ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า แก้วผู้พรหมณ์นี้ แม้
 เมื่อมองดูข้าพเจ้าท่ามกลางบริษัท ได้
 ลืมนดาทั้งสองขึ้นดู เหมือนโกรธเคือง
 ข้าพเจ้า เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจะให้
 อาจารย์แก้วผู้ร้ายกาจนำกลัว ผู้ลืมนดา
 เล็กคิ้วไว้อย่างนั้น เป็นราวกะว่าเล็กคิ้ว
 ขึ้นด้วยโทษะ แก่ผีเสื้อน้ำ”.

แต่นั้น นางเภาปริพาชิกาทูลว่า
 “ดูกรมหาราช พระองค์ดำรัสว่า เรา
 จักให้ชนทั้ง ๕ นี้ ตั้งแต่พระราชมารดา
 เป็นอาทิแก่ผีเสื้อน้ำ และดำรัสว่า เราไม่
 ไยดีในราชสมบัติเห็นปานนี้ จักประทาน
 พระชนมชีพของตนให้แก่มโหสถบัณฑิต
 พระองค์ทรงเห็นคุณของมโหสถบัณฑิต
 เป็นอย่างไร” เมื่อจะทูลถามได้ภาษิต
 คาคาเหล่านี้ว่า

คุณสงวนศรี พลเลิศ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๔๗. “สสมุทฺทปริยายํ

มहींสาครกฺกณฺทลํ
พสุณฺธร์ อาวสสิ
อมจฺจปริวาริโต.

๒๔๘. จาตุรฺนโต มหารฏฺโজ

วิจิตฺตาวี มหพฺพโล
ปรจฺพยา เอกราชสิ
ยโส เต วิปฺปลํ คโต.

๒๔๙. โสพสิตฺตึสฺสสุสานิ

อามุตฺตมณีกฺกณฺทลา
นนานาชนปทา นารี
เทวกณฺณฺญาปมา สุภา.

๒๕๐. เอวํ สพฺพวงฺคสมฺปนฺนํ

สพฺพกามสมิทฺธินํ
สุขิตานํ ปิยํ ทิฆํ
ซีวิทํ อาหุ ขตฺตिय.

๒๕๑. อถ ตฺวํ เกน วณฺณเนน

เกน วา ปน เหตุนา

๒๔๗. “พระองค์ เป็นผู้อันเหล่าอำมาตย์

แวดล้อมเป็นราชบริวาร ครอบ-
ครองพสุณธรรมหิตล ห้อมล้อมด้วย
มหาสมุทเป็นดุจกณฺทลแห่งสาคร.

๒๔๘. พระองค์เป็นมหाराชาธิราช ใน

ปฐพีมณฑล มีสมุททั้ง ๔ เป็น
ที่สุด มีรัฐมณฑลใหญ่ มีสงคราม
อันชนะพิเศษแล้ว มีกำลังมาก
เป็นเอกราชในปฐพี ถึงพระอิสริย-
ยศอันไพบุลย์.

๒๔๙. พระสนมณารี มาสู่พระเดชาณุภาพ

แต่ชนบทต่าง ๆ มีประมาณ ๑๖,๐๐๐
นาง มีแก้วมณีกณฺทล อันสวมทรง
แล้ว งามประดุจดังเทพกัญญา.

๒๕๐. ดูกรบรมชัตติยาราช นักปราชญ์

ทั้งหลาย สรรเสริญความเป็นอยู่
ของบุคคล ผู้ถึงความสุขสมบูรณ์
ด้วยองค์ทั้งปวง สำเร็จความใคร่
ทั้งปวงยืนนานอย่างนี้ ว่าเป็นที่รัก.

๒๕๑. เมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ตามรักษา

มิให้สถบัณฺฑิต ทรงสละพระชนม-

คุณสงวนศรี พรเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปณฺหิตํ อนุรฺกฺขณฺโต
ปาณํ จชฺสิ ทฺวจฺจนฺ”ติ.

ชีพ ซึ่งยากที่จะทรงสละได้ ด้วย
การพรรณนาอะไร ด้วยเหตุการณ์
อะไร”.

ตตฺถ สสมฺมุตฺตปริยายนฺติ สมฺมุตฺต-
ปริชาสฺษาเตน สมฺมุตฺตปริกฺเขเปน
สมนฺนาคตํ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **ห้อม-**
ล้อมด้วยมหาสมุทร ได้แก่ มาตาม
พร้อมแล้วด้วยการแวดล้อมด้วยมหาสมุทร
กล่าวคือมีมหาสมุทรเป็นแดนกันไว้.

สาครกฺุณฺทลนฺติ ตํ ปริกฺขิปปิตฺวา จิตฺตฺสา
สาครสฺส กุณฺทลนฺตํ.

คำว่า **เป็นกุดทลแห่งสาคร** ความว่า
เป็นดูกุดทลแห่งสาครตั้งแวดล้อมปฐพี
มหิตลนั้น.

วิจิตฺตาวีติ วิจิตฺตสงฺคาโม. เอกฺราชาติ
อณฺณสฺส อตฺตโน สทิสฺสสฺส รณฺโณ
อภาวโต เอกฺโว ราชา. สพฺพกาม-
สมิทฺธิณนฺติ สพฺพเพสฺสปี วตฺตฺกามกิเลส-
กามานํ สมิทฺธิยา สมนฺนาคตํ.

คำว่า **มีสงครามชนะพิเศษ** ได้แก่
ทรงชนะสงครามได้พิเศษ (พระราชันต์ดา
ครอบครองมิกิลานคร). คำว่า **ทรงเป็น**
เอกราช ความว่า ชื่อว่าเป็นพระราช
องค์เดียว เพราะไม่มีพระราชอื่นเช่นกับ
พระองค์. คำว่า **สำเร็จความใคร่ทั้งปวง**
ความว่า มาตามพร้อมแล้ว ด้วยความ
สำเร็จความใคร่ในวัตถุกามและกิเลสกาม
แม้ทั้งหมด.

สุจิตฺตานนฺติ เอวรฺูปานํ สุจิตฺตานํ สุตฺตฺตานํ
เอวํ สพฺพพฺกสมฺปนฺนํ ชีวิตํ ทิมฺเมว
ปิยํ น เต อปฺปิ ชีวิตฺตมิจฺจนฺตํ

คำว่า **ผู้ถึงความสุข** ความว่า ปณฺหิต
ทั้งหลายกล่าวความเป็นอยู่ของปวงชน
ผู้มีความสุขเห็นปานนี้ สมบูรณ์ด้วยองค์

คุณสงวนศรี พรเลิศ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปณฺฑิตา วทนฺติ. ปาณนฺติ เอวรูปํ ทั้งปวง เป็นอยู่ยืนนานอย่างนี้เท่านั้น
 อตฺตโน ชีวิตํ กสฺมา ปณฺฑิตํ ว่าเป็นที่รัก (เพราะว่า) ชนเหล่านั้น ไม่
 อนุรทฺขนฺโต จชฺสิติ. ปรารถนาความเป็นอยู่อันน้อย. คำว่า
พระชนมชีพ นางเกรีปริพาชิกา ทูลว่า
 เพราะเหตุไร พระองค์จึงทรงสละ
 พระชนมชีพของพระองค์เห็นปานนี้ ทรง
 ตามรักษามโหสถบัณฑิตเล่า.

โส ตสฺสา กถํ สุตฺวา ปณฺฑิตสฺส พระเจ้าจูลนีพรหมทัตได้สดับถ้อยคำ
 กุณฺเณ กถนฺโต อีมา คาคา อภาสิ ของนางเกรีปริพาชิกานั้น เมื่อจะตรัส
 พรรณนาคุณของมโหสถบัณฑิต ได้ทรง
 ภาษิตคาคาเหล่านี้ว่า

๒๕๒. “ยโตปิ อาคโต อยุเย
 มม อตฺถํ มโหสฺสโร เพื่อประโยชน์แก่ข้าพเจ้า
 นาภิชานามิ ธีรสฺส ข้าพเจ้าไม่เห็นมโหสถ ผู้มีปัญญา
 อนุมตฺตํปี ทุกฺกฏฺ. ทำความชั่ว แม้เพียงเล็กน้อย.

๒๕๓. สเจปิ กิมุหิจิ กาลเ
 มรณํ เม ปุเร สिया แม้หากว่ามรณกรรม ฟังมีแก่
 ปุตุเต จ เม ปุตุเต จ ข้าพเจ้าก่อนในเวลาหนึ่ง มโหสถ-
 สุขยาเปยฺย มโหสฺสโร. บัณฑิตฟังยังเหล่าโอรส และเหล่า-
 นัดดาของข้าพเจ้าให้ได้รับความสุข.

๒๕๔. อนาคตํ ปจฺจุปฺปนํ ย่อมเห็นแจ้ง
 สพฺพมตฺถํ วิปฺสฺสติ ประโยชน์ทั้งปวง ทั้งอนาคต ทั้ง

คุณสงวนศรี พรเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อนาปราชคมมุนุตติ
น ทชฺชํ ทกรกฺขิโน”ติ.

ปัจจุบันทั้งอดีตโดยประจักษ์(เหมือน
พระสัมพันธัญญพุทธเจ้า) เพราะ
เหตุนั้น ข้าพเจ้าจะไม่ให้มโหสถ-
บัณฑิต ผู้มีภาระงานหาความคิด
มิได้แก่ผีเสื้อน้ำ”.

ตตฺถ กิมฺหิจิ ภาเลติ กิสฺสมิณฺจ.
สุขาเปยฺยาติ สุขสมิเยว ปติฏฺฐเปยฺย.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ใน
เวลาหนึ่ง ได้แก่ ในเวลาใดเวลาหนึ่ง.
คำว่า พึ่งให้ความสุข ได้แก่ พึ่งให้
ตั้งอยู่ในความสุขโดยแท้.

สพฺพมตฺถนฺตติ เอวํ อนาคตํ ปจฺจุปฺปนฺนํ
วา อตีตํ วา สพฺพมตฺถํ สพฺพมณฺญ
พุกฺโข วิย วิปสฺสติ.

คำว่า ประโยชน์ทั้งปวง ความว่า
มโหสถย่อมเห็นแจ้งประโยชน์ทั้งปวง ทั้ง
อนาคต ทั้งปัจจุบัน ทั้งอดีต เหมือน
สัมพันธัญญพุทธเจ้า.

อนาปราชคมมุนุตฺตนิ กายกมฺมาทีสุ
อปราชฺรหิตํ. น ทพฺพชฺชนฺติ อยฺเย เอวํ
อสมธฺรํ ปณฺฑิตํ นานํ ทกรกฺขสสฺส
ทสฺสามิติ.

คำว่า ผู้มีภาระงานหาความคิดมิได้ ความว่า
ผู้เว้นจากความคิดในการทำงานทั้งหลายมี
ภาระงานทางกายเป็นต้น. คำว่า จะ
ไม่ให้ พระเจ้าจุลนีพรหมทัตตรัสว่า
ข้าแต่ผู้เป็นเจ้า ข้าพเจ้าจักไม่ให้มโหสถ-
บัณฑิต ผู้มีธุระหาผู้อื่นเสมอมิได้อย่างนี้
แก่ผีเสื้อน้ำ.

คุณสงวนศรี พรเลิศ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอวี่ ราชา มหาสตุตสฺส คุณ
จฺนุทมนฺทลํ อุกุทฺรนุโต วย อุกุชฺปิตุวา
กเถสิ.

อิติ อิมํ ชาตกํ ยถา
อนุสนฺธิปฺปุตฺตํ โหติ. อถ ปรีพฺพาชิกา
จินฺตฺสึ “เอตฺตเกนาปิ ปณฺทิตสฺส
คุณา ปากฺขา น โหนฺติ, สกฺลนคฺร-
วาสนํ มชฺฌเมยว สาครปฏฺฐเจ
อาสิตฺตเตลล์ วย วิปฺปกีรณํ ปณฺทิตสฺส
คุณ ปากฺกฺเว กริสฺสามิ”ติ. ราชาณํ
คเหตฺวา ปาสาทา โอริยุห ราชฺงคณ
อาสนํ ปณฺญาเปตฺวา ตตฺถ นิสฺสีตุวา
นาคเร สนฺนิปาตาเปตฺวา ปุณ ราชาณํ
อาทิตฺโต ปฏฺฐาย ทกรกฺขสฺปณฺหํ
ปุจฺจิตฺวา เตน เญจฺจา กถิตนยเนว
กถิตกาเล นาคเร อามนฺเตตฺวา อาห

พระเจ้าจุลนีพรหมทัตทรงยกคุณ
ของพระมหาสัตว์ขึ้นตรัสสรรเสริญอย่างนี้
ประดุจบุคคฺลยกมณฑลแห่งดวงจันทร์ขึ้น
ฉะนั้น.

ชาดกนี้ ย่อมเป็นเหมือนสีบอนุสนธิ
ตามลำดับด้วยประการฉะนี้. ลำดับนั้น
นางเภรีปริพาชิกาตำริว่า “คุณทั้งหลาย
ของมโหสถบัณฑิต ย่อมปรากฏด้วยการ
พรรณนาถ้อยคำ แม้เพียงเท่านี้ก็หามิได้
เรจักทำคุณทั้งหลาย ของมโหสถบัณฑิต
ให้ปรากฏท่ามกลางชาวพระนครทั้งสิ้น
ให้เป็นดุจน้ำมันที่บุคคลเทลงหลังสาคร
ลอยกระจายไป ฉะนั้น”. นางจึงเชิญ
เสด็จพระราชาลงจากปราสาท ให้ปลูลาด
ราชอาสน์ที่พระลานหลวง เชิญให้
ประทับนั่ง ณ ราชอาสน์นั้น แล้วให้
ชาวเมืองประชุมกัน จึงทูลถามทกรักรัชส-
ปัญหา กะพระราชาราชเจ้าแต่เบื้องตันอีก
ได้เรียกชาวเมืองมาในกาลเมื่อพระราช
ตรัสตอบโดยนัยอันพระองค์ตรัสตอบแล้ว
ในหนหลัง จึงกล่าววว่า

คุณสงวนศรี พรเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๕๕. “อิทํ สุณฺณาถ ปญฺจาลา
 จุพฺเพนฺยสฺส ภาสิตํ
 ปณฺทิตํ อนฺุรทฺขนฺุโต
 ปาณํ จชติ ทฺวจจขํ.

๒๕๖. มาตุ ภริยาย ภาตุ จ
 สขินโน พุราหมณฺสสฺส จ
 อตฺตโน จาปี ปญฺจาลอ
 ฉนฺนํ จชติ ชีวิตํ.

๒๕๗. เอวํ มหิตฺติยา ปญฺญา
 นิปุณา สารุจฺินฺุติ
 ทิฏฺฐมฺมุหิตฺตฺถาย
 สมฺปฺราเย สฺขาย จา”ติ.

ตตฺถ มหิตฺติยาติ มหนฺตํ อตฺถํ
 คเหตุวา จิตฺตา. ทิฏฺฐมฺมุหิตฺตฺถายาติ
 อิมสฺมีเยว อตฺตภาเว หิตฺตฺถายํ ปฺรโลเก
 สฺขตฺถาย จ โหติ.

๒๕๕. “เจ้าทั้งหลาย ชาวปัญจาลนคร จง
 ฟังราชภาษิตนี้ ของพระเจ้าจุลนี-
 พรหมทัต พระองค์ตามรักษา
 มโหสถบัณฑิตทรงสละพระชนมชีพ
 ซึ่งยากที่บุคคลจะสละได้.

๒๕๖. พระเจ้าอูตรปัญจาลนคร ทรงสละ
 ชีวิตแห่งชนทั้ง ๖ คือ พระราชชนนี
 พระมเหสี พระกนิษฐภคินี สหาย
 พรหมทัต กับทั้งพระองค์ (แก่
 ผีเสื้อน้ำ ตามลำดับ).

๒๕๗. ปัญญา มีประโยชน์อันละเอียดเป็นไป
 ด้วยความคิดยังประโยชน์ให้สำเร็จ
 เพื่อประโยชน์เกื้อกูล ในภพธรรม-
 ภพนี้ และเพื่อความสุขในสัมปราย-
 ภพ ภายหน้าอย่างนี้”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มี
 ประโยชน์ใหญ่ ได้แก่ ยึดเอาประโยชน์
 ใหญ่ตั้งอยู่. คำว่า เพื่อประโยชน์เกื้อกูล
 ในภพธรรมภพนี้ ความว่า ปัญญาย่อมมี
 เพื่อประโยชน์เกื้อกูล ในอัตภาพนี้โดยแท้
 และเพื่อความสุขในภพหน้า.

คุณสงวนศรี พรเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิติ สา รตนฉรสฺส มณีขุยนฺธน นางเกรีปริพาชิกาถือเอายอดแห่ง
กุฎ्ठी คณฺหฺนฺตี วยี มหาสตุตฺสฺส ธรรมเทศนา ด้วยคุณทั้งหลายของ
คุณฺเหหิ ฐมฺมเทสนาย กุฎ्ठी คณฺหฺนฺตี. มโหสถโพธิสัตว์ เป็นราวกะว่า นาง
ถือเอายอดแห่งเรือนแก้วด้วยกองมณี
ด้วยประการฉะนี้.

ทกรกฺขสปโณฺห นิฏฺฐิโต.

ปัญหาแห่งศีลื่อน้ำ จบ.

ทกรกฺขสชาตกวนฺธณฺนา สตุตฺตมา.

พรรณนาทกรักษชาดก ที่ ๗ จบ.

๘. ปณฺฑทรกษาคก^๑ (๕๑๘)

๒๕๘. “วิกิณฺณวาจํ อนิคฺยุหมนฺตุ
อสนฺณตํ อปริจฺกขิตารํ
ภยนฺตมเนฺหวติ สยํ อโพธํ
นาคํ ยถา ปณฺฑทรกํ สุปณฺโณ.

๒๕๙. โย คฺยุหมนฺตุํ ปริรฺกขเนยฺยํ
โมหา นโร สํสฺติ หาสมาโน^๒
ตํ ภินฺนมนฺตุํ ภยมนเนฺหวติ ชิปฺโป
นาคํ ยถา ปณฺฑทรกํ สุปณฺโณ.

๒๖๐. นานฺนํมิตุโต คฺรุํ อตุถํ
คฺยุหํ เวทิตฺมรหฺติ
สุมิตุโต จ อสมฺพุทฺธํ
สมฺพุทฺธํ วา อนตฺถวา.

๒๖๑. วิสุสสาสมาปชฺชิมหํ อเจโล^๓
สมโณ อโย สมฺมโต ภาวิตฺตุโต

๘. ปณฺฑทรกษาคก (๕๑๘)

๒๕๘. “ภัยตนเอง ย่อมตามมาถึงบุคคลผู้
โง่งเขลา มีวาจาเรียราย ไม่ปิดบัง
ความลับ ไม่สำรวมระวัง ไม่
ไตร่ตรอง เหมือนครุฑ ตามถึงเรา
ผู้ปณฺฑทรกษาคก ฉะนั้น.

๒๕๙. นรชนใดยินดีบอกมนต์ลับที่ตนควร
จะรักษา เพราะความหลง ภัยนั้น
ย่อมตามมาถึงนรชนนั้น ผู้มีมนต์อัน
แพรงพรายแล้วโดยพลัน เหมือน
ครุฑ ตามถึงเราผู้ปณฺฑทรกษาคก
ฉะนั้น.

๒๖๐. มิตรเทียมไม่ควรให้รู้ข้อความสำคัญ
อันควรปิด ถึงมิตรแท้แต่เป็นคนโง่ง
หรือเป็นคนฉลาด ประพฤติสิ่งไม่
เป็นประโยชน์ ก็ไม่ควรจะให้ความ
ลับเหมือนกัน.

๒๖๑. เราได้ถึง ความคุ้นเคยกับซีเปลือย
ด้วยเข้าใจว่า สมณะนี้ ชาวโลก

^๑ ฉ. ปณฺฑทรนาคษาคก.

^๒ อ. ภาสमान.

^๓ ซี. อ. อเจโล.

ตสุสาหมกฺขี วีวรี คุยฺหมตฺถํ
 อตีตมตฺโต กปณฺ^๑ รุทามิ.

เขานับถือ มีตนอันอบรมแล้ว ได้
 บอกเปิดเผยความลับแก่ฉัน มี
 ประโยชน์ล่วงเลยไป ร้องให้อยู่ ดุจ
 คนกำพร้าว่ะนั้น.

๒๖๒. ตสุสาหํ ปรมํ พุรฺหมุ คุยฺหํ
 วาจณฺหิมํ นาสกฺขี^๒ สยฺเมตฺถํ
 ตปฺปกฺขโต หิ ภยมาคตํ มม
 อตีตมตฺโต กปณฺ รุทามิ.

๒๖๒. ข้าแต่พญาครุฑผู้ประเสริฐ เราไม่
 ออจระวังความลับอย่างยิ่งนี้ แก่
 มันได้ เหตุนั้นภัยจึงมาถึงเราจาก
 สำนักของมัน เราได้ล่วงประโยชน์
 ร้องให้อยู่ ดุจคนกำพร้าว่ะนั้น.

๒๖๓. โย เว นโร สุหํ มณฺญมาโน
 คุยฺหมตฺถํ สํสฺติ ทุกฺกุลีเน
 โทสสา ภยา อถวา รากรตฺโต^๓
 ปลฺลิตฺตโต^๔ พาโล อสํสยํ โส.

๒๖๓. นรชนใดสำคัญว่า ผู้นี้ใจดีบอก
 ความลับกะคนมีสกุลทราม หรือ
 ว่ามีจิตกำหนดด้วยระคะ บอก
 ความลับ เพราะความโกรธเคือง
 เพราะความกลัว หรือเพราะความ
 รักใคร่ นรชนนั้นเป็นคนโง่ เป็น
 คนเสื่อมโทรม โดยไม่ต้องสงสัย.

๒๖๔. ทิโรกฺขวาโจ อสตํ ปวีญฺโจ
 โย สงฺกตฺตีสฺสุ มุทิตเรติ วากุญฺ

๒๖๔. คนใด ขอบกล่าววาจาภายนอก
 (ปากบอน) เข้าไประหว่างพวก

^๑ อี. กปโณ.

^๒ อี. นาสกฺขี.

^๓ ฉ. รากรตฺตา.

^๔ ฉ. ปลฺลิตฺตโต. อี. ปลฺลิตฺโต.

คุณสงวนศรี พรเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาสีวิโส ทุมมุโขตยาหุ ตํ นรํ
 อารา อารา สัมเม ตาทิสสมหา.

อัสัปบุรุษ ขอบกล่าวถ้อยคำในที่
 ประชุมชน นักปราชญ์เรียกคนนั้น
 ว่า ผู้มีปากชั่วร้าย คล้ายอสรพิษ
 ฟังระมัดระวังคนเช่นนั้นเสีย แต่
 ห่างไกล.

๒๖๕. อนนํ ปานํ กาสิกจหนนญจ
 มนาปิตุติโย มาลมุจจาทนญจ
 โอหาย กจจามุเส สพพกาเม
 สุปนฺณ ปาณูปคตาว ตยมหา.

๒๖๕. เราได้ละข้าวน้ำ และจุนจันทน์ของ
 ชาวกาสิ ทั้งสตรีเป็นที่เจริญใจ ทั้ง
 ดอกไม้ และเครื่องขโมทอาอันเป็น
 กามารมณ์ทั้งหมดไป ข้าแต่
 พญาครุฑ เราขอมอบชีวิตไว้กับ
 ท่าน.

๒๖๖. โภนิธ ตินฺณํ ครหํ อุเปติ
 อสมฺมิธ โลเก ปาณญ นาคราช
 สมโน สุปนฺโน อถวา ตวเมว
 ก็การณา ปณฺชรก คหิตโต.

๒๖๖. บรรดาเราทั้งสามในที่นี้ ใครหนอ
 จะเข้าถึงความดีเตียน ดูกรนาคราช
 เราทั้งหลายเป็นสัตว์มีชีวิตในโลกนี้
 สมณะ (ชีเปลือย) ครุฑ หรือท่าน
 เอง ควรจะได้รับความดีเตียน ดูกร
 ปันชระกะ เพราะเหตุไร ท่านจึง
 ถูกครุฑจับ.

๒๖๗. สมโนติ เม สมมตตุโต อโหสิ
 ปิโย จ เม มนสา ภาวิตตุโต
 ตสฺสาหมกฺขี วิวรี กุญฺหมตฺถํ
 อตีตมตฺโต กปณํ รุกามิ.

๒๖๗. ชีเปลือย เป็นผู้มัวอัธภาพอันเรา
 ยกย่องว่า เป็นสมณะ เป็นที่รัก
 ของเรา ทั้งเป็นผู้มัวอัธภาพ อันเรา
 สรรเสริญด้วยใจ เราจึงกล่าว

คุณสงวนศรี พรเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เปิดเผยความลับแก่เขา เราได้ล่วง
ประโยชน์ร้องให้อยู่ ดุจคนกำพริ้า.

๒๖๘. น จตฺถิ สตุโถ อมโร ปจฺพยา
ปณฺณาวีธา นตฺถิ น นินฺนิตฺตพฺพา
สจฺเจน จ^๑ ธมฺเมน ธิติยา ทเมน
อลพฺภมพฺยาหฺรตี นโร อิธ.

๒๖๘. ความจริงสัตว์ผู้ไม่ตาย ย่อมไม่มีใน
แผ่นดิน ชนิดของปัญญาที่ไม่ควร
ตำหนิ ย่อมไม่มี คนเราในโลกนี้
จะได้คุณวิเศษ อันไม่น่าได้ ก็ด้วย
สัจจะอย่างหนึ่ง ด้วยธรรมอย่างหนึ่ง
ด้วยธิดอย่างหนึ่ง ด้วยการทรมาน
อย่างหนึ่ง.

๒๖๙. มาตาปิตา ปฺรมา พนฺธวานํ
นาสฺส ตติโย อนุกมฺปกตฺถิ
เตสฺมปิ คฺยุหํ ปฺรมํ น สํเส
มนฺตสฺส เกทํ ปฺริสฺสงฺกมาโน.

๒๖๙. มารดาบิดา นับว่ายอดเยี่ยมแห่ง
เผ่าพันธ์ทั้งหลาย คนที่ ๓ อื่นจาก
มารดาบิดา ชื่อว่ามีความเอ็นดู
แก่บุตรนั้นก็หาไม่ คนอื่นผู้ฉลาด
เมื่อระแวงว่ามนต์จะแตก ก็ไม่ควร
แพร่งพรายความลับอันสำคัญ แม้
แก่มารดาบิดานั้น.

๒๗๐. มาตา ปิตา ภคินี ภาตโร จ
สหายา วา ยสฺส โหนฺติ สปกฺขา
เตสฺมปิ คฺยุหํ ปฺรมํ น สํเส
มนฺตสฺส เกทํ ปฺริสฺสงฺกมาโน.

๒๗๐. บุคคลเมื่อระแวงว่ามนต์จะแตก ไม่
พึงแพร่งพรายความลับ อันสำคัญ
แม้แก่พี่สาว น้องสาว และพี่ชาย
น้องชาย ผู้ร่วมมารดาบิดาเดียวกัน

^๑ ฉ. จสฺสโท น ทิสฺสตี.

หรือแกสหาย แก่ญาติฝ่ายเดียว
กับตน.

๒๗๑. ภริยา เจ ปุริสั วชฺชา
โกมารี ปิยภาณินี
ปุตฺตรูปยสุเปตา
ธาดิสงฺฆปุรุษตา
ตสฺสาปิ คฺยุหํ ปรมํ น สํเส
มนฺตสฺส เกทํ ปริสฺงฺกมาโน.

๒๗๑. ถ้าว่าภรรยาสามีปรกติพูดไพเราะ
ถึงพร้อมด้วยบุตรรูปสวย และ
ยศศักดิ์ ห้อมล้อมด้วยหมู่ญาติ จะ
ฟังกล่าวกะบุรุษ (ผู้สามีให้บอก
ความลับ) บุรุษเมื่อระแวงว่ามนต์
จะแตกไม่ควรแพร่งพรายความลับ
อันสำคัญ แม้แก่ภรรยา นั้น.

๒๗๒. น คฺยุหมตฺถํ วิวเรยฺย
รฺกฺเขยฺย นํ ยถา นิธี
น หิ ปาตุกโต สาธุ
คฺโยห อตุโถ ปชานตา.

๒๗๒. บุคคลไม่ควรเปิดเผยความลับ ควร
รักษาความลับนั้นไว้เหมือนรักษา
ขุมทรัพย์ ความลับถ้าใคร ๆ รู้เข้า
กระทำให้ปรากฏแล้ว ไม่ดีเลย.

๒๗๓. ธิยา คฺยุหํ น สํเสยฺย
อมิตฺตสฺส จ ปณฺชิโต
โย จามิเสน สหิโร
หทยตฺถโน จ โย นโร.

๒๗๓. บัณฑิตไม่ควรบอกความลับ แก่
หญิง แก่ศัตรู คนมุ่งอาฆิส และ
แก่คนมุ่งหมายล้วงดวงใจ.

๒๗๔. คฺยุหมตฺถมสมฺพุทฺธํ
สมฺโพชยติ โย นโร
มนฺตเกทฺทยา ตสฺส
ทาสฺกุโต ติตฺติกฺขติ.

๒๗๔. คนใด ให้คนโง่เขลาล่วงรู้ความลับ
ถึงเขาจะเป็นคนใช้ของคนนั้น ก็
จะต้องอดกลั้น เพราะกลัวความลับ
แตก.

คุณสงวนศรี พรเลิศ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จากคนผู้มีความลับเหล่านั้น เหมือน
คนผู้รักชีวิต เว้นไกลจากหมู่สัตว์
อสรพิษ ฉะนั้น.

๒๗๙. หิตฺวา ฆรํ ปพฺพชิตฺ อเจโล
นคฺโค มุณฺโฑ จรติ ฆาสเหตุ
ตมฺหิ นุโข วิวรี คุยฺหมตฺถํ
อตฺถา จ ธมฺมา อปคตมฺหา.

๒๗๙. เขาละเรือนแล้วบวชเป็นชีเปลือยไม่
นุ่งผ้า มีศีรชะอันโล้น เทียวไป
เพราะเหตุแห่งการกิน เราจึง
เปิดเผยความลับในเขาหนอ เรา
เป็นผู้ปราศจากประโยชน์ และ
ธรรมแล้ว.

๒๘๐. กถํโกโร โหติ สุปฺณนฺราช
กีสฺสิโล เกน วตฺน วตฺตํ
สมฺณเณ จรํ หิตฺวา มมายิตานิ
กถํโกโร สกฺคฺมฺเปติ จานํ.

๒๘๐. ข้าแต่พญาครุฑ บุคคลผู้ละสิ่งที่ยึด
ถือถือว่าเป็นของเรา แล้วมา
ประพบัติ เป็นนักบวช มีการ
ทำอะไร มีศีลอย่างไร ประพบัติ
พรตอย่างไร จึงจะชื่อว่าสมณะ
กระทำอย่างไร จึงจะเข้าถึงฐานะ
คือสวรรค์.

๒๘๑. หิริยา ติตฺติกุขาย ทเมน ขนฺดูติยา^๑
อกุโกธโน เปสฺสุณียํ ปหาย
สมฺณเณ จรํ หิตฺวา มมายิตานิ
เอวํ กโร สกฺคฺมฺเปติ จานํ.

๒๘๑. บุคคลละสิ่งที่ยึดว่าเป็นของเรา แล้ว
มาประพบัติเป็นนักบวช ต้อง
ประกอบด้วยความละอาย ความ
อดกลั้น ความฝึกล้น ความอดทน
เป็นผู้ไม่โกรธ ละวาจาเสื่อมเสีย

^๑ ฉ. ทเมนเปโต.

มุตตชช ตวั สพพยาติวโต
ถลุทเก โหหิ มยาภิกุตุโต.

เหนือภาคพื้น ปล่อยพญานาคไป
พร้อมก็บกล่าวว่า ดูกรนาคราช
ผู้มีล้นชั้ว วันนี้ท่านรอดพ้นล่วงภัย
ทุกอย่าง จงเป็นผู้อันเราคุ้มครอง
ทั้งทางบกและทางน้ำ.

๒๘๕. อาตงกนิ์ ยถา กุสโล ภิสกุโก
ปิปาสิทานัน รหโทว สีโต
เวสมิ ยถา หิมสิตฏฐิตานัน^๑
เอวมปิ เต สรณมหํ ภวามิ.

๒๘๕. หมอผู้ฉลาด เป็นที่พึ่งของคนไข้
ฉันใด ห้วงน้ำอันเย็นเป็นที่พึ่งของ
คนหิวกระหาย ฉันใด เรือนเป็นที่
พึ่ง ของคนถูกความเย็นของหิมะ
รบกวน ฉันใด แม้เราก็เป็นที่พึ่ง
ของท่าน ฉันนั้น.

๒๘๖. สทุธิ กตฺวา อมิตฺเตน
อนฺทฺชเชน ชลาพฺช
วิวริย ทาญํ ปสฺสสิ^๒
กุโต ตํ ภยามาคตํ.

๒๘๖. แนะนำท่านผู้ชลาพชชาติ ท่าน
แยกเขี้ยวมองดู เหมือนกระทำกับ
ศัตรูผู้อันชชชาติ ภัยนั้นจะมาจาก
ที่ไหน.

๒๘๗. สงฺเกถว อมิตฺตสฺมิ
มิตฺตสฺมิปิ น วิสฺสเส
อภยา ภยมุปฺปนฺนํ
อปี มฺลานิ กนฺตติ.

๒๘๗. ท่านพึงระวางในอมิตรไว้ แม้ใน
มิตรก็อย่าไว้วางใจ ภัยบังเกิดขึ้น
ได้จากที่ไม่มีภัย อนึ่ง มิตรย่อม
ตัดโค่นรากได้.

^๑ อ. หิมสิตริฎฐิตานัน.

^๒ ฉ. เสสิ.

๒๘๘. กณฺ์ ุ วิสุสเส ตยมุหิ
 เยนาสี กลโห กโต
 นิจุจยตเตน ฐาตพฺพํ
 โส ทิสพฺภิ น รชชติ.

๒๘๘. กระทำการทะเลาะ ด้วยผู้ใดแล้ว
 อย่างไม่เล้าหนอ จะควรวางใจใน
 ผู้นั้น ผู้ใดดำรงอยู่ด้วยการเตรียม-
 ตัวไว้เป็นนิตย์ ผู้นั้นย่อมไม่ยินดี
 กับศัตรูของตน.

๒๘๙. วิสุสสาสเย น จ ตํ วิสุสเสยฺย
 อสงฺกิตโต สงฺกิตโต จ ภเวยฺย
 ตถา ตถา วิญญู ปรกุกฺกเมยฺย
 ยถา ยถา ภาวํ ปโร น ชณฺณา.

๒๘๙. ฟังกระทำให้เขาวางใจ แต่อย่า
 วางใจเขา อย่าให้เขาระแวงตัว
 แต่ตัวฟังระแวงเขา ผู้อื่นจะไม่ทราบ
 ความเป็นไป ด้วยประการใด ๆ
 วิญญูชนฟังพยายาม ด้วยประการ
 นั้น ๆ.

๒๙๐. เต เทววณฺณนา^๑ สุขุมาลรฺูปา
 อุโภ สมา สุขยา ปุณฺณกฺขนฺธา
 อุปากมฺุ กรมฺปิย^๒ อเจลฺลํ
 มิสฺสีภฺูดา อสุสฺวาหาว นาคา.

๒๙๐. สัตว์ประเสริฐทั้งสองเหล่านั้น มีผิว-
 พรรณดุจดังเทพ มีรูปสุขุมาลชาติ
 มีทรวดทรงคล้ายกัน บริสุทธิดุจ
 กองแห่งบุญ เคล้าคลึงกันไป ดุจ
 ดั่งม้าเทียมรถ ได้จับมือพากัน
 เข้าไปหาซีเปลื้อง.

๒๙๑. ตโต หเว ปณฺุทรโก อเจลฺลํ
 สยเมวฺุปากมฺุม อิทํ อโวจ

๒๙๑. ลำดับนั้น พญานาคบัณฑิตจะ
 เข้าไปหาซีเปลื้อง ลำพังตนผู้เดียว

^๑ อี. เทวณฺณนี.

^๒ สี. กาทมฺพิย.

มุตตชชหํ สพฺพภยาตีวตฺโต
น หิ นฺน ตฺยหํ มนฺโส ปิยมหา.

ได้กล่าวคำนี้ว่า วันนี้ ข้าพเจ้า
รอดพ้นความตาย ล่วงภัยทั้งปวง
แล้ว ข้าพเจ้าคงไม่เป็นที่พอใจของ
ท่านแน่นอน.

๒๙๒. ปีโย หิ เม อาสิ สุปฺนฺนราชา
อัสสํ ปณฺทรเกน สจฺจํ
โส รากรตฺโต จ อกาสิ เอตฺ^๑
ปาปกมฺมํ สมฺปชาโน น โมหา.

๒๙๒. จริงอยู่ พญาสุบรรณราชเป็นที่รัก
ของเรา มากกว่าท่านปณฺทรกะ
ข้อนี้ เป็นความจริงโดยไม่ต้องสงสัย
แต่เรานั้นยินดีด้วยราคะ ได้ทำ
กรรมชั่วนี้ทั้งที่รู้ มิได้กระทำเพราะ
ความหลง.

๒๙๓. น เม ปิยํ อปฺปิยํ วาปิ โหติ
สมฺปสฺสโต โลกมิมํ ปรณฺจ
สุสณฺณตฺตานญฺหิ วยฺยชเนน
อสนฺณโต โลกมิมํ จราสิ.

๒๙๓. ความถือว่า สิ่งนี้เป็นที่รักของเรา
หรือไม่เป็นที่รักของเรา ย่อมไม่มี
แก่บรรพชิต ผู้พิจารณาเห็นโลกนี้
และโลกหน้า ก็ท่านเป็นผู้ไม่สำรวม
ประพฤติกว้างโลกนี้ ด้วยอาการ
(เพศ) ของผู้สำรวมดีทั้งหลาย.

๒๙๔. อริยาวกาโสสิ อนริโยว โหสิ^๒
อสนฺณโต สณฺณตสนฺนิกาโส
กณฺหาภิชาติโก^๓ อนริยรูป

๒๙๔. ท่านไม่ใช่อริยะเลย แต่ทำเป็น
เหมือนอริยะ ท่านไม่ใช่คนสำรวม
แต่ทำเป็นเหมือนคนสำรวม ท่าน

^๑ น. ...รตฺโตว อกาสิเมตฺ.

^๒ น. อนริโยวาสิ.

^๓ น. ชาติโกสิ.

ปาปํ พหุํ ทุจฺจริตํ อจฺจริ.

เป็นชาติคนเลวทราม ไม่ใช่คน-
ประเสริฐ ได้ประพฤติบาปทุจริต
เป็นอันมาก.

๒๙๕. อทฺถุจฺจสฺส ตฺวํ ทุพฺภิ
          ตุพฺภิ จ ปิสุณฺณํ จสิ
          เอเตน สจฺจวชฺเชน
          มฺหุชฺชา เต ผลตุ สตุตฺตธา.

๒๙๕. เฮ้ย คนประทุษร้าย ท่านเป็นผู้มัก
ประทุษร้ายต่อมิตรผู้ไม่ประทุษร้าย
และเป็นคนกล่าวคำส่อเสียด ด้วย
วาจาสัตย์นี้ ขอให้ศีรชะของท่าน
จงแตกออกเป็น ๗ ส่วน.

๒๙๖. ตสฺมา หิ^๑ มิตฺตทานํ น ทุพฺภิตพฺพํ
          มิตฺตตฺตพฺพโก หิ ปาปฺปิโย นตฺถิ อญฺโณ
          อาสิตฺตสฺสโต นินฺโหโต ปจฺพยา
          อินฺทสฺส วาภฺเยน หิ สํวโร หโต^๑ติ.

๒๙๖. เพราะเหตุนั้นแล ใคร ๆ จึงไม่ควร
ประทุษร้ายมิตร เพราะว่าผู้
ประทุษร้ายมิตรเป็นคนเลว จะหา
คนอื่นเลวกว่าไม่มี ซึ่งเปลี่ยถูก
อสรพิษกำจัดแล้ว ในแผ่นดิน ทั้งที่
เขาได้ปฏิญาณว่าสังวร ก็ถูกฆ่า
แล้ว ด้วยถ้อยคำของพญานาค”.

ปณฺฑรภชาตกํ อฏฺฐมํ.

ปณฺฑรภชาตค ที่ ๘.

---

^๑ ฉ. หิสทโท น ทิสฺสติ.

๘. ปณฺฑทรกษัตถกถณฺณา

(๕๑๘)

วิกิณฺณวณฺณติ อิทํ สตุถา
 เชตวเน วิหรนฺโต มุสวาทํ กตฺวา
 เทวทตฺตสฺส ปจฺวิปฺปเวสนํ อารพฺภ
 กถลสิ.

ตทา หิ สตุถา ภิกฺขุหิ ตสฺส
 อวณฺเณ กถิตะ “น ภิกฺขเว อิทาเนว
 ปุพฺพเปปี เทวทตฺโต มุสวาทํ กตฺวา
 ปจฺวี ปวิฏฺโฆเยว”ติ วตฺวา อติตํ
 อหริ

อติเต พาราณสิยํ พุรหุทตฺเต
 รชฺชํ กาเรนฺเต ปญฺจสทวณฺนิชา นาวาย
 สมฺมุทํ ปกฺขนฺทิตฺวา สตุตฺตเม ทิวเส
 อตฺติริทสฺสนิยา นาวาย สมฺมุทปฏฺเจ
 ภินฺนนาย จเปตฺวา เอกํ อวเสสา
 มจฺจกจฺจปภฺกฺขา อหฺลฺสุ. เอโก ปน
 วาตเวเคน กทฺมพิยปฏฺญํ นาม
 ปาปฺณิ. โส สมฺมุทโต อุตฺตริตฺวา

๘. พรณฺณาปณฺทรกษัตถก

(๕๑๘)

พระศาสดา เมื่อเสด็จประทับอยู่
 ในพระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภ
 พระเทวทัตกระทำมุสาวาทแล้ว เข้าไป
 สู่แผ่นดิน จึงตรัสชาดกนี้ว่า มีวจา
 เร็ยราย เป็นต้น.

แท้จริงในกาลนั้น เมื่อพวกภิกษุกล่าวโทษ
 พระเทวทัตแล้ว พระศาสดาตรัสว่า “ดูกร
 ภิกษุทั้งหลาย ไม่ใช่แต่บัดนี้เท่านั้น แม้
 ในชาติก่อนเทวทัตก็กระทำมุสาวาทเข้าไป
 สู่แผ่นดินเหมือนกัน” ทรงนำอดีตนิทาน
 มาว่า .

ในอดีตกาล เมื่อพระราชอาพรหมทัต
 เสวยราชสมบัติ ในพระนครพาราณสี
 พ่อค้า ๕๐๐ คน แล่นเรือไปยังมหาสมุทร
 ในวันที่ ๗ เมื่อเรืออยู่ในที่มองไม่เห็นฝั่ง
 ได้อัปปางในหลังสมุทรแล้ว ได้เป็นเหยื่อ
 ปลาและเต่าหมด เหลืออยู่เพียงคนเดียว.
 ฝ่ายคนเดียวที่เหลือนั้น ด้วยกำลังลมพัด
 ได้ถึงท่าช็อกทัมพิยะ. เขาครั้นขึ้นจาก

หจก.เลิศไพบูลย์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เนสํ อตฺถิ สกฺกณฺเณยฺยาถ นุโฆ ตุมฺเห
เอเต ปิยาเยมานา วีย ตํ การณํ
ปฺจฺจิดฺดู”ติ.

โส “สาธฺว”ติ สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา สฺปนฺน-
ราชา วณฺหิตฺวา ปกฺกนฺเต นาคราชาสฺส
อาคตกาเล วณฺหิตฺวา นิสินฺนํ นาค-
ราชานํ ปฺจฺจิดฺ. “นาคราชา สฺปนฺนนา
กิริ ตุมฺเห คณฺหนฺตา พหุ วินสฺสนฺติ
ตุมฺเห คณฺหนฺตา กถิ คณฺหิตฺุ น
สกฺโกนฺหิตฺิ”ติ. “ภนฺเต อิทํ อมฺหากํ
ตฺยหํ รหฺสฺสํ มยา อิมํ กถฺนฺเตน
ฉาติสงฺฆสฺส มรณํ อาหฺวํ โหติ”ติ.
กิ ปน ตฺวํ อาวุโส อยํ อญฺญสฺส
กถฺสฺสตี”ติ เอวํ สณฺเณ โหสิ นานํ
อญฺญํ กถฺสฺสามิ อตฺตนา ปน
ชานิตฺูกามตาย ปฺจฺจามิ ตฺวํ มยฺหํ
สทฺทหิตฺวา นิพฺภโย หุตฺวา กเถหิ”ติ.
นาคราชา “น กถฺมิ ภนฺเต”ติ
วณฺหิตฺวา ปกฺกามิ. ปฺนทิวเส ปฺจฺจิดฺ.
ตถापิสฺส น กถฺสิ.

อถ นํ ตติยทิวเส อาคณฺตุวา
นิสินฺนํ นาคราชานํ “อชฺช ตติโย

เหมือนประพตฺธิรักใคร่กับนาคนั้นแล้ว
ฟังอาจหรือหนอเพื่อถามเหตุนั้นได้”.

เขารับรองว่า “ได้” เมื่อพญาครุฑให้
หลีกไปแล้ว ในเวลาที่พญานาคมาถึง
จึงถามพญานาคผู้ให้แล้วนั่งลงว่า “ดูกร
พญานาค ได้ยินว่า พวกครุฑ เมื่อจับ
พวกท่าน ย่อมฉิบหายเป็นอันมาก ทำไม
เมื่อจับพวกท่าน จึงไม่สามารถจะจับได้”.
เขาตอบว่า “ข้าแต่พระคุณเจ้า ข้อนี้
เป็นความลึกลับแก่ท่าน ของพวกข้าพเจ้า
ข้าพเจ้าเมื่อกล่าวเหตุนี้ ย่อมนำความตาย
มาให้แก่หมู่ญาติข้าพเจ้า”. ซิเปลื่อย
กล่าวว่า “ดูกรอาวุโส ก็ท่านสำคัญว่า
‘คนเช่นนี้ จักบอกแก่คนอื่นหรือ’ เรา
จักไม่บอกแก่คนอื่น แต่เราถามเพราะ
ตนอยากรู้ ท่านเชื่อเราแล้วจะเป็น
ผู้ปลอดภัยจงบอกเถิด”. พญานาคกล่าวว่า
“ข้าพเจ้าบอกไม่ได้ พระคุณเจ้า” ให้
แล้วก็หลีกไป. ในวันรุ่งขึ้นเขาก็ถาม
พญานาค ก็ไม่ยอมบอกแก่เขาตามเดิม.

ครั้งนั้น ในวันที่ ๓ ซิเปลื่อยกล่าว
กะพญานาค ผู้มานั่งแล้วว่า “วันนี้ เป็น

คุณชาณชัย-คุณปนัดดา ยิ่งยงสมสวัสดิ์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทิวไส มม ปุจฉนุตสส กิมตถํ น
 กเถสี”ติ อาห. “ตุมะห อญฺฉสส
 อัจฺฉิขิสฺสตา”ติ ภยเน ภนฺเต”ติ.
 “กสฺสจฺจิ น กเถสฺสามิ นิพฺภโย
 กเถหี”ติ. “เตนหิ ภนฺเต อญฺฉสส
 มา กถยิตฺถา”ติ ปฏฺวิณฺณํ คเหตุวา
 “ภนฺเต มยํ มหฺนฺเต ปาสาณ
 คิลิตฺวา ภาริยา หุตฺวา นิปฺชฺชิตฺวา
 สุปฺณณานํ อาคมนกาเล มุขํ
 นิพฺพาเหตุวา ทนฺเต วิวริตฺวา สุปฺณณ
 ฑํสิตฺถํ อิจฺฉาม เต อาคนฺตฺวา
 อมฺหากํ สีลํ กณฺหนฺติ เตสํ อเมห
 ครุภาวเร หุตฺวา นิปฺนฺเน อุกฺุทริตฺถํ
 วายมนฺตานญฺเวย อุกํ โอตฺถรติ เต
 สีทนฺตา อนฺโต อุกฺเกยว มรฺนฺติ
 อิมินา การณฺเน พหุ สุปฺณณา
 วินสฺสนฺติ เตสํ อเมห กณฺหนฺตานํ
 กิ สีเสน คหิตฺเตน พาลา นงฺคุญฺเจ
 คเหตุวา อเมห เหมฺจาสีสเก กตฺวา
 คหิตํ โคจรํ มุขเน ฉชฺชทาเปตฺวา
 ลหุเก กตฺวา คนฺตํ สกฺโกนฺติ”ติ. อิติ
 โส อตฺตโน รหสฺสการณํ ตสฺส
 ทฺุสีลสฺส กเถสิ.

วันที่ ๓ เมื่อเราถาม เพราะเหตุไร จึง
 ไม่บอก”. พญานาคตอบว่า “ท่านผู้เจริญ
 เพราะกลัวว่า “ท่านจักบอกแก่คนอื่น”.
 ซึ่งเปลื้องกล่าวว่า “เราจักไม่บอกแก่ใคร ๆ
 ท่านปลอดภัย จงบอกเถิด”. พญานาค
 กล่าวว่า “ท่านผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้น ท่าน
 อย่าบอกแก่คนอื่นนะ” ครั้นรับปฏิญญา
 แล้ว บอกว่า “ท่านผู้เจริญ พวกผม
 กลืนก้อนหินใหญ่มีตัวหนัก นอนแล้ว
 เวลาครุฑมาก็ยื่นปากแยกเขี้ยว ต้องการ
 จะกัดครุฑ พวกครุฑมาถึงจับศีรษะ
 ของพวกข้าพเจ้าไว้ เมื่อมันพยายามจะ
 จุดข้าพเจ้า ซึ่งเป็นภาระหนักนอนอยู่ขึ้น
 น้ำก็ท่วมทับ พวกมันก็จมนตายในน้ำ
 นั้นเอง พวกครุฑเป็นอันมาก ย่อม
 พินาศไปเพราะเหตุนี้ เมื่อครุฑจะจับ
 พวกข้าพเจ้า ธุระอะไรจะจับที่ศีรษะ
 พวกครุฑโง่จับที่หางแล้ว กระทำพวก
 ข้าพเจ้าให้ศีรษะห้อยลง ให้ส้ารอกเหยื่อ
 ที่คาบด้วยปาก กระทำตัวให้เบา ก็ย่อม
 อาจบินไปได้”. พญานาคนั้น บอก
 เหตุลับของตน แก่คนทุศีลด้วยประการ
 ฉะนี้.

คุณชาญชัย-คุณปนัดดา ยิ่งยงสมสวัสดิ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรณคดีภาษาไทย ป-ท.๒๐-๒๒

อถ ตสฺมี ปกุกนฺเต สุปฺณฺนราชา
 อาคนฺตฺวา กทมฺพียํ อเจลฺลํ วนฺทิตฺวา
 “กึ ฆนฺเต ปุจฺฉิตฺ เต นาคราชสฺส
 คฺยฺหการณฺน”ติ อาห โส “อามาวุโส”ติ
 วตฺวา สพฺพํ เตน กถิตนียาเมเนว
 กเถสิ. ตํ สุตฺวา สุปฺณฺโณ “นาค-
 ราเชน อยฺตุตฺ กตฺ ฌาตีนํ นาม
 นสฺสนนียาโม ปฺรสุส น กเถตพฺโพ
 โหตุ มยา อชฺเชว สุปฺณฺนวาตํ
 กตฺวา ปจฺมํ เอตเมว คเหตุํ วัฏฏฺตี”ติ,
 สุปฺณฺนวาตํ กตฺวา ปณฺทรกนาค-
 ราชา นํงคฺกุเจน คเหตุวา
 เหฏฺฐาสีสํ กตฺวา คหิตํ โคจฺรํ
 ฉชฺฐาเปตฺวา อุปฺปตฺติวา อากาสํ
 ปกฺขนฺทึ. ปณฺทโร อากาเส เหฏฺฐาสีสํ
 โอลมฺพฺนโต “มยว มม ทฺกฺขํ
 อภตฺน”ติ ปรีเทวนฺโต อาห

๒๕๘. “วิกิณฺณวาจํ อนิคุยฺหมนฺตํ
 อสณฺณตํ อปริจฺกฺขิตารํ
 ภยฺนตฺมเนวติ สยํ อโพธิํ
 นาคํ ยถา ปณฺทรกํ สุปฺณฺโณ.

ลำดับนั้น เมื่อพญานาคหลีกไปแล้ว
 พญาครุฑก็มาถึง ไหว้ซึ่งเปลี่ยยกทัมพียะ
 กล่าวว่่า “ท่านผู้เจริญ ท่านถามเหตุลึกลับ
 พญานาคแล้วหรือ”. เขาตอบว่่า “เออ
 ถามแล้ว อาวุโส” จึงบอกเรื่องทั้งหมด
 โดยทำนองที่พญานาคกล่าวนั้นแหละ.
 พญาครุฑฟังคำนั้นแล้วคิดว่า “พญานาค
 กระทำการอันไม่ควร ธรรมดาเรื่องความ
 ฉิบหายของพวกญาติ ไม่ควรบอกแก่
 คนอื่น เขาละในวินนี้เอง เราควรจะทำ
 ลมสุบรรณโฉบลงจับเอานาคตัวนี้แหละ
 เป็นปฐม” กระทำลมสุบรรณแล้ว จับ
 พญานาคทางขนดหาง กระทำศีรชะ
 ห้อยลง แล้วให้สำรอกเหยื่อที่คาบไว้
 จึงโฉบขึ้นบินไปสู่อากาศ. บัณทรนาค
 ก็ห้อยศีรชะลงในอากาศ เมื่อจะ
 คร่ำครวญว่่า “เราเองนำทุกข์มาให้แก่
 เรา” จึงกล่าวว่่า

๒๕๘. “ภยฺตนเอง ย่อมตามมาถึงบุคคล
 ผู้โง่เขลา มีวาจาเรี่ยราย ไม่ปิดบัง
 ความลับ ไม่สำรอมระวัง ไม่
 ไตร่ตรอง เหมือนครุฑตามถึงเรา
 ผู้บัณทรนาค ฉะนั้น.

คุณชายชัย-คุณปนัดดา ยิ่งยงสมสวัสดิ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๕๙. โย คุยมหุต์ ปริรทญญัย
 โมหา นโร สัสติ หาสมาโน
 ตัม ภิณฺหมนฺตํ ภิยมนฺเวติ ชิปฺปิ
 นาคํ ยถา ปณฺฑรทกํ สุปณฺโณ.

๒๕๙. นรชนใดยินดีบอกมนต์ลับที่ตนควร
 จะรักษา เพราะความหลง ภัยนั้น
 ย่อมตามถึงนรชนนั้น ผู้มีมนต์อัน
 แพร่งพรายแล้ว โดยพลัน เหมือน
 ครุฑ ตามถึงเราผู้ปัณฑรกษัตริย์
 ฉะนั้น.

๒๖๐. นานุมิตฺโต คุรุ อตุถํ
 คุยุหํ เวทิตุมรหติ
 สุมิตฺโต จ อสมฺพุทฺธํ
 สมฺพุทฺธํ วา อนตฺตวา.

๒๖๐. มิตรเทียม ไม่ควรให้รู้ข้อความ
 สำคัญ อันควรปิด ถึงมิตรแท้แต่
 เป็นคนโง่เขลา หรือเป็นคนมีปัญหา
 ประพฤติสิ่งไม่เป็นประโยชน์ ก็ไม่
 ควรจะให้ความลับเหมือนกัน.

๒๖๑. วิสฺสาสมาปชฺชชี อหํ อเจลํ
 สมณฺเณ อยํ สมฺมโต ภาวิตฺตฺโต
 ตสฺสาหมกุชชี วิวรี คุยมหฺตฺตํ
 อตฺติมตฺตฺโต กปณฺ รุทามิ.

๒๖๑. เรา ได้ถึงความคุ้นเคยกับชีเปลือย
 ด้วยเข้าใจว่า สมณะ ชาวโลกเขา
 นับถือ มีตนอันอบรมแล้ว ได้บอก
 เปิดเผยความลับแก่ฉัน มีประโยชน์
 ล่วงเลยไป ร้องให้อยู่ ดุจคนกำพร้าว
 ฉะนั้น.

๒๖๒. ตสฺสาหํ ปุริมํ พุรหม คุยุหํ
 วาจญฺหิมํ นาสกุชชี สยฺเมตฺตํ
 ตปฺปทฺชโต หิ ภิยมาคตํ มม
 อตฺติมตฺตฺโต กปณฺ รุทามิ.

๒๖๒. ข้าแต่พญาครุฑผู้ประเสริฐ เราไม่
 ออจระวังความลับอย่างยี่งนี้ แก่
 มันได้ เหตุนั้นภัยจึงมาถึงเราจาก
 สำนักของมัน เราได้ล่วงประโยชน์
 ร้องให้อยู่ ดุจคนกำพร้าว ฉะนั้น.

คุณไพจิตร ฉีสกุล

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๖๓. โย เว นโร สุหัม มณฺญมาโน
 คุญฺหมตฺถํ สํสฺติ ทฺถกฺกุสฺสีเน
 โทสสา ภยา อถวา ราครตฺโต
 ปรลฺลิตฺตฺติโต พาโล อสฺสยํ โส.

๒๖๔. ติโรกฺขวาโจ อสฺตํ ปวิฏฺฐโจ
 โย สงฺกตฺตีสฺสุ มุทฺติเรติ วากุญฺ
 อาสีวิโส ทุมฺมุโขตฺตยาหุ ตํ นรํ
 อารา อารา สยฺเม ตาทิสฺมุหา.

๒๖๕. อนนฺํ ปานํ กาสิกจฺนฺทนฺญจ
 มนาปิตฺติโย มาลมฺจุฉาทนฺญจ
 โอหาย คุจฺฉามุหเส สพฺพกาเม
 สฺสุปฺนฺณ ปาณฺุปกตาว ตยมฺมหา”ติ.

ตตฺถ วิกฺกิตฺตวาชฺนฺติ ปตฺตตฺตวณฺํ.
 อนิคุญฺหมนฺตฺตฺติ อปฺปฏิจฺฉนฺนมนฺตํ
 อสฺสณฺตฺตฺติ กายทฺวาราทินิ รกฺขิตฺตุ
 อสฺสโกณฺตํ.

๒๖๓. นรชนใด สำคัญว่าผู้นี้ใจดี บอก
 ความลับกะคนมีสกุลทราวม หรือมี
 จิตกำหนดด้วยราคะ บอกความลับ
 เพราะความโกรธเคือง เพราะ
 ความกลัว หรือเพราะความรักใคร่
 นรชนนั้นเป็นคนโง่ เป็นคนเสื่อม-
 โทรม โดยไม่ต้องสงสัย.

๒๖๔. คนใด ชอบกล่าววาจาภายนอก
 (ปากบอน) นับเข้าในอัสถบุรุษ
 ชอบกล่าวถ้อยคำ ในที่ประชุมชน
 นักปราชญ์เรียกคนนั้นว่า ผู้มีปาก
 ชั่วร้ายคล้ายอสรพิษ ฟังระมัด-
 ระวังคนเช่นนั้นเสียแต่ห่างไกล.

๒๖๕. เราได้ละข้าวน้ำ และจุนจันทน์ของ
 ชาวากาสี ทั้งสตรีเป็นที่เจริญใจ ทั้ง
 ดอกไม้ และเครื่องชโลมทอาอันเป็น
 กามารมณ์ทั้งหมดไป ข้าแต่พญา-
 ครุฑ เราขอมอบชีวิตไว้กับท่าน”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า วาจา
 เร็วร้าย ได้แก่วาจาแฝไป. คำว่า ไม่
 ปกปิดความลับ ได้แก่ ไม่ปกปิดความคิด
 เกี่ยวกับความลับ. คำว่า ไม่สำรวจมระวัง

คุณไพจิตร ลีสกุล

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ได้แก่ ไม่สามารถรักษาทวารทั้งหลาย มีกายทวารเป็นต้น.

อปริงกัจฉิตารนุติ อัย มยา กถิตมณฺฑ์ รกฺขิตุํ สกฺขิสฺสตีติ น สกฺขิสฺสตีตี ปุคฺคัลลํ โอลเเกตุํ อูปริงกัจฉิตุํ อสฺสโกนฺฑ์.

คำว่า **ไม่ไตร่ตรอง** ความว่า ไม่สามารถตรวจดู คือเข้าไปกำหนดบุคคลว่า บุคคลนี้จักอาจ หรือไม่อาจ รักษา มนต์ที่เราบอกให้.

ภยํ ตมฺนเวตีตี อิเมหิ จตุหิ องฺเคหิ สมฺนฺนาคตฺ. อโพทฺทฺนุติ นิปฺปญฺญํ ปุคฺคัลลํ สยํ กตฺเมว ภยมนฺเวติ ยถา มํ ปณฺฑุทฺรกํ นาคํ สุปฺปณฺโณ อนฺวาคโตติ.

คำว่า **ภัยย่อมตามเขา** ความว่า เขาผู้ประกอบด้วยองค์ ๔ ประการเหล่านี้ (ภัยย่อมตามมา). คำว่า **โจรเขลา** ได้แก่ บุคคลผู้ไม่มีปัญญา ภัยที่ตนเองกระทำ ใวนั้นแหละ ย่อมตามมา เหมือนครุฑติดตามเราผู้เป็นนาคชื่อปณฺฑุทฺระ.

สํสติ หาสฺมานนฺติ รกฺขิตุํ อสมฺตถสฺส ปาปปุริสฺสส หาสฺมานนํ กถเอตี. นานุमितฺโตติ อนฺวตฺตณฺมตฺเตน โย มิตฺโต น ททฺยเนน โส คุยฺหํ อตฺถํ ชานิตุํ นารหตีตี ปรีเทวตี.

คำว่า **ยินดีบอก** ได้แก่อินดีกล่าวกับคนชั่วซึ่งไม่สามารถรักษา. คำว่า **มิตรเทียม** ความว่า พญานาคคร่ำครวญว่า มิตรใดกล่าวด้วยเพียงคล้อยตาม ไม่ได้กล่าวด้วยน้ำใจ มิตรนั้น ไม่สมควรรู้ความลับ.

อสมฺพุทฺทฺนุติ อสมฺพุทฺทฺธํ อชานนฺโต อูปฺปญฺโญติ อตฺถเ. สมฺพุทฺทฺนุติ สมฺพุทฺทฺธํ ชานนฺโต สปฺปญฺโญติ อตฺถเ.

คำว่า **โจ** ได้แก่ ไม่ตรัสรู้ คือไม่รู้ อธิบายว่า ไม่มีปัญญา. คำว่า **ฉลาด** ได้แก่ ตรัสรู้ คือรู้ อธิบายว่า มีปัญญา.

คุณศรีลักษณ์ ศรีเมือง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิทํ วุตตํ โหติ โยปิ สุขุทโย
มิตฺโต वा อมิตฺโต वा อปฺปญฺโณปิ
วา สปฺปญฺโณปิ वा โย อนตฺตวา
อนตฺตจโร โสปี คฺยุหํ เวเทตฺถ
นารหเตติ.

มีคำอธิบายดังนี้ แม้บุคคลใดใจดี เป็น
มิตรก็ตาม ไม่เป็นมิตรก็ตาม แม้ไม่มี
ปัญญาก็ตาม ถึงมีปัญญาก็ตาม บุคคลใด
ไม่มีประโยชน์ คือไม่ประพฤติประโยชน์
แม้บุคคลนั้น ก็ไม่สมควรจะรู้ความลับ.

สมโณ อยฺหฺนฺติ อโย สมโณติ จ
โลกสมฺมโตติ จ ภาวิตฺตโตติ จ
มณฺเฑมาโน อหํ เอตสฺมี วิสฺสาสมปฺชฺซี.

คำว่า **ชีเปลือยนี้เป็นสมณะ** ความว่า
เราสำคัญว่า ชีเปลือยนี้เป็นสมณะ ชาว
โลกยกย่องแล้ว และมีตนอบรมดีแล้ว จึง
ถือความวางใจในสมณะนี้.

อกฺขินฺนฺติ กเถสี. อตีตฺตโตติ อตีตฺตโต
อติกฺกนฺตฺตโต หุตฺตวา อิทานิ กปณฺ
รฺุทามิตี ปริเทเวติ.

คำว่า **บอก** ได้แก่ กล่าว. คำว่า **ล้วง**
ประโยชน์ ความว่า พญานาคคร่ำครวญ
ว่า เราเสียประโยชน์ คือ เป็นผู้ก้าวล่วง
ประโยชน์ ร้องให้ดูจคนกำพร้าในบัดนี้.

ตสฺสาติ ตสฺส อเจลสฺส. พุรฺหมฺมตี
สฺสุณฺณํ อาลปตี. สยเมตฺถนฺติ อิมํ
คฺยุหฺวาจํ รหสฺสการณํ รกฺขิตฺถํ นาสกฺขี.

คำว่า **ตสฺส** คือ ชีเปลือยนั้น. พญานาค
เรียกพญาครุฑว่า **ตุกรพรม**. คำว่า
สำรวจ ได้แก่เราไม่อาจรักษาเราจลับ
คือเหตุอันลี้ลับนี้.

ตปฺปกฺขโต หีติ อิทานิ อิทํ ภโย
มม ตสฺส อเจลสฺส ปกฺขโต โภฏฺฐาสาโต
สนฺติกา อาคตํ อิติ อตีตฺตโต กปณฺ
รฺุทามิตี.

คำว่า **จากฝ่ายเขาเอง** ความว่า บัดนี้
ภัยนี้มาถึงเราแล้ว จากฝ่ายคือจากส่วน
นี้ได้แก่ จากสำนักของเขา คือชีเปลือย
เราเสียประโยชน์ ร้องให้อยู่ดูจคนกำพร้า
ด้วยประการฉะนี้.

คุณศรีลักษณ์ ศรีเมือง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สุทนต์ สุโท เม ยนต์
มณฺญมาโน. **ทุกกุลีเนติ** อกุลเช นิเจ.

คำว่า **ใจดี** คือสำคัญว่า สมณะนี้มีใจดี
ต่อเรา. คำว่า **สกุลทราม** ได้แก่ เกิด
ในคนไม่มีสกุล คือสกุลต่ำช้า.

โทสาติ เอเตหิ โทสาทีหิ การณหิ
โย เอวรูปํ คุยหิ สัสติ โส พาลो
อัสสยํ ปลลตฺถิตโต ปริวตเตตฺวา ปาปีโต
หโตเยว นามาติ อตฺถโณ.

คำว่า **โกรธเคือง** ความว่า บุคคลใด
กล่าวความลับเห็นปานนั้น เพราะเหตุ
ทั้งหลาย มีความขัดเคืองเป็นต้นเหล่านี้
บุคคลนั้นเป็นคนโง่ เป็นคนทรุดโทรม
หมุนไปถึงความเลวทราม ชื่อว่าเสื่อมแล้ว
นั้นแล โดยไม่ต้องสงสัย.

ติโรกฺขวาโจติ อตฺตโน ยํ วาจํ
ภาสิตุกาโม ตสฺสา ติโร กตตฺตา
อปฺปฏิจฺจนฺนวาโจ. **อสนํ ปริฏฺโงติ**
อสนปฺปริสํ อนุตฺรํ ปริฏฺโง อสนปฺปริเสสฺ
ปฺริยาปนฺโน.

คำว่า **ขอบกล่าววาจาภายนอก**
ความว่า ชื่อว่ามีวาจาไม่ปกปิด เพราะ
ความกระทำวาจาที่ตนใครจะพูดไว้ใน
ภายนอก. คำว่า **เข้าไประหว่างอสนบุรุษ**
คือเข้าไปในระหว่างอสนบุรุษทั้งหลาย
ได้แก่ นับเนื่องในพวกอสนบุรุษ.

สงฺกตีสฺ มฺุทฺธิเรตฺติ โย เอวรูปํ ปเรสํ
รหฺสสํ สุตฺตวาว ปฺริสมชฺเฒสฺ อสฺสเกน
อสุกํ นาม กตํ วา วุตฺตํ วาติ
วากุยํ อุกฺทฺิเรติ ตํ นรํ อาสีวิโส
ทุมฺมุโข ปุติมุโขติ อาหุ ตาทิสฺมุหา
ปฺริสา อารา อารา สยฺเม ทูโรโต
ทูโรโตว วิรเมยฺย ปฺริวชฺเชยฺย นนฺติ

คำว่า **เปล่งวาจาในที่ประชุมชน** คำว่า
นรชนใดเห็นปานนั้น ได้ฟังความลับ
ของคนเหล่าอื่นเท่านั้น ก็เปล่งวาจาใน
ท่ามกลางบริษัทว่า คนโน้นกระทำการ
ชื่อโน้น หรือคนโน้นกล่าวคำชื่อโน้น
นักปราชญ์ เรียกนรชนนั้นว่า อสรพิษ
มีปากขั่ว คือปากเสีย ฟังระวังจากคน

คุณศรีลักษณ์ ศรีเมือง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อตฺโต.

เช่นนั้นเสียแต่ห่างไกล คือพึงเว้น ได้แก่ง
งดเว้นเขาเสียแต่ไกลแสนไกล.

มัลลมุจฺฉาตฺตญฺจาติ มัลลญฺจ ทิพฺพํ
จตุชฺชาติยคณฺฐญฺจ อฺจุฉาตฺตญฺจ.
โอหยาติ เอเต ทิพฺพพณฺนาทโย
สพฺพกาเม อชฺช มยฺ โอหยา จตุเทตฺวา
กมิสฺสาม.

คำว่า ดอกไม้และเครื่องชะโลมทา
ความว่า ดอกไม้อย่างหนึ่ง เครื่องหอม
อันเกิดจากชาติสี่อย่างหนึ่ง เครื่อง
ชะโลมทาอย่างหนึ่งซึ่งเป็นทิพย์. คำว่า
ละ ความว่า เราละ คือทอดทิ้งกาม
ทั้งปวง มีข้าน้ำอันเป็นทิพย์เป็นต้น
เหล่านี้ไปในวันนี้.

สุปฺปณฺณปาณฺณุปคตาเว ตยฺมหาติ โภ
สุปฺปณฺณ ปาเนหิ อุปคตาเว เต
อมฺหากํ สรณํ โน โหหิตี.

คำว่า ข้าแต่พญาครุฑ เรามอบชีวิตไว้
กับท่านแล้ว ความว่า ข้าแต่พญาครุฑ
ผู้เจริญ เรามอบชีวิตไว้กับท่านแล้ว ท่าน
จงเป็นที่พึ่งของเราได้หรือไม่.

เอวํ ปณฺฑรโก อากาเส
เหฏฺฐาสีสโก โอลมฺพนฺโต อฏฺฐหิ
คาถาหิ ปรีเทวิ. สุปฺปณฺโณ ตสฺส
ปรีเทวนสฺสทํ สุตฺวา “นาคราชา
อตฺตโน รหสฺสํ อเจลกสฺส กเตตฺวา
อิทานิ กิमतฺถํ ปรีเทวสี”ติ ตํ ครหิตฺวา

พญานาคปันทรกะ มีศีรชะลง
เบื้องล่างห้อยไปในอากาศ คร่ำครวญ
ด้วยคาถา ๘ คาถาอย่างนี้. พญาครุฑ
ได้ยินเสียงคร่ำครวญของนาคอย่างนี้แล้ว
จึงติเตียนนาคนั้นว่า “ดูกรพญานาค ท่าน
กล่าวความลับของตนแก่ซีเปลือย แล้ว
มาคร่ำครวญ เพื่อประโยชน์อะไรใน
บัดนี้” แล้วกล่าวคาถาว่า

คุณศรีลักษณ์ ศรีเมือง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๖๖. “โกนฺธิธฺ ติณฺณํ ករំ ខុបេតិ
 ខស្មីរិច លោកេ ឋាន្តោ នាករាធម៌
 សមណេ សុបណ្ណេណ ខត្តោ តុវមោ
 កិការណោ ឋន្តរក កតិចៃ” ติ.
 คากมาห.

ตตถ กอนฺธิธาติ อธิ อเมหฺสุ ติสฺ
 ขนฺสุ โก หนฺ อตฺถิ.

อสุมิธาติ เอตถ อธิธาติ นิปาตมตฺตํ
 อสมิ โลเกติ อตฺถโก. ฌานญฺติ
 ฌานญฺโต. อกฺวา តុវមោ តិ ខុតា
 តុវមោ.

ตตถ สมณํ ตาว มา กรห โส ธิ
 อกฺปาเยน รหฺสฺสํ ปรุจฺฉิ สฺพณฺณมฺปิ
 มา กรห อหํ ธิ ติว ปรุจฺจตฺติโกว.

ปณฺฑรก คทิตฺติ สมฺม ฌนฺฑรก
 อหํ กิการณฺวา สฺพณฺณเนน คทิตฺติ
 จินฺเตตฺตวา ปรน อตฺตานมฺวา ករិ.

๒๖๖. “บรรดาเราทั้ง ๓ ในที่นี้ ใครหนอ
 จะเข้าถึงความดีเตียน ดูกรนาคราช
 เราทั้งหลายเป็นสัตว์มีชีวิตในโลกนี้
 สมณะ (ซึ่งเปลือย) ครุฑ หรือท่าน
 เอง ควรจะได้รับความดีเตียน
 ดูกรปณฺฑรกะ เพราะเหตุไร ท่าน
 จึงถูกครุฑจับ”.

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า ใครหนอ
 ในที่นี้ ความว่า บรรดาเราทั้งหลาย
 คือ คนทั้ง ๓ ในที่นี้ใครหนอมีอยู่.

คำว่า อธิ ในคำว่า อสุมิธฺ นี้ เป็นเพียง
 นิบาต อธิบายว่า ในโลกนี้. คำว่า
 ฌานญฺ ติได้แก่สัตว์มีชีวิต. คำว่า อกฺวา
 តុវមោ ความว่า หรือว่า ท่านเอง.

เนื้อความในคานถานั้นว่า ท่านอย่าด่วน
 ดีเตียนสมณะก่อน เพราะสมณะนั้น ถ้าม
 ความลับโดยอุบาย อย่าดีเตียนแม้ครุฑ
 เพราะเราเป็นข้าศึกท่านโดยตรง.

คำว่า ดูกรปณฺฑรกะ ท่านถูกจับ ความว่า
 ดูกรสหายปณฺฑรกะ แต่เราคิดว่า
 เพราะเหตุอะไรท่านจึงถูกครุฑจับได้ แล้ว
 ดีเตียนตนนั้นแหละ.

คุณบุปผา ภาวิตรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตยา หิ รหสฺสํ กถนุเตน อุตตนาว
อุตตโน อนตุโถ กโตติ อยเมตถ
อิธิปฺปาโย.

อธิบายความในคาถานี้ดังนี้ เพราะว่า
ท่านเมื่อกล่าวความลับ ตนเองนั้นแล
กระทำความพินาศแก่ตน.

ตํ สุตฺวา ปณฺฑรโก คากมาห

พญานาคบัณฑิตพระ ครั้นสดับ
คำนั้นแล้ว จึงกล่าวคาถาว่า

๒๖๗. “สมโณติ เม สมฺมตฺตโต อโหสิ
ปิโย จ เม มนสา ภาวิตฺตโต
ตสฺสาหมกฺขี วิวรี คฺยุหมตฺถํ
อตีตมตฺถโถ กปณฺ รุทามิ”ติ.

๒๖๗. “ซีเปลือยเป็นผู้มีอัธภาพ อันเรา
ยกย่องว่าเป็นสมณะ เป็นที่รัก
ของเรา ทั้งเป็นผู้มีอัธภาพ อันเรา
สรรเสริญด้วยใจ เราจึงกล่าว
เปิดเผยความลับแก่เขา เราได้ล่วง
ประโยชน์ร้องให้อยู่ ดูจคนกำพรว้า”.

ตตฺถ สมฺมตฺตโตติ โส สมโณ
มยฺหํ สปฺปุริโส อยฺนติ สมฺมตฺสภาโว
อโหสิ. ภาวิตฺตโตติ สมฺภาวิตฺสภาโว
จ เม อโหสิ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มีอัธภาพ
อันเรายกย่อง ความว่า เราได้ยกย่อง
สมณะนั้นว่า ผู้นี้เป็นสัปปุรุษ. คำว่า
มีอัธภาพอันเราส่งเสริม ความว่า และ
เขาได้เป็นผู้มีสภภาพอันเราสรรเสริญ.

ตโต สุปณฺโณ จตฺสฺโส คากา
อภาสิ.

ลำดับนั้น พญาครุฑได้กล่าว ๔
คาถาว่า

๒๖๘. “น จตฺถิ สตฺโต อมโร ปจฺพฺยา
ปญฺญาวิธา นตฺถิ น นินฺทิตฺพฺยา
สจฺเจน จ ธฺมเมน ธิติยา ทเมน
อลพฺภมพฺยาหฺรตี นโร อิธ.

๒๖๘. “ความจริงสัตว์ผู้ไม่ตาย ย่อมไม่มี
ในแผ่นดิน ชนิดของปัญญาที่ไม่ควร
ตำหนิ ย่อมไม่มี คนเราในโลกนี้
จะได้คุณวิเศษ อันไม่น่าได้ ก็ด้วย

คุณบุปผา ภาฬิวดี
สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สัจจะอย่างหนึ่ง ด้วยธรรมอย่างหนึ่ง
ด้วยธิดีอย่างหนึ่ง ด้วยทมะอย่าง-
หนึ่ง.

๒๖๙. มาตาปิตา ปรมมา พนุชวานัน
นาสส ตติโย อนุกรมุปกตติ
เตสมปิ คยุหัง ปรมัน น สเส
มนุตสส เกทัง ปริสุงกมาโน.

๒๖๙. มารดาบิดา จัดว่ายอดเยี่ยมแห่ง
เผ่าพันธุ์ทั้งหลาย คนที่ ๓ อื่นจาก
มารดาบิดา ชื่อว่ามีความเอ็นดูแก่
บุตรนั้น ก็หาไม่ คนอื่นผู้ฉลาด
เมื่อระแวงว่ามนต์จะแตก ก็ไม่ควร
แพร่งพรายความลับอันสำคัญ แม้
แก่มารดาบิดานั้น.

๒๗๐. มาตาปิตา ภคินี ภาดโร จ
สหยา วา ยสส โหนติ สปกขา
เตสมปิ คยุหัง ปรมัน น สเส
มนุตสส เกทัง ปริสุงกมาโน.

๒๗๐. บุคคล เมื่อระแวงว่ามนต์จะแตก
ไม่พึงแพร่งพรายความลับอันสำคัญ
แม้แก่พี่สาว น้องสาว และพี่ชาย
น้องชาย ผู้ร่วมมารดาบิดาเดียวกัน
หรือแก่สหยา แก่ญาติฝ่ายเดียว
กับตน.

๒๗๑. ภริยา เจ ปุริสั วชฺชา
โกมารี ปิยภาณินิ
ปุตฺตรูปยสุเปตา
ฉาติสุงมปุรกุชตา
ตสฺสาปิ คยุหัง ปรมัน น สเส
มนุตสส เกทัง ปริสุงกมาโน”ติ.

๒๗๑. ถ้าว่าภรรยาสามีปรกติพูดไพเราะ
ถึงพร้อมด้วยบุตรรูปลสวย และ
ยศศักดิ์ ห้อมล้อมด้วยหมู่ญาติ จะ
พึงกล่าวกะบุรุษ (ผู้สามีให้บอก
ความลับ) บุรุษเมื่อระแวงว่ามนต์
จะแตก ไม่ควรแพร่งพราย

คุณบุปผา ภาณีวดี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ความลับอันสำคัญ แม้แก่ภรรยา
นั้น”.

ตตถ อมโรติ อมรณสภาโว
สตโต นาม นตฺถิ. **ปญฺญาวิธา นตฺถิตฺติ**
นกาโร ปทสนฺธิกาโร ปญฺญาวิธา อตฺถิตฺติ
อตฺถเ. อิทํ วุตฺตํ โหติ นาคราช
โลก อมโรปิ นตฺถิ ปญฺญาวิธาปิ
อตฺถิ สา อญฺเฆสํ ปญฺญาโกฏฺฐาส-
สงฺฆาตา ปญฺญาวิธา อตฺตโน ชีวิตเหตุ
น นินฺหิตพฺพาติ.

อถวา **ปญฺญาวิธาติ** ปญฺญาสทิสสา น
นินฺหิตพฺพา นาม อญฺญา ฆมฺมุชาติ
นตฺถิ ตํ กสมฺมา นินฺหิตีตฺติ.

เยสํ ปน **ปญฺญาวิธึ** น
นินฺหิตพฺพนฺตฺปิ ปาโห เตสํ อุกฺกเมว.

สจฺเจนาติ อาทิสฺ วจิสฺสจฺเจน จ
สจฺจริตฺตมฺเมน จ ปญฺญาสงฺฆาตาย
ชิตฺติยา จ อินฺทฺริยทฺเมน จ อลพฺภํ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **ผู้ไม่ตาย**
ความว่า ขึ้นชื่อว่าสัตว์ผู้มีความไม่ตาย
ย่อมไม่มี. น อักษร ในคำว่า **ปญฺญาวิธา**
นตฺถิ กระทำการเชื่อมบท. อธิบายว่า
ปัญญาต่างชนิดมีอยู่ มีคำกล่าวอธิบาย
ดังนี้ ดูกรนาคราช สัตว์ผู้ชื่อว่าไม่ตาย
ไม่มี ในโลก ปัญญาต่างชนิดมีอยู่ ปัญญา
ต่างชนิด กล่าวคือส่วนของปัญญาของ
ชนเหล่าอื่นนั้น ไม่ควรตำหนิ เพราะเหตุ
ชีวิตของตน.

อีกอย่างหนึ่ง คำว่า **ปญฺญาวิธา**
ความว่า ธรรมชาติอย่างอื่น ชื่อว่า
ไม่ควรตำหนิเช่นกับปัญญา ย่อมไม่มี
เพราะเหตุไร ท่านจึงตำหนิปัญญานั้น.

ส่วนบาลี ของคำเหล่านี้ว่า **ปญฺญาวิธึ**
น นินฺหิตพฺพ เนื้อความของคำเหล่านั้น
ตรงกันนั้นแล.

ในคำว่า **สจฺเจน** เป็นต้น อธิบายว่า
คนในโลกนี้จะได้บรรลุ คือนำมาซึ่งคุณ
อันวิเศษ กล่าวคือสมบัติ ๘ มรรคผล

คุณบุพผา ภาฬิวดี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทุลลภี อฏฐสมปตติมคฤคผลนิพพาน-
สงฆาตปี วิเสส อพฺยาหริ อวหิต
ตี นิปฺพาเทติ นโร อิธ ตสฺมา
นารหสิ อเจลฺล นิหฺนิตฺตุ อตฺตทานเมว
ครห อเจเลน หิ อตฺตโน
ปญฺจวณฺตตาย อฺปายกฺุสตาย จ
วญฺเจตฺวา ตฺวํ รหสฺสํ กุญฺหมนฺตํ
ปฺจุจฺฉิตฺติ อตฺถโก.

และนิพพาน อันไม่พึงได้ คือได้ด้วย
ความลำบาก ได้แก่ ยังคุณอันวิเศษนั้น
ให้สำเร็จได้ ก็ด้วยวาจาสัตย์อย่างหนึ่ง
ด้วยธรรม คือความสุจริตอย่างหนึ่ง
ด้วยธิดีกถาคือปัญญาอย่างหนึ่ง ด้วย
การฝึกอินทรีย์อย่างหนึ่ง เพราะเหตุนั้น
ท่านจึงไม่ควรจะติเตียนซีเปลือย จงติ
เตียนตนเองเถิด ด้วยว่าซีเปลือยลง
ถามความลับคือมนต์อันปกปิดท่านได้
เพราะความที่ตนมีปัญญาและความที่ตน
ฉลาดในอุบาย.

ปรมาติ เอเต อฺโก พนฺธฺวานํ
อฺกตฺตมพนฺธฺวา นาม.

คำว่า **จัดว่ายอดเยี่ยม** ความว่า
คนทั้ง๒เหล่านี้ ชื่อว่าเป็นเผ่าพันธุ์อย่างสูง
ของเผ่าพันธุ์ทั้งหลาย.

นาสุส ตติโยติ อสุส ปุคฺคฺลสุส
มาตาปิตฺุหิ อญฺโฆ ตติโย สตุโต
อนุกมฺปกฺโก นาม นตฺถิ. มนฺตฺสฺส เกทํ
ปฺริสฺงกฺมาโน ปณฺฑิโต เตสํ มาตา-
ปิตฺุณฺมฺปิ ปรมํ กุญฺหํ น สํเสยฺย
ตฺวํ ปน มาตาปิตฺุณฺมฺปิ อกฺเกตฺพุพฺ
อเจลกฺสุส กเถสิตี อตฺถโก.

คำว่า **คนที่ ๓ ไม่มีความเอ็นดูแก่เขา**
ความว่า สัตว์ที่ ๓ อื่นจากมารดาบิดา
ทั้งหลาย ชื่อว่าไม่มีความเอ็นดู แก่บุคคล
นั้น. บัณฑิตเมื่อระแวงมนต์จะแตก จึง
ไม่ควรกล่าวความลับที่สำคัญแม้แก่มารดา
บิดาเหล่านั้น ส่วนท่านย่อมกล่าวซึ่งคำ
อันไม่ควรกล่าว แม้แก่มารดาบิดา
ทั้งหลาย แก่ซีเปลือย.

คุณบุปผา ภาพวีดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สหายา วาติ สุหทยमितฺตา วา.
สปกฺขชาติ เปตฺเตยฺยมาตฺตฺลปิตุจฺฉนา-
มาตฺตฺจฺฉาทโย สมานปกฺขชา ฆาตโย.

คำว่า หรือสหาย ความว่า หรือว่ามีตร
ผู้มีใจดี. คำว่า ญาติผู้เป็นพวกของตน
ความว่า อา ลุง ป้า น้า เป็นต้น
ชื่อว่าญาติ ผู้เป็นฝักฝ่ายเสมอกัน.

เตสปีติ เอเตสปี ชาติมิตฺตานัน น
กเถยฺย. ตฺวํ ปน อเจลกสฺส กเถสิ
อตุตฺโทว กุชฺฉสมฺมุตฺติ ทีเปติ.

คำว่า แม่แก่ชนเหล่านั้น คือพญาครุฑ
แสดงว่า ใคร ๆ ไม่พึงกล่าว แม่แก่
ญาติมิตรเหล่านั้น ส่วนท่านกล่าว แก่
ซีเปลือย ท่านจงโกรธตนเองเถิด.

ภริยา เจติ โกมารี ปิยภาณินิ
ปุตฺเตหิ จ รูปเณ จ ยเสน จ
อุเปตา เอวรูปา ภริยาปิ เจ
“อาจิภูขาหิ เม ตว กุญฺหน”ติ วเทยฺย
ตสฺสาปิ น สํเสยฺย.

คำว่า หากว่าภริยา ความว่า สตรีที่
เป็นเด็กสาว กล่าวคำเป็นที่รักประกอบ
ด้วยบุตรรูปสวยและยศศักดิ์ ถ้าแม่ภรรยา
ผู้เห็นปานนั้นจะพึงกล่าววว่า “ท่านจง
บอกความลับของท่านแก่ฉันเถิด” ก็ไม่
ควรกล่าวแม่แก่ภรณยานั้น.

ตโต ปรา อาห

ลำดับนั้น พญาครุฑ กล่าวคาถา
ต่อไปว่า

๒๗๒. “น กุญฺหมตฺถํ วิวเรยฺย
รกุเขยฺย นํ ยถา นิธี
น หิ ปาตุกโต สาธุ
คุโยห อตุโถ ปชานตา.

๒๗๒. “บุคคลไม่ควรเปิดเผยความลับ ควร
รักษาความลับนั้นไว้เหมือนรักษา
ขุมทรัพย์ ความลับถ้าใคร ๆ รู้เข้า
กระทำให้ปรากฏแล้ว ไม่ดีเลย.

๒๗๓. ติยา กุญฺหํ น สํเสยฺย
อมิตฺตสฺส จ ปณฺหิตโต

๒๗๓. บัณฑิตไม่ควรบอกความลับ แก่
หญิง แก่ศัตรู คนมุ่งอาฆิบ และ

คุณบุปผา ภาฬิวดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โย จามิเสน สหิโร
หทยตเถโน จ โย นโร.

แก่คนมุ่งหมายล้วงดวงใจ.

๒๗๔. คุยมหตุมสมมุพทุ
สมุโพชยติ โย นโร
มณฑุเกทภยา ตสฺส
ทาสฏโต ติติกุขติ.

๒๗๔. คนใด ให้คนโง่เขลาล้วงรู้ความลับ
ถึงเขาจะเป็นคนใช้ของคนนั้น ก็
จะต้องอดกลั้น เพราะกลัวความลับ
แตก.

๒๗๕. ยาวนุโต ปุริสสุสตุถิ
คุยหิ ชานนุติ มนุติ
ดาวนุโต ตสฺส อุกุเพคา
ตสฺมา คุยหิ น วิสขุเช.

๒๗๕. คนจำนวนเท่าใด รู้ความลับของ
บุรุษผู้มีความคิด คนจำนวนเท่านั้น
ตะคอกขู่บุรุษนั้นได้ เพราะฉะนั้น
ไม่ควรขยายความลับ.

๒๗๖. วิวิจฺจ ภาเสยฺย ทิวา รหสฺสํ
รตุตี คิริ นาติเวลํ ปมฺฤเจ
อุปฺสฺสุติกา หิ สฺสุนุติ มนุติ
ตสฺมา มนุโต ชิปฺปมฺเปติ เกทนุ”ติ.

๒๗๖. กลางวัน ฟังกล่าวความลับในที่สงัด
กลางคืนอย่าเปล่งถ้อยคำ ให้ลวง-
เกินเวลา เพราะผู้แอบฟังจะได้ยิน
ความลับเข้า เหตุฉะนั้น ความลับ
จะถึงความแตกโดยฉับพลัน”.

ปณฺจ คากา อุมฺมงฺกชาตเก ปณฺจ-
ปณฺชิตปณฺเห อาวิภวิสฺสนุติ.

คากา ๕ คากา จักแจ่มแจ้งในปัญหา
ว่าด้วยบัณฑิต ๕ คน ในอุมมังกชาดก.

ตโต ปราสุ

ลำดับนั้น พญาครุฑจึงกล่าวใน ๒ คากา
ต่อไปว่า

๒๗๗. “ยถาปิ อโยนคํ มหนุติ
อทวารกํ อยสํ ฆนุทสาถํ

๒๗๗. “นครอันล้นแล้วด้วยเหล็ก อัน
ใหญ่โต มีเรือนโรงไว้ของทำด้วย-

คุณบุปผา ภาณีวดี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมนุชชาตาปริชาอุเปตัม
เอวมปิ เม เต อิทฺ คฺยุหมนฺตา.

เหล็ก ไม่มีประตุ ประกอบด้วยคฺยุ
อันชุตไว้โดยรอบ ฉนั้นใด แม้ผู้มี
ความคิดอันปกปิดเหล่านั้น ในที่นี้
ย่อมปรากฏแก่เราฉนั้น.

๒๗๘.เย คฺยุหมนฺตา อวิกิณฺณวาจา
ทพฺุหา สทตฺเตสุ นรา ทฺุชิวหา
อารา อมิตฺตา พฺุยวชนฺติ เตหิ
อาสีวิสา วาริว สตตฺตสงฺฆมา”ติ
ทฺุวีสุ คาถาสฺ.

๒๗๘.ดูกรพญานาคผู้มีลิ้นชัว คนเหล่าใด
ผู้มีความลับอันปกปิดไว้ ไม่พูด
แพร่พราย มั่นคงในประโยชน์
ของตน ศัตรูย่อมหลีกเลี่ยงไกล
จากคนผู้มีความลับเหล่านั้น เหมือน
คนผู้รักชีวิต เว้นไกลจากหมู่สัตว์
อสรพิษฉนั้น”.

ตตฺถ ภาณฺุชสาสนฺติ อาปณฺาเทหิ
สาลาหิ สมฺปนฺนํ. สมนฺุชชาตาปริชา-
อุเปตฺนฺติ สมนฺุชชาตาหิ ปริชาหิ
อุปกตฺ.

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า เรือนโรง
ไว้ของ ความว่า ถึงพร้อมด้วยโรงมี
ร้านตลาดเป็นต้น. คำว่า ประกอบด้วยคฺยุ
อันชุตไว้โดยรอบ ได้แก่ เข้าถึงด้วยคฺยุ
อันชุตไว้โดยรอบ.

เอวมฺปิ เมติ เอวมฺปิ เม มฺยุหนฺเต
ปฺุริสา ขาณฺุติ กตฺเรเวว อิทฺ
คฺยุหมนฺตา. อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา
อทฺวารกสฺส อโยมยนครสฺส มนฺุสฺसानํ
อุปกคฺปรีโกโค อนฺุโตว โหติ น
อพฺุภนฺุตริมา พหิ นิกฺขมฺนฺติ น พาหิรา

คำว่า แก่เราแม้ฉนั้น ความว่า บุรุษ
เหล่านั้น ย่อมปรากฏแก่เรา คือต่อเรา
แม้ฉนั้น บุรุษพวกไหน ได้แก่บุรุษผู้มี
ความลับในที่นี้. มีคำกล่าวอธิบาย ดังนี้
นครอันสำเร็จด้วยเหล็ก ไม่มีประตุ มี
เครื่องใช้และบริโภคของคนผู้อยู่ภายใน

คุณบุปผา ภาพวีดี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อนโตะ ปวิสนุติ อปราปรัง สญจาโร
ฉิษุชติ คุยหมนุตา ปุริสา เอวรูปา
โหนุติ อตุตโน คุยหัง อตุตโน
อนโตะเยว ชิราเปนุติ น อญญสสุ
กเถนุตีติ.

เท่านั้น คนภายในออกมาภายนอกไม่ได้
คนภายนอกเข้าไปภายในไม่ได้ ขาดการ
สัญจรไปมาฉันใด บุรุษผู้มีความลับ
ปิดไว้ก็เป็นเช่นนั้น ย่อมปล่อยความลับ
ของตน ให้สิ้นไปภายในตนอย่างเดียว
ไม่บอกแก่คนอื่น.

ทพุหา สทตฺเตสุติ อตุตโน อตุตเส
ถิรา. ทุชิวหาติ ปณฺฑทรกนาคํ อาลปติ.

คำว่า มั่นอยู่ในประโยชน์ของตน ได้แก่
ตั้งมั่นในประโยชน์ของตน. พญาครุฑ
เรียกพญานาคว่า ดูกรบัณฑิตกษัตริย์
ผู้มีลิ้นขั้ว.

พวยชนุตติ ปฏิกกมฺหติ. อาสีวิสา
วาริว สตุตสงฺฆาติ เอตุถ วาติ
นิปาตมตฺตํ. อาสีวิสา สตุตสงฺฆา
ริวาติ อตุโถ.

คำว่า พวยชนุตติ คือยอมหลีกเลี่ยงไป. คำว่า
วา ในคำว่า อาสีวิสา วาริว
สตุตสงฆา นี้เป็นเพียงนิบาต. อธิบายว่า
เหมือนหมูสัตว์หลีกเลี่ยงจากอสรพิษ.

ยถา อาสีวิสโต สตุตสงฺฆา ชิวิตุกามา
มนุสฺสา อารา ปฏิกกมฺหติ เอว เตหิ
คุยหมนุเตหิ นเรหิ อารา อมิตฺตา
ปฏิกกมฺหติ อุกฺคนตุํ โอกาสํ น
ลภนุตีติ วุตฺตํ โหติ.

มีคำกล่าวอธิบายว่า ข้าศึกทั้งหลายยอม
หลีกเลี่ยงไปไกล จากนครชนทั้งหลายผู้มี
ความลับเหล่านั้น ไม่ได้โอกาสจะเข้าใกล้
เหมือนหมูสัตว์ คือ พวกมนุษย์ผู้ใคร่จะ
รอดชีวิต ย่อมหลีกเลี่ยงไปไกลจากอสรพิษ
ฉะนั้น

เอวํ สุปฺนุณฺเณน ธมฺเมเน กถิต
ปณฺฑทรโก

เมื่อพญาครุฑกล่าวโดยธรรมอย่างนี้
แล้ว นาคบัณฑิตก็จะจึงกล่าวว่า

คุณสุพินดา-คุณสุพัตรา จันทรประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรณคดีภาษาไทย ป-ท.๒๐-๒๓

๒๗๙. “หิตวา มรฺโห ปพฺพชิตฺโ อเจโล
นคฺโค มุณฺโฑ จรฺติ มาสเหตุ
ตมฺหิ นุโข วิวรี คุยมฺหตุถํ
อตุถา จ ฐมฺมา จ อปคตมฺหา.
อาห.

๒๘๐. กถฺกโร โหติ สุปฺถนฺนรราช
กีสึโล เกน วตฺน วตฺตํ
สมโณ จรฺ หิตวา มมายิตานิ
กถฺกโร สคฺคฺมฺเปติ จานนุ”ติ.
อาห.

ตตฺถ มาสเหตุติ นิสฺสิรีโก
กุจฺฉิปุรฺณตฺถาย ชาทนีโยโภชนีเย
ปริเยสนฺโต จรฺติ.

อปคตมฺหาติ อปคตา ปริหีนามฺหา.
กถฺกโรติ อิทํ นาครราชา นคฺคฺสฺส
สมณภาวํ อตุถา สมณปฏิปตฺติ
ปุจฺจนฺโต อาห.

๒๗๙. “ข้าลจะเรื่อนแล้ว บัวยเป็นซีเปลือย
ไม่นุ่งผ้า มีศีระะโล้น เที้ยวไป
เพราะเหตุแห่งการกิน เราเปิดเผย
ความลับในเขาหนอจ เราจึงเป็นผู้
ปราศจากประโยชน์ และธรรม
แล้ว.

๒๘๐. ข้าแต่พญาครุฑ บุคคลผู้ละสิ่งที
ยึดถือว่าเป็นของเราแล้ว มา
ประพฤติเป็นนักบวช มีการทำ
อย่างไร มีศีลอย่างไร ประพฤติ
พรตอย่างไร จึงจะชื่อว่าสมณะ
กระทำอย่างไร จึงจะเข้าถึงฐานะ
คือสววรรค”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เหตุ
แห่งการกิน ความว่า เขาไม่มีสิริ เที้ยว
แสวงหาของควรเคี้ยวควรบริโภค เพื่อ
ต้องการให้ท้องเต็ม.

คำว่า ปราศจาก ได้แก่พลาดไป คือ
เสื่อมหมด. คำว่า กระทำอย่างไร
ความว่า พญานาคทราบความเป็นสมณะ
ของซีเปลือย เมื่อจะถามข้อปฏิบัติของ
สมณะ จึงกล่าวดังนี้.

คุณสุทินดา-คุณสุพัตรา จันทรประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ กีสโลติ กตเรน อจาเรน
สมนุหาคโต. เกน วเตนาติ กตเรน
วตสมาทาเนน วตตनुโต.

คำว่า มีศีลอย่างไร คือประกอบด้วย
อาจารย์เป็นไฉน. คำว่า ด้วยวัตรอะไร
คือปฏิบัติ ด้วยการสมათานวัตรอะไร.

สมโณ จรณติ ปพพชชชาย จรณโต
ตณฺหามายิตานิ หิตฺวา กถํ
สมิตปาปสมโณ นาม โหติ. สกฺคนฺติ
กถํ กโรนฺโตว สฺกุจฺจ อคฺคํ เทวนคฺรํ
โส สมโณ อุเปตฺติติ.

คำว่า ประพฤติเป็นสมณะ คือประพฤติ
ด้วยการบรรพชา ละการยึดว่าเป็นของ
เราด้วยอำนาจตัดหน้า อย่างไรชื่อว่า
เป็นสมณะมีบาปอันระงับแล้ว. คำว่า
สวรรค์ ความว่า สมณะนั้น จะกระทำ
อย่างไรแล จึงจะเข้าถึงอารมณ์เลิศด้วยดี
คือเทวนคร.

สุปณฺโณ อาห

พญาครุฑตอบว่า

๒๘๑. “หิริยา ติตฺติกฺขาย ทเมเน ชนฺติยา
อกุโกธโน เปสฺสุณฺยํ ปหาย
สมโณ จรํ หิตฺวา มมายิตานิ
เอวํกโร สกฺคมุเปติ จานนุ”ติ.

๒๘๑. “บุคคลละสิ่งที่ยึดว่าเป็นของเราแล้ว
มาประพฤติเป็นนักบวช ต้อง
ประกอบด้วยความละอาย ความ
อดกลั้น ความฝีกตน ความอดทน
เป็นผู้ไม่โกรธ ละวาจาส่อเสียดแล้ว
จึงชื่อว่าเป็นสมณะ สมณะนั้นทำ
อย่างนี้ จึงจะเข้าถึงฐานะคือ
สวรรค์”.

ตตถ หิริยาติ สมฺม นาคราช
อชฺชตฺตพหิทฺธา สมฺภูจฺจานเห หิโรตฺตปฺเปหิ
ติตฺติกฺขาสงฺขาทาย อธิวาสนชนฺติยา

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ด้วย
ความละอาย ความว่า แนะนำ
นาคราช บุคคลผู้ประกอบด้วยหิริ และ

คุณสุพินดา-คุณสุพัตรา จันทรประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อินุทริยทเมน จ อุเปโต อุกุชฌนสีโล
ปิสุณวาจํ ปหาย ตณฺหามมายิตานิ จ
หิตฺวา ปพฺพชฺชชาย จรฺนุโต สมโณ
นาม โหติ เอวํโรเยว จ เอตานิ
หิริอาทีนํ กุสลานิ กโรนุโต สกฺกมุเปติ
จानฺนติ.

โอดตํปะ อันเป็นสมมุติฐานทั้งภายใน
ทั้งภายนอก ด้วยอธิวาสนบัณฑิตกล่าวคือ
ความอดกลั้น และด้วยการฝึกฝน ทรมาน
อินทริย์ มีปกติไม่โกรธ ละวาจาส่อเสียด
แล้ว และละสิ่งที่ยึดว่าเป็นของเรา ด้วย
อำนาจตัดหาได้แล้ว ประพฤติบรรพชา
อยู่ ชื่อว่าเป็นสมณะ สมณะผู้กระทำ
อย่างนั้นนั่นแหละ เมื่อกระทำกุศลมีหิริ
เป็นต้นเหล่านี้ ย่อมเข้าถึงฐานะ คือ
สรวรรค์.

อิมํ สุปฺปนฺนราชสฺส ฐมฺมกถํ
สุตฺวา ปณฺฑรโก ชีวิตํ ยาจนุโต

ปັນทรกนาคราช ครั้นพึงธรรม-
กถานี้ของพญาครุฑแล้ว เมื่อจะอันวอน
ขอชีวิต จึงกล่าวคาถาว่า

๒๘๒. “มาตาว ปุตฺตํ ตฺรຸณํ ตนุชฺชํ
สมฺปสฺสตา สพฺพคตฺตํ เปรติ
เอวมฺปิ เม ตวํ ปาตุรหุ ทิชิฺนุท
มาตาว ปุตฺตํ อนุกฺมฺปมาโน”ติ.
คาถมาห.

๒๘๒. “ข้าแต่พญาครุฑ ผู้จอมทิวาชาติ
มารดาเห็นลูกอ่อน อันเกิดแต่ตน
แล้วกกกอด แผ่ร่างกายทุกส่วน
ปกป้องฉันทใจ ทานจงปรากฏแก่
เราฉันทันเกิด โปรดเอ็นดูเรา ให้
ชีวิตแก่เรา ดุจมารดาเอ็นดูบุตร
ฉะนั้นเกิด”.

ตสฺสตุโป ยถา มาตา ตนุชฺชํ
อตุตโน สรีรชาติ ตฺรຸณํ ปุตฺตํ

อธิบายความแห่งคาถานั้น ว่า
มารดาเห็นบุตรอ่อนที่เกิดแต่ตัว คือเกิด

คุณสุทินดา-คุณสุพัตรา จันทรประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมปัสสูดา ทิสฺวา ตํ อุเร
นิปชฺชาเปตฺวา ฅณฺณํ ปาเยนฺตี ปุตุตฺ
สมฺพสฺเสน สพฺพํ อตุตฺโน คตฺตํ ฅเรติ
นปี มาตา ปุตุตฺโต ยาติ น ปุตุตฺโต
มาติโต เอวมฺปิ เม ตฺวํ ปาตุรฺหุ
ปาตุภฺยาโต. **ทิจินฺดาติ** ทิชฺราชา ตฺวํปิ
มาตาว ปุตุตฺตํ มฺกฺกเกน หทฺเยน
อนุกฺมปฺมาโน มํ ปสฺส ชีวิตํ เม
เทหิตฺติ.

อกสฺส สฺอุปณฺโณ ชีวิตํ ททฺนฺโต
อิตรํ ฅาถมาห

๒๘๓. “หนุทฺชช ตฺวํ มฺกฺจ วธา ทฺชิวฺห
ตโย หิ ปุตุตฺตา น หิ ฅณฺโณ อตุติ
อนฺเตวาลี ทินฺนโก อตุโรจ จ
รชสฺสุ ปุตุตฺตณฺนตโร เม อโหสี”ติ.

ตตฺถ **มฺกฺจจาติ** มฺกฺจ. อยเมว
วา ปาโร. **ทฺชิวฺหาติ** ตํ ฅาลปติ.

แล้วในสรีระของตนแล้ว ให้นอนที่อก
ให้ต็มถัน แผ่ร่างกายทุกส่วนเพื่อปกป้อง
บุตรไว้ คือมารดาที่ไม่ไปจากบุตร บุตรก็
ไม่ไปจากมารดา ฉันทใด ท่านจง**ปรากฏ**
คือเป็นผู้ปรากฏแก่เรา แม้ฉันทนั้นเกิด.
บพว่า **ผู้เป็นจอมทิจาชาติ** ความว่า
ข้าแต่พระราชาแห่งทิจาชาติ ท่านโปรด
เอ็นดูเรา เห็นแก่เรา โปรดให้ชีวิตเรา
เหมือนมารดาผู้เอ็นดูบุตร ด้วยหทัยอัน
อ่อนโยน ฉันทนั้นเกิด.

ลำดับนั้น พญาครุฑ เมื่อจะให้ชีวิต
แก่พญานาค จึงกล่าวคาถานอกนี้ว่า

๒๘๓. “แฉะนาคราช ผู้มีลิ้นขั้ว เอาเถอะ
ท่านจงพ้นจากการถูกฆ่า ในวันนี้
ความจริง บุตรมี ๓ จำพวก คือ
บุตรอยู่ภายใน (ศิษย์) ๑ บุตรที่
คนอื่นให้(บุตรบุญธรรม) ๑ บุตร
เกิดจากตน (บุตรตัว) ๑ บุตรอื่น
หามีไม่ ท่านยินดีเป็นบุตรประเภท
ไหนของเรา”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **มฺกฺจ**
เท่ากับ มฺกฺจ ได้แก่ จงพ้น หรือบาลี

คุณกฤษณ์-คุณกษม จันทรประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๕๓

อณฺโณติ อณฺโณ จตุตฺโต ปุตุโต
นาม นตฺถิ. **อนฺเตวาสิ ทินฺนโก**
อตุโร จาติ สิปฺปํ วา อุกฺกณฺหนโต
ปณฺหํ วา สฺสุนฺโต สนฺติเก นินฺวฺจ.

ทินฺนโกติ อยฺนฺเต ปุตุโต โหตุติ
ปรเห ทินฺโน. **รชสฺสูติ** อภิรมสฺสุ.

อณฺตโรติ ตีสฺสุ ปุตุเตสฺสุ อณฺตโร
อนฺเตวาสิปุตุโต เม ตวํ ชาโตติ
ทีเปติ.

เอวญฺจ ปน วตฺวา อากาสา
โธตริตฺวา ตํ ภูมิมํ ปติฏฺฐาเปสิ.

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา เทว
คาถา อภาสิ.

๒๘๔. “อิจฺเจวํ วาญฺยํ วิสชฺชิตฺวา สฺสุนฺโณ
ภูมิมํ ปติฏฺฐาย ทิโช ทฺทฺวิหํ

เป็นดังนี้ทีเดียว. พญาครุฑเรียกพญานาค
นั้นว่า **ท่านผู้มีลิ้นชั่ว.**

คำว่า **บุตรอื่น** คือขึ้นชื่อว่าบุตรคนที่ ๔
อื่นย่อมไม่มี. ในคำว่า **อนฺเตวาสิ ทินฺนโก**
อตุโร จา นี้ อธิบายว่า บุตรผู้เรียน
ศิลปศาสตร์ก็ดี บุตรผู้ฟังปัญหาอยู่ใน
สำนักก็ดี ชื่อว่าบุตรอยู่ภายใน.

บุตรที่คนอื่นให้ว่า เด็กคนนี้จะ**เป็นบุตร**
ของท่านเกิด **ชื่อว่าบุตรที่เขาให้.** คำว่า
จงยินดี ได้แก่ จงรื่นรมย์.

คำว่า **คนใดคนหนึ่ง** พญาครุฑแสดงว่า
ท่านเป็นบุตรคนใดคนหนึ่ง**ในบุตร ๓ คน**
คือเป็นบุตรอยู่ภายในของเราแล้ว.

ก็แลพญาครุฑ ครั้นกล่าวอย่างนี้
แล้ว ก็ร่อนลงจากอากาศ วางพญานาค
นั้นให้ประดิษฐานอยู่เหนือแผ่นดิน.

พระศาสดา เมื่อทรงประกาศ
เนื้อความนั้น ได้ทรงภาษิต ๒ คาถาว่า

๒๘๔. “พญาครุฑจอมทิวาชาติ ครั้นกล่าว
วาจาอย่างนี้แล้ว ก็ลงประดิษฐาน

คุณกฤษณ์-คุณกษม จันทระประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มุตตชช ตูว์ สพพภยาตีวตุโต
ถลุตเก โหหิ มยาภิกุตุโต.

เหนือภาคพื้น ปล่อยพญานาคไป
พร้อมกับกล่าวว่า ดูกรนาคราชผู้
มีลิ้นช้วนี่ ท่านรอดพ้นล่วงภัย
ทุกอย่าง จงเป็นผู้อันเราคุ้มครอง
ทั้งทางบกและทางน้ำ.

๒๘๕. อาตงกิงัน ยถา กุสโล ภิสโก
ปิปาสิตานัน รหโทว สีโต
เวสมัน ยถา หิมสีตภูฏิตานัน
เอวมปิ เต สรณมห์ ภวามิ”ติ.

๒๘๕. หมอผู้ฉลาด เป็นที่พึ่งของคนไข้
ฉันใด หวังน้ำอันเย็นเป็นที่พึ่งของ
คนหิวกระหาย ฉันใด เรือนเป็นที่พึ่ง
ของคนถูกความเย็นของหิมะ
รบกวน ฉันใด แม้เราก็เป็นที่พึ่ง
ของท่าน ฉันนั้น”.

ตตถ อิจูเจวี วากุณนติ อิติ เอวั
วจนัน วตุวา ตัน นาคราชัน วิสชชช
วิสชชเชสิ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า วาจา
ดังนี้นั้นแล้ว ความว่าพญาครุฑ
ครั้งกล่าวคำดังนี้ อย่างนั้นแล้ว ก็ปล่อย
คือสละพญานาคนั้น.

ภุมยุนติ โส สมยปิ ภูมิมัน ปติฏจาย
ทิวช ตัน พุชชชิวัน สมสสาเสนโต
มุตโต อชช ตูว์ อิตโต ปฏจาย
สพพภยานิ อตีวตุโต ถเล จ อุกเก
จ มยา อภิกุตุโต รกขิตโต โหหิตติ
อาห.

คำว่า เหนือภาคพื้น ความว่า พญานก
นั้น ครั้งประดิษฐาน เหนือภาคพื้น
แม้ด้วยตนเองแล้ว เมื่อจะปล่อยพญานาค
ผู้มีลิ้นช้วนั้น จึงกล่าวว่า วันนี้ท่านรอดพ้น
ล่วงภัยทุกอย่าง ตั้งแต่ขึ้นไป เป็นผู้ที่เรา
คุ้มครอง คือรักษาแล้ว ทั้งทางบกและ
ทางน้ำ.

คุณกฤษณ์-คุณกษม จันทรประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาตงฺกนิหฺนฺติ คิลานานํ. เอวมปิ เตติ
เอวํ อหํ เต สรณํ ภวามิ.

กจฺจ ตฺวานฺติ ตํ อญฺโยเชสิ. โส
นาคภวณํ ปาวิสิ.

อิตรปิ สุปฺณณภวณํ คนฺตฺวา “มยา
ปณฺทฺรกนาโค สปถํ กตฺวา
สทฺทหาเปตฺวา วิสขุชิตฺวา กิสิ นุชฺ
มยิ ตสฺส หทยํ วิมฺลิสฺสามิ นนฺ”ติ
นาคภวณํ คนฺตฺวา สุปฺณณวาทํ
อกาสิ.

ตํ ทิสฺวา นาโค “สุปฺณณราชา มํ
คเหตุํ อากโต ภวิสฺสตี”ติ มณฺฑมาโน
พฺยามสทฺสสมตฺตํ อตฺตภาวํ มาเปตฺวา
ปาสาณํ จ วาลุกฺกญฺจ คิลิตฺวา ภาริโก
หุตฺวา นนฺคฺกุจฺจํ เหฏฺฐจา กตฺวา
โกคมตฺตเก ผณํ ธารยมาโน นิปชฺชิตฺวา
สุปฺณณราชานํ ํลิตฺตุกาโม วิย อโหสิ.
ตํ ทิสฺวา สุปฺณณโณ อิตฺรํ คาทมาห

๒๖๖. “สทฺธี กตฺวา อมิตฺเตน
อนฺนุชเชน ชลาพฺช

คำว่า อาตงฺกนิหฺนฺติ คือของคนไข้. คำว่า
ของท่านแม้ฉันนั้น ความว่า เราจะเป็น
ที่พึ่งของท่านฉันนั้น.

พญาครุฑส่งพญานาคไปด้วยคำว่า
ท่านจงไปเถิด. เขาก็เข้าไปสู่ภพนาค
แล้ว.

ฝ่ายพญาครุฑก็ไปยังภพสุบรรณ คิดว่า
“บัณฑิตรจนาคอันเรากระทำสบถให้เชื่อ
แล้วปล่อยไป ดวงใจของนาคราชนั้น
จักมีในเราเช่นไรหนอ เราจักทดลองดู”
จึงไปยังนาคพิภพได้กระทำลมแห่งครุฑ
แล้ว.

นาคครั้งเห็นครุฑนั้นสำคัญว่า “พญา-
ครุฑจักมาจับเรา” จึงเนรมิตรอดัฏภาพ
ให้ยาวประมาณพันวา กลิ้งก้อนหินและ
ทรายเข้าไว้ให้หนัก กระทำหางลง
เบื้องล่าง นอนแผ่พังพานวางไว้บนยอด
ขนด ได้มีอาการประจุมุ่งกัดพญาครุฑ.
พญาครุฑเห็นอาการเช่นนั้น จึงกล่าว
คาถาต่อไปว่า

๒๖๖. “แน่ท่านผู้ชลาพชชาติ ท่านแยก-
เขี้ยวมองดู เหมือนกระทำกับศัตรู

คุณกฤษณ์-คุณกษม จันทรประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มูลานาว กนฺตติ.

จากมิตรซึ่งไม่มีภัยเป็นที่ตั้ง จะตัด
รากเหง้า กล่าวคือชีวิตเสีย.

ตยมุหิตี ตสฺมี.

คำว่า **ตยมุหิ** เท่ากับ ตสฺมี (ในผู้หนึ่ง).

เยนาสึติ เยน สหุธิ กฺลโห กโต
อโหสิ. นิจฺจยตุเตนาติ นิจฺจปฏฺยตุเตน.

คำว่า **ด้วยผู้ใด** ความว่า ได้ทำการ
ทะเลาะไว้กับผู้ใด. คำว่า **นิจฺจยตุเตน**
คือเตรียมตัวไว้เป็นนิตย.

โส ทิสฺพฺภิ น รชฺชตีติ โย
นิจฺจยตุเตน อภิตฺติฏฺฐติ โส อตฺตโน
สตุตฺตุหิ สหุธิ วิสฺสาสวเสน น รชฺชติ
ตโต เตสํ ยถากามกฺรณียो น โหตีติ
อตุโถ.

คำว่า **เขาจะไม่ยินดีกับข้าศึก** ความว่า
ผู้ใดจะยื่นหยัดด้วยการเตรียม เป็นนิตย
ผู้หนึ่งจะไม่ยินดี ด้วยอำนาจความวางใจ
กับพวกศัตรูของตน คือจะไม่มีกิจที่ควร
กระทำตามความปรารถนาของศัตรู
เหล่านั้น จากการวางใจนั้น.

วิสฺสาสเยติ ปฺรํ อตฺตนิ วิสฺสาสเย
ตํ ปน สยํ น วิสฺสาสเยยฺย ปเรน
อสงฺกโกโต อตฺตาว ตํ สงฺกโกโต ภาเวยฺย.

คำว่า **พึงทำให้เขาวางใจ** ความว่า พึงให้
ผู้อื่นวางใจตัว แต่ตัวเองไม่ควรวางใจผู้
นั้น อย่าให้ผู้อื่นระวางตัวอย่างเดียวแต่
ตัวเองพึงระวางเขา.

ภาวํ ปโรติ ยถา ยถา ปณฺหิตโต
ปรกฺกมฺมติ ตถา ตถา ปโร ภาวํ น
ชานาติ ตสฺมา ปณฺหิตเตน วิริยํ
กตฺตพฺพเมวาทิ ทีเปติ.

คำว่า **ผู้อื่นจะไม่ทราบความเป็นไป**
ได้แก่พญานาค แสดงว่า ผู้อื่นจะไม่
ทราบความเป็นไปของเราได้ด้วยวิธี
อย่างใด ๆ บัณฑิตย่อมพยายามด้วยวิธี
อย่างนั้น ๆ เพราะเหตุนั้น บัณฑิตควร
กระทำความเพียรโดยแท้.

คุณสุวิทย์-คุณวรัญญา จันทระประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิติ เต อญฺณมณฺเฑ สลฺลปิตุวา
สมกฺคา สมฺโมทมานา อุโภปิ อเจลกสฺส
อสุสมํ อคมีสุ.

สัตว์เหล่านั้น สนทนาสามัคคี
มีความบันเทิงใจกันและกัน แม้ทั้ง ๒
ได้ไปสู่สำนักซีเปลือยด้วยประการฉะนี้.

ตมตฺถํ ปกาเสนฺโต สตุถา อาห

พระศาสดา เมื่อทรงประกาศ
ข้อความนั้น จึงตรัสว่า

๒๕๐. “เต เทวณฺณา สุขุมาลรฺฐา
อุโภ สมา สุขยา ปุณฺณกฺขนฺธา
อุปากมฺุ กรมฺปิยํ^๑ อเจลํ
มิสุสิฏฺฐตา อสุสวาทว นาคา”ติ.

๒๕๐. “สัตว์ประเสริฐทั้งสองเหล่านั้น มี
ผิวพรรณดุจดังเทพ มีรูปสุขุมาล-
ชาติ มีทรวดทรงคล้ายกัน บริสุทธิ์
ดุจกองแห่งบุญ เคล้าคลึงกันไป
ดุจดังม้าเทียมรถ ได้จับมือพากัน
เข้าไปหาซีเปลือย”.

ตตฺถ สฺมาติ สฺมานรฺฐา สทิสสณฺฐานา
หุตฺวา. สุขยาติ สุขวา ปรีสุทฺธา.
อยมเว วา ปาโจ. ปุณฺณกฺขนฺธาติ
กตฺกฺสลดาย ปุณฺณกฺขนฺธา วิย.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มีทรวดทรง
คล้ายกัน ความว่า มีรูปเสมอกัน คือ
มีสัณฐานเช่นเดียวกัน. คำว่า มีความ
บริสุทธิ์ ได้แก่มิ้วยเป็นสุข คือบริสุทธิ์
หรือว่าบาปเป็นดั่งนี้ก็มี. คำว่า ดุจกอง
แห่งบุญ ได้แก่ ชื่อว่าดุจกองแห่งบุญ
เพราะมีกุศลอันตนทำไว้แล้ว.

มิสุสิฏฺฐตาติ หตฺเถน หตฺถํ กเหตฺวา
กายมิสุสิฏฺฐาวํ อุปคตา. อสุสวาทว

บทว่า เคล้าคลึงกัน ได้แก่ จับมือกัน
และกัน เข้าถึงความแนบกันด้วยกาย.

^๑ สี. กาทมฺพิยํ.

นาคาติ ชุเร ยุตตกา รทวาหา เทว
อสุสา วีย ปุริสนาคา ตสฺส อสุสมํ
อคมํสุ.

คนุตวา จ ปน สุปนฺธนราชา
จินฺเตสิ “อโย นาคราชา อเจลกสฺส
ชีวิตํ น ทสฺสติ เอตํ ทสฺสึลํ น
นวุทิสฺสามิ”ติ. โส พหิ จตฺวา
นาคราชานเมว ตสฺส สนฺติกํ เปเสสิ.
ตํ สนุชชา ยิตฺรํ คาถมาห

๒๙๑. “ตโต หเว ปนฺทรโก อเจลํ
สยเมวูปาคมม อิทํ อโวจ
มุตตชฺชหํ สพฺพภยาตีวตโต
น หิ นฺนุณฺ คฺยุหํ มนฺโส ปิยมฺหา”ติ.

ตตฺถ ปิยมฺหาติ ทสฺสึลนคฺคโมคฺค-
มุสวาที นฺนุณฺ มโย ตว มนฺโส นปฺปิยา
อหฺมุหฺมาติ ปรีภาสิ.

คำว่า สัตว์ผู้ประเสริฐ ดูกดั่งม้าเทียมรถ
ความว่า สัตว์ผู้ประเสริฐซึ่งเป็นเพศชาย
ทั้งหลาย ได้พากันไปยังอาศรมของ
ชีเปลือยนั้น คล้ายกับม้า ๒ ตัวเทียมเข้า
ที่แอก นำรถไป ฉะนั้น.

ก็แลพญาครุฑ ครั้นไปแล้ว คิดว่า
“นาคราชนี้จักไม่ให้ชีวิต แก่ชีเปลือย
เราก็จักไม่ไหวคนทุกศีลนั้น”. เขาจึงยืนอยู่
ข้างนอก ส่งแต่นาคราชเท่านั้นไปยัง
สำนักของชีเปลือย พระศาสดาทรง
หมายเอาเหตุนั้น จึงตรัสคาถานี้ว่า

๒๙๑. “ลำดับนั้น พญานาคบัณฑิตระ
เข้าไปหาชีเปลือย ลำพังตนผู้เดียว
ได้กล่าวคำนี้ ว่า วันนี้ข้าพเจ้า
รอดพ้นความตาย ล่วงภัยทั้งปวง
แล้ว ข้าพเจ้าคงไม่เป็นที่พอใจของ
ท่านแน่นอน”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า (ไม่)
เป็นที่พอใจ บัณฑิตนาคราชกล่าว
ปริภาษาว่า แห่ชีเปลือยทุกศีล ชอบ
กล่าวเท็จ ข้าพเจ้าคงไม่เป็นที่พอใจของ
ท่านแน่.

คุณสุวิทย์-คุณวรัญญา จันทรประเสริฐ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตโต อเจโล อิตริ คากมาห

ลำดับนั้น ซีเปลือยจึงกล่าวคาถา
ต่อไปว่า

๒๙๒. “ปิโย หิ เม อาสิ สุปณฺฑรราชา
อัสสยํ ปณฺฑรเกน สจฺจํ
โส รากรตฺโต จ อกาสิ เอตํ
ปาปกมฺมํ สมฺปชาโน น โมหา”ติ.

๒๙๒. “จริงอยู่ พญาสุบรรณราชเป็นที่รัก
ของเรามากกว่า ท่านปณฺฑรกะ
ข้อนี้ เป็นความจริงโดยไม่ต้องสงสัย
แต่เรานั้นยินดีด้วยราคะ ได้ทำ
กรรมชั่วนี้ทั้งที่รู้ มิได้กระทำ
เพราะความหลง”.

ตตถ ปณฺฑรเกนาติ ตยา
ปณฺฑรเกน โส มม ปยฺตโร อโหสิ
สจฺจเมตํ. โสติ โส อหํ ตสฺมึ
สุปณฺฑเน ราเคน รตฺโต หุตฺวา เอตํ
ปาปกมฺมํ ชานนฺโต อกาสิ น โมเหน
อชานนฺโตติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า กว่าท่าน
ปณฺฑรกะ ความว่า สุบรรณราชเป็น
ที่รักของเรามากกว่าท่านปณฺฑรกะ ข้อนี้
เป็นความจริง. คำว่า เรานั้น ความว่า
เรานั้นเป็นผู้ลำเอียง เพราะรักในพญา-
สุบรรณนั้น จึงได้กระทำการกรรมชั่วนั้น
ทั้งที่รู้ มิใช่ไม่รู้ กระทำเพราะความหลง.

ตํ สุตฺวา นาคราชา เทว คากา
อภาสิ

พญานาค ครันได้สดับค่านั้นแล้ว
จึงได้ภาษิต ๒ คาถาว่า

๒๙๓. “น เม ปิยํ อปฺปิยํ วาปิ โหติ
สมฺปสฺสโต โลกมิมํ ปรยฺจ
สุสณฺฑตานํ หิ วิยญฺชเนน
อสนฺญโต โลกมิมญฺจราสิ.

๒๙๓. “ความถือว่า สิ่งนี้เป็นที่รักของเรา
หรือไม่เป็นที่รักของเรา ย่อมไม่มี
แก่บรรพชิต ผู้พิจารณาเห็นโลกนี้
และโลกหน้า ก็ท่านเป็นผู้ไม่สำรวม

ยาวจกคณฺเฑเช ๑๓๓ | ชุททกคณฺเฑเย ๒๒-๒๓๐-๒๔

คุณหญิงจินตนา กมลนาวิณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ประพดิลวงโลกนี้ ด้วยเพศของผู้
สำรวมดีทั้งหลาย.

๒๙๔. อริยาวกาไสสิ อนริโยว โหสิ
อสณฺณโต สณฺณตสนฺนิกาโส
กณฺหาภิชาติโก อนริยรูป
ปาปํ พหุํ ทุจฺจริตํ อจฺรี”ติ.

๒๙๔. ท่านไม่ใช่อริยะเลย แต่ทำเป็น
เหมือนอริยะ ท่านไม่ใช่คนสำรวม
แต่ทำเป็นเหมือนคนสำรวม ท่าน
เป็นชาติคนเลวทราม มีใช่คน
ประเสริฐ ได้ประพดิลบาปทุจริต
เป็นอันมาก”.

ตตฺถ น เมติ อมฺโก ทุสฺสีลนคฺค-
มุสวาทิ ปพฺพชิตฺตสฺส หิ อิมญจ
ปรณฺจ โลกํ สมฺปสฺสโต ปิยํ วา
เม อปฺปิยํ วาปิ เมติ น โหติ ตฺวํ
ปนํ สฺสณฺณตณฺณํ สีลนฺตณฺณํ พยณฺชนน
ปพฺพชิตฺตลฺิงเคน อสณฺณโต หุตฺวา อิมํ
โลกํ วณฺเณนฺโต จรสิ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **ไม่เป็น
ที่รักของเรา** ความว่า แน่ซีเปลี่ยทุกศีล
ชอบพูดเท็จ ผู้เจริญ แท้จริงบรรพชิต
ผู้พิจารณาเห็นโลกนี้และโลกหน้าจะไม่มี
การถือว่า สิ่งนี้เป็นที่รักของเรา หรือไม่
เป็นที่รักของเรา แต่ท่านเป็นผู้ไม่สำรวม
ประพดิลวงโลกนี้ ด้วยอาการของผู้
สำรวมดี คือมีศีล ได้แก่ ด้วยเพศ-
บรรพชิต.

อริยาวกาไสสีติ อริยปฏิรูปโกสิ.
อสณฺณโตติ กายาทีหิ อสณฺณโตสิ.

คำว่า **ทำเป็นเหมือนอริยะ** ได้แก่ปลอม
เป็นอริยะ. คำว่า **ไม่ใช่คนสำรวม** ได้แก่
เป็นผู้ไม่สำรวมทางกายเป็นต้น.

กณฺหาภิชาติโกติ กาทกสฺมาโว. อนริย-
รูปโตติ อหิริกสฺมาโว. อจฺรีติ อกาสิ.

คำว่า **เป็นชาติของคนเลวทราม** ได้แก่
มีสภาพเป็นคนต่ำ. คำว่า **ไม่ใช่อริยะ**

ได้แก่มีสภาพเป็นคนไม่มีความละอาย.
คำว่า **ได้ประพฤติ** ความว่า ได้กระทำ.

อิตี นั ครหิตวา อิทานิ อภิสนุโต
อิมิ คาทมาห

ครั้งปิ่นทรกษัตริย์เสด็จไปเสวยดั่งนี้
แล้ว บัดนี้ เมื่อจะสาปแช่ง จึงกล่าว
คาถานี้ว่า

๒๙๕. “อหฺนุจฺจสฺส ตฺวํ ทุพฺภิ
          ทุพฺภิ จ ปิสุณฺณ จสิ
          เอเตน สจฺจวชฺเชน
          มฺหุชฺชา เต ผลตุ สตุตฺธา”ติ.

๒๙๕. “แน่คนประทุษร้าย ท่านมัก
ประทุษร้ายต่อมิตร ผู้มิได้ประทุษ-
ร้าย และกล่าวคำส่อเสียด ด้วย
วาจาสัตย์นี้ ขอให้ศีรษะของท่าน
จงแตกออกเป็น ๗ ส่วน”.

ตสฺสตุโถ อมฺโภา ทุพฺภิ ตฺวํ
อหฺนุจฺจสฺส มิตฺตสฺส ทุพฺภิ จสิ ปิสุณฺณ
จสิตี เอเตน สจฺจวชฺเชน มฺหุชฺชา เต
สตุตฺธา ผลตุตี.

คาถานั้น มีใจความว่า แน่
คนประทุษร้ายผู้เจริญ ท่านเป็นผู้มัก
ประทุษร้ายต่อมิตรผู้ไม่ประทุษร้าย และ
กล่าวคำส่อเสียด เพราะเหตุนั้น ด้วย
วาจาสัตย์นี้ ขอให้ศีรษะของท่านจง
แตกออกเป็น ๗ ส่วน.

อิตี นาคราชสฺส สปนฺนตสฺเสว
อเจลสฺส สีสํ สตุตฺธา ผลิ. นิสินฺนญ-
จาเนยวสฺส ภูมิ วิวรํ อทาสิ โส
ปจวี ปวิสิตฺวา อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺติ.
นาคราชสฺสพฺนฺนราชาโนปิ อตฺตโน
ภวานเมว อคมฺสฺ. สตุตฺตา จสฺส

เมื่อนาคราชสาปแช่งอยู่อย่างนี้
ศีรษะของซีเปลือย ก็แตกออกเป็น ๗ ส่วน.
พื้นแผ่นดินใต้ให้ช่องแก่เขา ในที่อันเขา
นั่งแล้วนั่นเอง เขาเข้าไปสู่แผ่นดิน
บังเกิดแล้วในอเวจีนรก. ฝ่ายพญานาค
และพญาครุฑ ได้กลับไปไปยังภพของตน

คุณหญิงจินตนา กมลนาวิณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วารสารกษัตริย์ ป-ท.๒๐-๒๔

ปจวีปวิภูจภาวํ ปกาเสนฺโต โอสาน-
คาถมาห

ตามเดิม. พระศาสดาเมื่อจะทรงประกาศ
ความที่ซีเปลี่ยนั้นถูกแผ่นดินสูบ จึงตรัส
คาถาที่สุดว่า

๒๙๖. “ตสฺมา หิ มิตฺตานํ น ทุพฺภิตฺตํ
มิตฺตทุพฺโภ หิ ปาปโย นตฺถิ อญฺเณ
อาสิตฺตตฺโต นินฺโท ปจฺพยา
อินฺทสฺส วาญฺเณ หิ สํวโร หโต”ติ.

๒๙๖. “เพราะเหตุนั้นแล บุคคลไม่ควร
ประทุษร้ายต่อมิตร เพราะผู้
ประทุษร้ายต่อมิตรเป็นคนเลว จะ
หาคนอื่นเร็วกว่าไม่มี ซีเปลี่ยถูก
อสรพิษกำจัดแล้ว ในแผ่นดิน ทั้งที่
เขาได้ปฏิญาณว่า สังวร ก็ถูกฆ่า
แล้ว ด้วยถ้อยคำของพญานาค”.

ตตฺถ ตสฺมาติ ยสฺมา มิตฺต-
ทุพฺภิกกมฺมสฺส ผรุสฺโส วิปาโก ตสฺมา.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า เพราะ
เหตุ นั้น คือเพราะเหตุที่กรรมของผู้
ประทุษร้ายมีผลเผ็ดร้อน.

อาสิตฺตตฺโตติ อาสิตฺตตฺวิเสน สตฺโต.
อินฺทสฺสาติ นาคินฺทสฺส วาญฺเณ.
สํวโรติ อหํ สํเว จิตฺตสฺมีติ ปฏิญฺญา
เยว ปญฺญาโต อาชีวกโก หโตติ.

คำว่า อาสิตฺตตฺโต คือสัตว์อันพิชรด
แล้ว. คำว่า ของพญานาค คือด้วย
วาจาของผู้เป็นใหญ่แห่งพวกนาค. คำว่า
สังวร ความว่า อาชีวกปรากฏโดย
ปฏิญาณนั้นแล้วว่า เราตั้งอยู่ในสังวร
ถูกฆ่าตายแล้ว.

สตุถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtิวา
“น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺพเปิ เทวทฺโต
มุสฺสาวาทํ กตฺวา ปจวี ปวิภูจ”ติ

พระศาสดาครั้นทรงนำพระธรรม-
เทศนานี้มาแล้ว จึงตรัสว่า “ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย มิใช่แต่บัดนี้เท่านั้น แม้ใน

คุณหญิงจินตนา กมนาวิน
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วตฺวา ชาตํ สโมธานสิ “ตทา ครั้งก่อน เทวทัตก็กระทำการมุสาวาท
อเจโล เทวทัตโต อโหสิ นาคราชา แล้วเข้าไปสู่แผ่นดิน” จึงทรงประมวล
สาริปุตุโต สุปณฺณราชา ปน ชาตกว่า “ซีเปลือยในกาลนั้นได้เป็น
อหเมวา”ติ. เทวทัต นาคราชาได้เป็นสาริปุตร ส่วน
สุปณฺณราชาได้เป็นเราเอง” ดังนี้แล.

ปณฺทรกษัตริย์กถณฺนา อฎฺฐมา.

พรรณนาปັນทรกษัตริย์ ที่ ๘ จบ.